

ESAI

Tire ten gari yi sāawa bənu ita.

Bənu gbiikaa wiru1n di sere wiru 39.

Yudaban wahalan gariya bənu gbiikaa ye, ya mò. Waati ye səə, Yudaba ba Asirigibun bərum mə. Adama Gusunən səmə Esai u wa ma n n bərum mə təna mu sāa ben wahala. Ye ya maa sāa ben wahala, yera mem nəəbu sariru ka durum ka naanə ye ba n Gusunə sāa. Yen səna Esai u Yudaba ka ben kparobu kirə kua bu ka gōru gəsia kpə bu wura bu gem swī ben wāaru səə. U maa bu səəwa ma goo u koo yarima Dafidin bweserun di kpə u ka bəri yəndu na handunia.

Bənu yiruse wiru 40n di sere wiru 55.

Bənu yiruse sun səəmə saa ye ba Yuuba yoru mwəera ba ka da Babiloniə. Saa ye səəra Gusunən səmə Esai u win təmbu səəwa ma Gusunə u koo bu yakia kpə u ka bu wurama ben temə bu wāa kpaaṛu di. Esai u maa sun səəmə tire te səə ma Gusunəwa u gāanu kpuro nəni win nəmə. Wiya u dera gāanu kpuro kooramə. Saa win təmbu Isirelibən min diya handunia ya koo durom wa.

Bənu itase wiru 56n di sere wiru 66.

Yuu be ba wurama yorun di ba wāa Yerusalemə, ben gariya bənu itase ya mò. Esai u bu dam kā u nəe, Gusunə u koo win nəə mwəeru yibia u handuniagibu siri. U maa bu gem kobu ka təo wērarugiru ka yākunu ka kananun gari yaayasiamə. Esai wiru 61:1-2n gariya Yesu u denda sanam mə u win səmburu torua.

Tire ten kpunaa

1. Ba Isireliba ka Yudaba kirɔ mò, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Yinni Gusunɔ u koo bwese tukunu sεyasia, wiru 13n di sere wiru 23.
3. Siri dãakibu, wiru 24n di sere wiru 27.
4. Kirɔba ka maa nɔɔ mwεεnu, wiru 28n di sere wiru 33.
5. Siri dãakibu, wiru 34n di sere wiru 35.
6. Sina boko Esekiasi ka Asirigibu, wiru 36n di sere wiru 39.
7. Nuku yεmiabun nɔɔ mwεεnu, wiru 40n di sere wiru 55.
8. Labaari dora, wiru 56n di sere wiru 66.

BɔNU GBIKAA

¹ Tire ten gari yi sãawa gari yi Gusunɔn sɔmɔ Esai Amɔtin bii u gerua Yudaban sɔ, ka sere ben wuu Yerusalemun tiin sɔ. U gari yi geruawa sanam mε sinam beni, Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di Yudao.

Tɔn be ba ku ra gãanu tubu

² Yinni Gusunɔ u nεε,
wɔllu ka tem, i ka man nɔɔwɔ.
Na nɛn bibu seeya,
na bu swaa sɔɔsi,
adama ba man seesi.

³ Naa kinɛnu nu ra n nin kparo yε.
Ketekunu nu ra n maa yε mi nin yinni u ra nu dianu yiye.

Adama nɛn tɔmbu Isireliba ba ñ mam kĩ bu gãanu già.

Ba ku ra gãanu tubu.

⁴ Ma Esai u nεε,
bεε Isireliba, bɔruroba i sãa,
domi i durum mòwa.

Torānu nu yiba bεen suunu sōo.
 Nuku kōsurun wāara i wāa.
 Bεe kpuro i sankirewa,
 domi i Yinni Gusunō deri.
 I nün gema, wi, wi u sāa bεen Yinni Dεero,
 ma i nün biru kisi.
⁵ Sεeyasia birà u koo maa bεe ko,
 domi nən dabina i nün seesi.
 I sāawa nge tənu wìn bwisikunu kun wā,
 ma u daa kōsa mō.
⁶ Saa win wirun di sere ka win naa tarānō,
 kpuro barara.
 Domi ba ñ win mεeraba ka win bosu teye
 bu tim gumgim doke bu sere mam nεe, ba koo bōke.
⁷ Bεen tem mu kua bansu.
 Men wusu dōo mwakira.
 I tən tukobu mεera ba ka mən dīanu gura,
 ba ñ gāanu deri.
⁸ Ma Yerusalēmu ya tiara ye təna.
 Ya kōre nge kuru resem gbaarun suunu sōo,
 ñ kun mε, gberə.
 Ya yō tom ye təna
 nge wuu ge ba tabu bure ba doona.
⁹ Gusunō, wəllu ka tem Yinni
 ù kun daa bεsen sukum fiiko faabə kue
 Yerusalēmu ye sōo, ya koo raa kam kowa nge
 Sodomu ka Goməra.

Sāa te Gusunō u tusa

¹⁰ Ma Gusunō u nεe,
 bεe wirugibu be i ka Sodomugibu weene,
 i nε, Yinni Gusunōn gari swaa dakio.
 Bεe be i maa tie, i ka Goməragibu weene,
 i nən wooda məm nəawō.
¹¹ I tamaa bεen yāku dabi ni, nu man gāanu sāa?

Bεen yāku yāanu ka yāku gum
mε i ra ka man yāku dōo mwaararuginu kue,
ya den man tusa.

Na wasira ka bεen yaa sabenun yεm
mε i ra yεke nεn sāa yero.

12 Ye i ra ne nεn sāa yero ka wərubu,
yeyā na bεe bikia?

13 Bεen kεe ni i ka naamə mi kama.
I ku ra maa ka nu na.

Bεen turare ya n man nuburu doremə.

I ku maa man ye dōo dokea.

Na den bεen kōsa ye tusa
ye i ra ko i n mənna nεn sāa yero
i ka man sā, suru ù n yara,
ka tōo wērarugiru sōo,

ka sere maa tōo bakanun saa.

I ku maa man tōo baka nin bweseru diiya.

14 Na maa bεe sōmə,
bεen tōo baka ni kpuro nu man tusawa.

Nu man sāawewa səmu bakanu.

Na maa wasira n ka nu sōbe.

15 Baa i n bεen kanaru dənyasiamə,
na ku ra nu swaa daki.

I n nəma yiliya wəllə i ka kanaru ko,
na ra nεn wuswaa sīiyewa,
na kun bεe meera.

Domi bεen nəma təmbun yεm yiba be i go.

16 Yen sō, i tii sərasio
i nuku kōsuru deri,
kpa i ku maa kōsa ko.

17 I seewo i gea ko,
kpa i n gem swīi.
I be ba dam dəremə faaba koowo.
I gobekuba wēeyo ye n sāa begia,

kpa i ka g̃ominibu yina.

18-19 I na su wesiana kpa su nɔɔsina.

I n wura i man mɛm nɔɔwa,
baa beeñ g̃oru g̃à n t̃iri nge weke biru,
kon gu d̃erasia gu burura nge w̃esu.

Baa g̃à n maa s̃irin na nge w̃ee wunɔmgii,
ga koo burura nge w̃ee kpiki,
kpa i tem men d̃ia geenu di.

20 Adama ì n yina, ma i man seesi,
ba koo beeñ gowa tabu sɔɔ ka takobi.
Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusuno

u koo Yerusalem d̃erasia

21 Gusunɔ u neε,
Yerusalem, wune wi na raa naane s̃aa,
wee a kua nge kurɔ sakara kowo,
wi u win durɔ deri.
Domi yellu gemgiba raa yiba wune sɔɔ.

Adama gisɔ, tɔn gowobu tɔnawa ba nun wāasi.

22 A raa s̃aa nge sii geesu.

Wee a kua nge sii bisu.

A raa s̃awa nge tam gem.

Adama t̃e, a kua nge tam me ba nim doke.

23 Wunen wirugiba man seesi,

ma ba ka gbennɔbu nɔɔ tia s̃aa.

Be kpurowa ba ra n k̃enu ỹiliyɔ,

kpa ba n nɔm biran k̃enu naa gire.

Ba ku ra gobekuba w̃e ye n s̃aa begia,

ba ku ra maa ka g̃ominibu yine.

24 Yen s̃ɔ, i swaa dakio i nɔ

ye ne Gusunɔ, w̃ellu ka tem Yinni na gerumɔ,

ne wi na s̃aa beeñ Isireliban dam.

Na neε, kon beeñ nen yibereba mɔru kɔsie

kpa n̄en m̄eru yu wa yu sure.

25 Kon b̄ee n̄oma doke

kpa n̄ b̄ee w̄o nge sisu

n̄ b̄een disinu kpuro wuna

kpa i d̄eera.

26 Kon b̄ee kua nge yellu.

Siri kowobu ba ñ maa n̄om biran k̄enu mwaaam̄o.

Meyā ba ñ maa bwisi k̄ebun n̄esu gum t̄eənim̄o.

Saa yera ba koo neε,

gemgibu ka naanegibun wuuwa mini.

27 Kon Yerusal̄emu yakia yà n̄ n̄en k̄iru sw̄ii,

kpa n̄ maa yen t̄ambu w̄ora

be ba ḡoru ḡesia mi kpuro.

28 Be ba man seesi, kon bu kam koosia.

Be ba durum m̄ò, kpa n̄ bu go.

Be ba maa man biru kisi, kpa n̄ bu kpeerasia.

29 Saa ye s̄o, d̄aa bakanu ka d̄aa s̄o

si su s̄aa b̄een b̄uu yenu,

su koo de i sekuru wa.

30 I ko kowa nge d̄aa baka ni,

sanam me nin wurusu dellam̄o,

ñ kun me nge d̄aa s̄o si,

sanam me su ñ maa nim waam̄o.

31 Wi u tamaa u dam m̄ò u koo ko nge yakasu,

kpa win kookoosu su n̄ s̄aa nge d̄o buri,

kpa u d̄o mwaara ka win kookoo si sannu.

Goo sari wi u koo kp̄i u bu faaba ko.

2

1 Gari yiniwa Yinni Gusun̄o u Esai Am̄tin bii
s̄o wa k̄asiru s̄o, Yudab̄a ka ben wuu Yerusal̄emun
s̄o.

B̄eri yen te ta ko n̄ w̄aa

*sere ka baadommao
(Imaa mærio naasu 2-4, Misee 4:1-3)*

² U nεε, saa dãaka sɔɔ,
guu tèn mi Yinni Gusunøn sãa yera gire,
ta koo guu ni nu tie bεεre kera,
kpa bwesenu kpuro nu na mi,
³ nu nεε, i na su da Yerusalemø
su yø Yinni Gusunøn guurø
mi Isireliba ba ra nùn sã.
Kpa u sun wñin swee sɔɔsi
su sñ yi sɔɔ.
Ba koo gere mε,
domi guu ten min diya u koo win wooda yara
kpa u gari geruma.

⁴ U koo bwese dabiu siri,
kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔɔri
nu ka tebonu seku.
Mεya nu koo maa nin yaasi bɔɔri
nu woba so.
Bweseru gara kun maa garu seesimø.
Ba ñ maa ben bibu tabu toobu sɔɔsimø.
⁵ Bee Yakəbun yεnugibø,
i na su da su sñ yam bururam sɔɔ,
mε Yinni Gusunø u sun wεemø.

Yinni Gusuno

u koo be ba tii sue kam koosia

⁶ Yinni Gusunø, wee a wunen tømbu
Yakəbun yεnugibø deri,
domi ba sɔɔ yari yerugibun sãaru mø.
Ma ba wɔri dobo dobon kobi sɔɔ nge Filisitiba.
Ba da ba ka tøn tukobu arukawani bøkua.
⁷ Ben tem mu sii geesu ka wura yiba.
Arumani ye ya wāa mi, ya ñ nøru mø.
Tem mε, mu maa dumi yiba,

ka tabu keke sisugii yi yi ñ geeru mɔ.

⁸ Ba bwāarokunu sekə baama.

Ma ba nu yiiramme ba sāamɔ.

⁹ Yen sɔ̄, təmbu kpurowa ba koo yiira

Yinni Gusunən wuswaaɔ bu tii kawa.

Yinni Gusunən, a ku bu ben durum suuru kua.

¹⁰ Yen sɔ̄, bεε Yakəbun yenugibu,

i duo kpee baaba sɔ̄o

kpa i kuke wərusɔ̄

i ka Yinni Gusunən nənum ka win yiiko duka suuri.

¹¹ Təru gara sisi

tè sɔ̄o ba koo wi u tii sue kawa

kpa bu Yinni Gusunən turo wəlle sua.

¹² Domi wi, wəllu ka tem Yinniwa.

U tɔ̄o te yi,

tè sɔ̄o u koo baawure siri wi u tii sue,

kpa u nùn kawa.

¹³ Tɔ̄o te sɔ̄o,

u koo dāa baka ni nu gunu Libaniə ka Basaniə

kpeerasia.

¹⁴ Kpa u guunu ka gungunu

¹⁵ ka gbāra damginu kəsuku,

¹⁶ ka sere goo nimkuu bākasu,

gāanu kpuro gesi ye bā kīru bo.

¹⁷⁻¹⁸ Tɔ̄o te sɔ̄o, ba koo wi u tii sue kawa

kpa bu bwāarokunu kpeerasia.

Yinni Gusunən turowa ba koo wəlle sua.

¹⁹ Sanam mε u koo se u təmbu nandasia,

təmba koo du bu kuke kpee baaba sɔ̄o ka wərusɔ̄,

bu ka win dam ka win yiiko duka suuri.

²⁰ Tɔ̄o te sɔ̄o, təmba koo ben bwāaroku ni bā

sekə ka sii geesu ka wura ba sāamɔ gunənguunu ka yankɔ̄su deria.

21 Kpa bu du bu kuke kpee baaba səə ka wərusə
bu ka Yinni Gusunən dəm ka win yiiko duka suuri.
22 N n mən na, i ku bəen naanə doke tənu səə.
U sāawa nge woo.
U ñ sāa gāanu.

Yudan banda burisina

3

1 Esai u nεε,
Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
u koo Yerusaləmugibu ka Yudabə kpuron arumani
kpeerasia.

Ba ñ maa dīanu ka nim wasi.

Ba ñ maa somiru garu wasi gam di.

2-3 Domi u koo ben tabu durə damgibu
ka ben tabu kowobu wuna u go,
ka ben siri kowobu ka ben sərobu ka guro gurobu
ka be ba sāa tabu kowobu weeraakuukuubun
wirugibu

ka ben sina asakpəbu ka ben bwisi kəəbu

ka ben nəman səm kowo kpokoba ka ben timgii
gisonkoba

ka mam wi, Gusunən səməbun tii.

4 U koo de aluwaasiba ba n bu kpare
nge me ba ka kī.

5 Təmbə koo dam dərena.

Aluwaasiba ba koo durə təkənu seesi,
kpa garu ko sariba bu damgibu nəni du.

6 Saa ye səə, tənu u koo win wənə səre u nεε,
wunə a yānu mə.

Yen sə, a koowo bəsen yenu yēro,
kpa a bəsen yenu seeya.

7 Adama u koo nùn wisi u nεε,
na ñ yen tim mə.

Dīanu sari yēnu ge sōo,
yānu maa sari mi.
A ku man ko bēen yēnu yēro.

⁸ Esai u maa nēe,
Yerusalem ya bārimō,
ma Yuda ya wərukumō
yēn sō ba Yinni Gusunō seesi
ka ben gari ka ben kookoosu.
Ba n̄ win bērum mō.

⁹ Ben kookoosu sū ben daan seeda dimō.
Ben daa kōsa kun berua.
Ba ye mō batuma sōo nge Sodomugibu.

Bōrurobā ba sāa,
domi bōriya ba tii sōoru kuammē mi.

¹⁰ A gemgili sōwō ma u koo kuura.

U koo win sōmburun qre wa.

¹¹ Adama bōrurowa wi u nuku kōsuru mō.
U ko n wāawa nuku sankiranu sōo,
domi win sōmburun areya u koo wa.

¹² Aluwaasiba ba Yinni Gusunōn tōmbu dām
dōremō.

Ma tōn kurōbu ba sāa ben yinnibū.

Be ba bu kpare ba bu torasiamō.

Ba ben swāa go ye ba raa swīi.

Yinni Gusunō

u win tōmbun wirugibu sirimō

¹³ Yinni Gusunō u na u yō u ka win tōmbu siri.

¹⁴ U win siribu torua ka win tōmbun guro gurobu,
ka ben wirugibu.

U nēe, i tōmbun dīanu wōra
ma i ye i sāarobu mwaari yii bēen yēnusō.

¹⁵ Mban sōna i nēn tōmbu dām dōremō,
ma i sāarobu taki dimō.

Nε, Yinni Gusuno, wøllu ka tem Yinniwɑ na yeni bikiamø.

Ba koo Yerusalemun

tɔn kurøbu seeyasia

¹⁶ Yinni Gusuno u maa nεε,
wee Yerusalemun tɔn kurøbu ba tii sue.
Ma ba sñimø ba yεkø mø, ba wñinu dεmie.
Ba ñ sekuru mø, ba ben naasun sumi soonamø.
¹⁷ Yen sñna kon de bu ko wii kparanugibu,
kpa n bu terenu yñsu.

¹⁸ Saa ye søø, kon ben bura yñnu kpuro wuna.
Niya ben naasun sumi ka ben serin bura yñnu ka
ben sababa yi yi ka suru kεka weene,

¹⁹ ka ben swaa tonkunu, ka ben sumi ka ben
sønditii,

²⁰ ka yasi, ka yøni yi ba doke naasø ka ben sεkatii,
ka ben yørømannin bøki,

²¹ ka ben taabu nømaginu ka wεruginu,

²² ka ben yña gobiginu, ka yabe bakanu ka ben
bøønu,

²³ ka digiba, ka yña ni nu ñ sinum mø, ka yasi, ka
sere sønditii.

²⁴ Ba ñ maa turaren nuburu nøømø
ma n kun mø nubu kñsuru.

Ba ñ maa sεkatii sεkemø ma n kun mø wεε.
Ba ñ maa seri wasi wirø bu tari.

Wii pønna ba ko n mø.

Ba ñ maa yabe bakanu sebumø
sere saakiba nuku sankiranun sñ.
Ben buram kun maa sñøsiramø.
Sekura ba koo wa.

Yerusalemun gøminibu

25 Ba koo Yerusaləmun təmbu ka yen tabu durəbu
go tabu səə.

26 Təmba koo wuri ko bu gəə swī yen gbāra
kənnəwə
nge tən kurə wi ba wəri ba win yānu gura ma u sə
temə.

4

¹ Saa ye səə, tən kurəbu nəəba yiru ba koo durə turo
sə bu nəə,
sa ko bəsən tii diisia kpa su tii sebusia.
A gesi sun sekuru wunə
kpa a de sa n wunən yīsiru səəwa.

Yerusaləmu ya koo wurama

nge yellu

² Ye Yinni Gusunə u koo kpiisia saa ye səə, ya ko n
sāawa beeरे ka girima Isireli be ba tien sə. Kpa tem
mə, mu dīa geenu ma nu n sāa ben nuku dobu.

³ Be, be Yinni Gusunə u gəsa mi, u ben yīsa yoruə
ba n ka wāa Yerusaləmuə, ba koo bu sokuwa tən
dəerobu.

⁴ Yinni Gusunə u koo Yerusaləmun tən kurəbu
disi wəka, kpa u wuu gen tii dēerasia, u gu siri ka
win dam bakam tən be ba raa gon sə.

⁵ Yen biru u koo de dəə wii bakaru tu Siənin
guuru kpuro ka mənnə yenu wukiri səə səə, kpa dəə
yara ya n wāa wōkuru guu ten wəllə, kpa win yiikon
girima yu wuu ge wukiri,

⁶ kpa ya n sāa nge kuru te ta ko n bu saaru sāawə
yam susurun saa, ka maa kuku yero woo bəkə ka
guran sə.

Isireliba

ba sāawa nge resəm gbaaru

5

¹ I womu swaa dakio i nɔ ge kon nɛn kĩnasi kua.
 Womu ge, ga ka wi ka win resem gbaaru yã. Ge wee.
 Nɛn kĩnasi u resem gbaaru garu mɔ
 te ta wãa tem turenu wɔllɔ mi n tem gem mɔ.
² U gbaa te kɔrɔ kua, ma u ten kpenu wukura.
 Ma u resem dãa ye ya koo bii duronu ma duura.
 Yera u ten kɔsobun diru banã ten suunu sɔɔ.
 Ma u resem gama yeru kua mi.
 Saa yè sɔɔ u den yïiyɔ resem gbaa te, tu nùn bii
 geenu marua,
 yera u deema kɔsunã ta nùn marua.
³ Tɛ, nɛn kĩnasi u gerumɔ u mɔ,
 bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa Yerusalemuɔ,
 i bu sirio wi ka win resem gbaa te.
⁴ Mbɑ u tu burea u ñ kue.
 Mban sɔna ta bii kɔsunu mara
 Sanam me u yïiyɔ tu bii geenu ma.
⁵ Wee ye u koo win gbaa te kua.
 U koo ten kara ka yen dãa wukiriwa,
 kpa yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ yi du mi,
 yi di, yi taaku.
⁶ U ñ maa win resem dãa ye sɔmmɔ,
 meya u ñ maa gbaa te wukumɔ.
 U koo tu deriwa tu kam ko,
 kpa sãki yi tu wukiri,
 kpa u de gura yu ku maa ne mi.
⁷ Isirelibara ba sãa Gusunɔ,
 wɔllu ka tem Yinnin resem gbaa te.
 Ma Yudaba ba sãa resem dora ye u duura.
 U kĩa bu gea ko adama kɔsa ba kua.
 Ba tɔmbu go ba yem yari.
 U maa kĩa bu gem swi, ma ba yina.

Yen sõna tõmba wuri mò.

Kõsa ye tõmba mò

(Imaa meerio 10:1-4)

⁸ Bõruroba be ba yenusu ka gbea sosimõ
ye ba raa mõ sõa,
sere gabu ba ñ maa ayeru mõ,
ma be tõna ba batuma mõ.

⁹ Wee ye Gusunõ wõllu ka tem Yinni u man sõowwa.
U nee,
kam kam ba koo tõn ben yenu dabi ni kpuro kam
koosia.

Kpa goo u kun maa wää yenu buru si sõa, si su kpã
mi.

¹⁰ Bâ n resem ekitaa ita gama,
yen tam kun ditiri weeraakuru turi.
Bâ n maa alikama kilo wunõbu (100) duura,
ye ba koo gë ya ñ kilo wõkuru keramo.

¹¹ Bõruroba be ba ra buru buru yellu se
ba n tam bõebõm nõrumõ,
kpa ba n wää tam gbaburõ sere n ka ko wõku suunu.

¹² Gõogenu ka mõrekunu, ka baranu
ka guunu ka sere tam,
yera ya ra ben tõõ bakanu gbisisie,
kpa ba n ne, Yinni Gusunõn sõma atafiru sää.

¹³ Yen sõna kon de bu bu yoru mwëeri subaru sõa
bu ka doona.

Ben sina biba koo gbi gõorun sõ,
kpa be ba tie bu gbi nim nõrun saabu.

¹⁴ Kpa gõribun wää yeru tu nõo wukia ka dam,
tu sina bii be mwë
ka maa tõn wõru ge ga nuku dobu mò.

¹⁵ Saa ye sõa, tõmbu kpurowa ba koo yiira
Yinni Gusunõn wuswaaõ bu tii kawa,
kpa be ba nee, ba tii tura, bu wõruma.

- 16** Tðø te sðø, Gusunø, wøllu ka tem Yinni
u koo win tømbu siri dee dee
u ka win yiiko sðøsi,
kpa u gea ko u ka sðøsi ma u dëere.
- 17** Yðaanu nu koo yakasu di Yerusalemun bønsø
nge nin kpara yeno,
kpa nin binu nu di nu børia mi.
- 18** Bðruroba be ba gbinne ka kðsa
nge naa wuku yi yi yin kæké gawe,
- 19** ba n gerumø ba n mð,
Yinni Gusunø u wasi suo u win sðmburu ko fuuku,
kpa su tu wa.
Isireliban Yinni Dëero u win himba sðøsio ye u yi,
kpa su ye gia.
- 20** Bðruroba be ba ra kðsa soku gea,
kpa bu gea soku kðsa.
Bðruroba be ba ra Yam wðkuru soku Yam bururam,
kpa bu Yam bururam gøsia Yam wðkuru.
Bðruroba be ba ra ye n sosu gøsie ye n do,
kpa bu ye n do gøsia ye n sosu.
- 21** Bðruroba be ba tðsa ben tii tiin yðru sðø,
ma ba tii meera bewisigibu.
- 22** Bðruroba be ba yðsiru yara
tam nørubu sðø.
Bðruroba be ba tam bøøbøm kobi yð.
- 23** Bðruroba be ba nøm biran kðnu mwaamø,
ba ka taaregibu gem wðøemø,
ma ba gemgibu taare wðøemø.
- 24** Yen sðna Yinni Gusunø u koo de bu dðø mwaara
nge me dðø u ra doo gðanu ka yaka gbebusu mwø,
kpa ben gbini yi kðsi,
kpa ben wðsu su ka woo doona nge tua,

yèn sõ ba ñ Gusunø wøllu ka tem Yinnin woodaba
garisi gãanu.

Ma ba win gari atafiru kua,
wi, wi u sãa ben Yinni dæero.

Yinni Gusunø u søoru sãa

u ka bu seeyasia

(Imaa meerio naasu 25, 9:7-20)

25 Yen sõna win mørø ya wørimø be são.

U bu nøma dokemø u goomø.

Guunu diirumø.

Ma tømbun gonu nu sweene swëe são nge kubanu.

Adama ka me, win mørø kun sure,
ma u bu nøma dokemø u seeyasiamø.

26 U gidi børa yørasia u ka bwese tukunu soku ni nu
toma.

Ma u nu soka kq wia.

Ni wee nu wee ka wasi kasanu.

27 Ben goo kun wasire,

goo kun maa wørumø.

Dom kun goo mwø u sere dweeya.

Goon kpaka kun maa kusiare ye u sëke pøraø.

Møya ben goon baranun wëe kun nùn kare.

28 Ben sëenu nu nã do.

Ba maa nu søri bu kq to.

Ma ben dumín naa konnu nu bøøbu nge kperu.

Ma ben tabu kekeba ba sãu nge woo guna.

29 Ma ba kukirimø nge gbee sunø,

ge ga yaa mwa ga ka doonø goo kun gu yinari.

30 Saa ye são, kukiribu koo nøøra Isireliba são

nge nim wøku ge woo bøøga seeya.

Bà n tem me meera,

yam wøkura ba koo wa ka nuku sankira bakanu,
kpø wøllu tu tøra guru wii bakarun sõ.

*Gusunə u Esai gəsa
u ka ko win səmə*

6

¹ Wɔ̄o gè sə̄a sīna boko Osiasi u gu, nɛ Esai, na Yinni Gusunə wa kāsiru sə̄a, u sɔ̄ sīna kita bakaru garun wəllə win sāa yero. Ma win yaberun kasa ya sure sāa yee ten sə̄awə kpuro.

² Wəllun kɔ̄sobu ba bəllimə win wəllə. Ben baawure, kasa nə̄eba tia u mə. U ka yen yiru win wuswaa wukiri, yiru maa win naasu ma u ka yiru ye ya tie yɔ̄awa.

³ Ba nə̄ogiru sue ba mə,
Deero Deero,
Gusunə wəllu ka tem Yinni u sāawa Deero.
Win yiiko ya handunia kpuro yiba.

⁴ Ma sāa yee ten gamboba ba diira saa ben tem di, nə̄o ge ga nə̄oramə min sɔ̄, ma wiisu su yiba dii te sɔ̄.

⁵ Saa ye sə̄ora na nə̄ogiru sua na nɛɛ, na kam kuawa. Domi nə̄en yara ya durum sə̄awa, na maa wāa təmbun suunu sə̄a bən yari durum sə̄awa ma na sere Gusunə, wəllu ka tem Yinni wa ka nəni wi u sāa kpuron sunə.

⁶ Adama wəllun kɔ̄so ben turo u dɔ̄o gɛ̄e sua ka baku yāku yerun di, u yɔ̄oma u na nən mi.

⁷ Ma u ka yi nə̄en nə̄o baba ma u nɛɛ,
yeni ya wunen nə̄o baba
ya sɔ̄əsi ma Gusunə u wunen toraru wuna.
Meyə u maa wunen durum wəka.

⁸ Yen biruwa na Yinni Gusunən tiin nə̄o nua ga gerumə ga mə,
Wara kon wa n gəri.
Wara koo se u man daawā.

Ma na wisa na nεε,
nε wee, a man gərio.

⁹ Ma u man sɔ̄wa u nεε,
n̄ n mεn na, n doo n Isireliba gari yini sɔ̄ n nεε,
wee ba ko n da kasu bu win gari nɔ̄,
adama ba n̄ yi nɔ̄ɔmɔ̄.

Ba ko n da kasu bu wa,
adama ba n̄ gāanu wasi.

¹⁰ N de tən ben gɔ̄ru gu bəbia,
kpa bu swaa taaya bu ku raa gari nɔ̄.
N ben nəni wɔ̄kuo bu ku raa ka yam wa,
kpa bu ku raa gɔ̄ru gəsia bu faaba wa.

¹¹ Ma na nεε,
Yinni, sere saa yerà ya ko n sāa mε.

Ma u man wisa u nεε,
sere wuu sinin təmbu bà n gbisuka,
kpa su ko bansu, kpa tem mε kpuro mu kam ko.

¹² Domi u koo de bu ka mεn təmbu da sere mi n
toma
kpa bu mε deri mu n sāa bansu.

¹³ Baa bà n tem mεn təmbu bənu kua suba wɔ̄kuru,
ma ten teera tie mi,
u koo tu surawa nge dāa bakaru.

Adama nge mε dāa kpiriru ta ra kpare,
nge meya bwese kpaara koo se
ta n sāa bwese geeru te u gɔ̄sa.

Gari yi Esai

u Akasi sina boko sɔ̄wa

7

¹ Sanam mε Akasi, Yotamun bii, Osiasin debubu
u bandu dii Yudao, saa yera Resini, Sirin sina boko
ka Peka Remalian bii, Isireliban sina boko, ba nɔ̄o

tia kua ba Yerusalemu wɔri ba tarusi. Adama ba ye kpana.

² N deema ye ba na ba sina boko Akasi sɔ̄wa ba nεε, wee Sirigiba na ba ben sansani gira Isireliban temo, yera Akasi ka win tɔmbun toronu kara ba diirimə nge dāa ni woo ga sweemo.

³ Saa yera Yinni Gusuno u Esai sɔ̄wa u nεε, i doo wunε ka wunen bii Seari Yasubu i ka Akasi yinna. I ko i nùn deema beku wɔ̄ku yerun swaaɔ, nim tora ye ba kua ya ra ka nim ne wuuən nɔ̄ɔ giɔ.

⁴ Kpa a nùn sɔ a nεε, u tii nenuɔ ka laakari. U ku berum ko, u ku de win tororu tu kara. Domi Sirin sina boko ka Remalian biin mɔru ye, ya sãawa nge dāa nɔ̄ɔ si su wiisu mò.

⁵ Tε, wee ba nùn kɔ̄sa bwisikuammε, ba mò,

⁶ bu da bu Yudaba wɔri bu ben wuu tarusi, kpa bu nanda bu bu tii nɔ̄mu sɔ̄ndia. Yen biru kpa bu Tabεelin bii ko suno wuu ge sɔ̄o.

⁷ Adama ne, Yinni Gusuno, na ñ derimo yu koora.

⁸⁻⁹ Siri kpuron dam mu wãawa Damasio.

Resini tɔnawa u sãa Damasin dam.

Isireli kpuron dam mu wãawa Samario.

Mεya Remalian bii tɔnawa u sãa Samarin dam.

Adama wɔ̄o wata ka nɔ̄ebun baa sɔ̄o,

Isireliba ba koo yarina kpa ba kun maa dam gam mɔ.

Yen sɔ, Akasi u n tororu sɔ,

u n nε, Yinni Gusuno naane sãa.

Ma n kun mε, win dam mu koo maa kpe.

Emanueli

¹⁰ Yinni Gusuno u maa gɔra bu Akasi sɔ bu nεε,

¹¹ u nùn yĩreru bikio u n ka win gere naane sãa. U koo kpĩ u bikia tu na wɔllun di, ñ kun mε gɔrin di.

12 Ma Akasi u nεε, na ñ Yinni Gusunø yĩreru garu bikiamø, na ñ win laakari mεerimø.

13 Yera Esai u nεε, bεe sina boko Dafidin bweseru, ye i dera tømba ka bεe wasira, ya ñ tura? Yera i maa kī Gusunø nεn Yinni u ka bεe wasira?

14 Wee tε win tii u koo bεe yĩreru wε. Wøndia goo u koo gura sua kpa u bii tøn durø ma, kpa u nùn yĩsiru kε Emanueli.

15 Naa boogum ka tima u ko n da di, sere u ka kpεa u kõsa ka gea wunana.

16 Bii wi, u sere saa ye turi, sinambu yiru ye a nasie mi, ben tem mu koo ko bansu.

17 Adama Yinni Gusunø u koo de tøru garu tu na tè søø kaa nøni swāaru wa wune kaa wunøn baababan yenugibu, ka sere wunen tømbu, te i ñ waare saa døma tèn di Isireliba ka bεe Yudøba i karana. U koo de Asirigibu bu na bu bεe wøri.

Egibitigibu ka Asirigibu

ba koo Isireliba wøri

18 Yen tøø te, Yinni Gusunø u koo køba so. Kpa Egibitigibu kpuro ka sere be ba wāa ben daru kεrin goo gookao

bu na nge sønsun wuuru,
kpa Asirigibu bu maa kurama nge tñi wuuru.

19 Be kpurowa ba koo na bu sina
wøwi piiminø ka kpee baaba søø,
ka dāa kikisø ka sere maa kpara yeno,

20 kpa Asirigii ben sina boko

wi u wāa Efaratin guru giø
u bεen arumani kpuro gura
kpa u n sāare nge kønø

wi u koo bεen wasi kpuro køni
saa bεen wirun di sere ka bεen tobøø, n ka da kɔriø.

21 Yen tɔ̄o te sɔ̄o,
naa gbiiba ka yāanu yiru tənawa
tənu u koo wa u faaba ko.
22 Ka mε, bom mu ko n yibə tem mε sɔ̄o,
sere be ba koo deri mi,
naa bogum ka tima mu ko n sāa ben dīanu.
23 Gbaa geenu mi resəm konu nərəm nərəm (1.000)
ya duura
ma ba ra raa ye dore ka sii geesun gobi nərəbu,
sākiya yi koo ye mwε yi go yen tɔ̄o te.
24 Kpa ba n da taasoru ko mi, ka təma.
Domi sākiya yi ko n yibə tem mε kpuro sɔ̄o.
25 Ba koo guu ni deri sākin sɔ̄o
mi ba ra raa gbea wuku.
Kpa bu yaa sabenu yōsu nu n bəsu mi,
kpa yu ko nin kpara yeru.

Esain bii u kua yīreru

Isireliban sɔ̄o

8

1 Yinni Gusunɔ u man sɔ̄owa u neε, n seewo n
yīsi teni yore kpasasa, kpee besi baka gaa sɔ̄o, Maheε
Salali Hasibasi. Yen tubusiana, bu seewo fuuku bu
arumani kpuro kata ko bu gura.

2 Ye na tu yorua, ma na tu yāku kowo Uri ka
Berekian bii Sakari be ba sāa naanegibu sɔ̄əsi ba n
ka sāa seedagibu.

3 Yen biruwa na ka nən kurɔ mənna, ma u gura
sua u bii tən duro mara. Yera Yinni Gusunɔ u man
sɔ̄owa u neε, n nùn yīsiru kēo Maheε Salali Hasibasi.

4 Domi sere bu ka neε, bii wi, u mɔ̄, baaba, n
kun mε yaayi, ba koo Damasi ka Samarin arumani
kpuro kata ko bu gura bu ka da Asiriɔ.

Asirin sina boko koo na

⁵ Yinni Gusunø u kpam man sõowwa u nεε,

⁶ Yudaba ba nùn yina,

wi, wi u sāa nge Siloen nim mε mu kokumø kpure
kpure.

Ma ba ka Resini ka Peka nøø tia kua.

⁷ Yen sõ, wi, u koo bu Asirin sina boko surema
ka win tabu kowo damgibu.

Tε, be wee ba kokumø ba terie
nge daa te ba mò Efaratin nim tora
ye ya yiba ya bõø saramø.

⁸ Ba koo Yudaba wukiriwa
nge nim mε mu tønu mwεε sere wñirø.

Adama win tii u ko n ka sun wāa.
Win dεrum mu koo besen tem wukiriwa
nge gunøn kasa.

Təmbun kpunaa koo kam ko

⁹ Bεε bwese ni nu tie, bεε be i wāa n toma,
i swaa dakio.

Baa ì n menna sansaniø i tabun kuuki kua,
ba koo bεε kəsukuwa.

Baa ì n tabun səøru kua,
ka mε, ba koo bεε kamia.

¹⁰ Baa ì n kpunaa kua,
ye kpuro ya koo kam kowa.

Baa ì n maa wooda yi,
goo kun ka ye səmburu mò,
domi Gusunø u ka sun wāa.

Kpee te ba koo sokura

¹¹ Yinni Gusunø u man nεnuø ka win nøm
damguu, yera u man kiro kua u nεε, n ku sī swaa
yè səø Yudaba ba sñimø.

¹² Bà n gerua ba nεε, ba bu nøø tia kuawa ba ka bu
seesi,

n ku ye wura.

N ku maa de ye ya bu b̄erum m̄ò yu man b̄erum ko,
kpa n ku nanda.

¹³ Domi Yinni Gusunəwa u dam kpuro m̄o.

Wi turowa u d̄eere,
wiya n weene su nasia.

¹⁴ U sāawa kuku yero,
adama u maa sāa kpee te Isireliba ka Yudaba ba
sokuramo.

M̄eya u maa sāa yina ye Yerusaləmugibu ba wərimo.

¹⁵ Ben dabiru ba koo tu sokura,
kpa bu wəruma bu bəəkira.

M̄eya ba koo maa yina ye wəri.

Esai u maari

u Yinni Gusunən kom mara

¹⁶ Na gari yi Yinni Gusunə u man sōwa berua.
Nen bwāabu tənawa na yi sōwa kpa bu yi nene kem
kem.

¹⁷ Na Yinni Gusunə yīyō, na maa nūn naane sāa
baa me u Yakəbun yenugibu biru kisi.

¹⁸ Nē wee ka nēn bii be u man kā. Besen wāara kua
yīre te Gusunə, wəllu ka tem Yinni, u ka Isireliba
gari m̄ò. Yinni Gusunə wi, u wāawa Siənin guurə.

¹⁹ Gaba koo bēe sō bu nēe, i doo i bikiaru ko be ba
gəribu sokumən mi, ka sere sərobut mi, ka be ba ra
būnu se ba n kuuki m̄on mi. Domi bweseru baatere
ta ra bikiaru de ten būn mi, kpa u tu gəribu sokua.

²⁰ Adama bēe, i bu wisio i nēe, bu doo bu Yinni
Gusunən woodan tireru gari. Wīn gari yi n̄ ka
wooda nəə tia sāa, i ku yi swaa daki. Yi n̄ bēe
arufaani gaa m̄ò.

Nəni swāarun saa

21 Saa gaa sisi yè səo təmba koo yaayaare ko tem mε
səo,
kpa ba n gəɔru soore, ba n wasire.
Meyə gəɔrun sɔ̄ ben məru koo se,
kpa bu ben sina boko ka Gusunə bɔ̄rusi.
Bà n mεera wɔllɔ,
22 ñ kun mε temɔ,
kpa bu deema yam wɔ̄kuru ka nuku sankirana
kpuro.
Ben goo kun kisiramɔ yam wɔ̄ku baka ten min di.
23 Adama yam wɔ̄ku te ka nuku sankira ni,
yen gaa kun ko n wāa sere ka baadommaɔ tem mε
səo.

Sunə kpao wi u koo gəna sina

Sabulonin tem ka Nefitalin tem mu raa wāa sekuru
səo yellu.
Adama saa ya wee yè səo yiiko ya koo tem mε
wukiri
saa nim wɔ̄kun di n ka da Yuudenin guruə,
ka Galileə mi tən tukoba wāa.

9

1 Tən be ba raa sīmɔ yam wɔ̄kuru səo,
ba koo yam bururam bakam wa.
Be gəən berum mu wukiri nge yam wɔ̄kuru,
yam bururam mu koo bu kurema.
2 Yinni Gusunə, kaa bu nuku doo bakabu wẽ,
kpa ba n nuku doo bi mò wunen wuswaasɔ
nge mε ba ra nuku dobu ko gẽebun saa səo,
ñ kun mε sanam mε ba arumani gurama ba bənu
mò ka kuuki.
3 Nge mε a wunen təmbu wəra saa
Madianin tabu kowobun nəmən di,
nge meyə kaa bu yara yorun di

kpa a dəka ye ba ra ka bu so biruɔ
 ka sere səna ye ba ra ka bu dam dore bəəku.
4 Ba ñ maa tabu kowobun bara naasun dəmu
 nəəmə.
 Ben tabu yānu nu ra n yem yiba.
 Ba ñ maa nu dokemə.
 Ba koo yāa ni ka bara ni dɔɔ karewa.
5 Domi ba koo sun bii tɔn durɔ marua.
 Wiya u koo ko besen wirugii.
 Win təmara, Bwisi kəɔ bəəregii,
 ka Gusunɔ Dam kpurogii,
 ka Baaba wi u ra n wāa,
 ka Bəri yəndun nuuru.
6 U sāawa Dafidin sikadobu.
 Yen sɔɔ, u koo win bandu di kpa u tu dəm sire
 kpa ta n bəri yəndu mə sere ka baədommaɔ.
 U koo win təmbu siri gem səɔ,
 səa tən di sere ka baədommaɔ.
 Yeniwa Gusunɔ, wəllu ka tem Yinni, u yɔrari u ko.

*Yinni Gusunɔ**u koo Isireliba seeyasia*

7 Yinni Gusunɔ u Isireli be ba sāa Yakəbun bweseru
 siri.
 Ma siri bi, bu bu di.
8 Təmbu kpuro, Efaramuba ka Samarigibu,
 ba koo ye già,
 be, be ba gerumə ka tii suabu ba mə,
9 wee dian birikiba ba wərukumə,
 adama sa ko maa yi seeya ka kpee ni ba dāka.
 Wee sikaməren dāa gbereba ba bəəkira.
 Sa ko bu kəsi ka dāa gea ye ba mə sedurun gbereba.
10 Yinni Gusunɔ u koo Resini Asirin sina bokon
 wərəbu tabu yānu wɛ,
 kpa bu Isireliba wəri.

11 U koo de Sirigibu ba n wāa sōo yari yero già,
kpa Filisitiba ba n maa wāa sōo duu yero già,
kpa bu nōo wukia bu Isireliba mwε.

Ka me kpuro, win mōru kun suremō.
U koo maa bu nōma doke u seeyasia.

12 Adama ba ñ wuramamō win mi,
wi, wi u bu seeyasiamō,
wi, wi u sāa wøllu ka tem Yinni.
Ba ñ maa nùn kasumō.

13 Yen sōna u koo Isireliban wiru
ka ben siru buru sōo teerun sōo.

14 Ben bukuro bera, ba sāa ben wiru,
ma sōmō weesugibū ba sāa ben siru.

15 Be ba sāa tōn ben kparobu, ba dera ba kōra.
Be, be ba maa kpare, ba swaa kōsa mwa.

16 Yen sōna Yinni Gusunō u ñ nuku dobu mō,
ben aluwqasiban sō.

U ñ maa ben gobekuba ka gōminibu wōnwōndu
kuammē.

Domi be kpuro ba sāawa nuku kōsurugibū.

Ba ñ Gusunōn bēere yē.

Sekuru sari gariya yi ra yari saa ben nōsun di.

Yen sō, Yinni Gusunōn mōru kun suremō.

U koo bu nōmu dokewa u seeyasia.

17 Domi nuku kōsuru ta ra mēniwa nge dōo
wi u ra yakasu ka sāki mwε.

Dōo wi, u ra du u dāa sōo bōkō mwa,
kpa wiisu su se ge sāon di.

18 Gusunō, wøllu ka tem Yinnin mōrun sō,
tem mē, mu dōo mwaara,
ma mēn tōmba dōo diira.

Goo kun win winsim laakari mō u sere nùn somi.
19 Ba dīlanu guramō nōm geuō ka nōm dwarō.

Adama ka mē, goo kun deba.

Ma ben baawure u win winsim wasin yaa temmo.
20 Manaseba ka Efaramuba ba tabu wərinamo.
 Yen biru be kpuro ba mənna ba Yudaba wəri.
 Ka mε, Yinni Gusunən məru kun sure.
 U maa bu nəmu doke, u səeyasiamo.

10

Be ba Yinni Gusunən məru

seeyamo

(Imaa mεerio naasu 1-4, 5:8-24)

1 Bəruroba be ba ra wooda yi ye ya n̄ sāa dee dee.
 Kpa bu ye yore bu yi bu ka ben təmbu dam dore,
2 bu ka yina bu sāarobu ben gem wε,
 kpa bu bwεεbwεεbu gem bira,
 bu gəminibu ka gobekuban arumani mwa yu ko
 begia.
3 Sanam mε Yinni Gusuno u koo bεε səeyasia,
 mba i ko i ko.
 Sanam mε kam kobu bu koo bεε wəri saa tontonden
 di,
 mba i ko i ko.
 Weren miya i ko i duki da i ka faaba wa.
 Ma gia i ko i bεen arumani bere.
4 Ba koo gabu yoru mwεeri kpa bu gabu go.
 Adama ka mε, Yinni Gusunən məru kun suremo.
 U koo maa bu nəmu doke u səeyasia.

Asirigibu

ba Yinni Gusuno torari

5 Yinni Gusuno u nεε,
 bəruroba bεε Asirigibu.
 Kon bεε kowa nge nən bokuru
 te kon ka Isireliba səeyasia nən məru yà n seewa.

6 Na dera i bwese te ta ñ nen bεεrε yε wəri
te ta ra ñen məru seeye,
kpa i tu taaku nge swaan pətəkə
i ten arumani gura.

7 Adama n ñ daa ye, bεε Asirigibu i gɔru doke.
I gɔru dokewa i bwese dabinu kpeerasia.

8 Domi bεen sina boko u nεε,
win tabu sinambu ba sāawa nge bwese ni nu tien
sinambu.

9 U maa wusu nəma doke si su wāa win swεε səo
n ka girari Yerusaləmuɔ.

Wuu siya Kalinɔ ka Kaakemisi ka Hamati
ka Aapadi ka Samari ka Damasi.

10 U sin sinambu kamia
sìn būnu nu Yerusaləmu ka Samariginu dabiru
kere.

11 Nge mε u Samarigibu kua ka ben būnu,
nge meya u koo Yerusaləmugibu ka ben būnu kua.

12 Adama nε, Yinni Gusunɔ, nà n ñen himba
kpuro yibia Siɔnin guuro, ka Yerusaləmuɔ, kon
Asirin sina boko seyasia, win gɔru bəbunu ka win
tii suabun sɔ.

13 Domi u gerumɔ u mɔ,
win tiin dam ka win tiin bwisiya u ka nasara wa.
U bwese tukunun tem mwa, ma u ben arumani
gura.

U sinambu wəri nge tabu durɔ dəmgi,

ma u bu bandu yara.

14 U ben arumani gurawa
nge mε ba ra səa gure gunəbun sokuro.
U ye kpuro gurawa ben tem mε səo
nge səa ye gunə ga deri.
Goo kun ka tii yine
ñ kun mε u nəəgiru sua u kuuka ko.

Adama na bikiamø,
15 gbāa, ya ra tii bεεre wε
 wi u ka ye səmburu mòn wuswaaø?
 Sii, ya ra tii sue
 wi u ka ye səmburu mòn wuswaaø?
 Asirin sina boko wi, u sāa nge deka
 ye tənu u sua ma ya nùn sñikiamø,
 ñ kun me bokuru te tənu u nəni,
 ma ta nùn fñamø.
16 Yen sñna ne Gusunø, wøllu ka tem Yinni,
 kon de win tabu durəbu bu woora.
 Kpa dñø u na u bu wukiri
 sanam me u wāa win sinandun yiiko səø.
17 Nε, Isireliban yam bururam, kon gəsia dñø.
 Kpa nən deeraru tu ko dñø yara
 yu ben saki ka awñi kpuro mwa sñø teeru.
18 Ya koo ben dña ka ben tem bεεre kpuro mwa
 mam mam.
 Kpa mu n sāa nge barø wi u gøø døø.
19 Dña ni nu koo tia mi,
 nu ñ ko n dabi.
 Baa bii u koo kpñ u nin geeru yore.

Isireliban fiikowa

ya koo wurama

20 Tøø te səø, Isireli be ba tie ba yara tabun di, ba ñ
 maa somiru kasumø bwese ni nu bu kpeerasiamøn
 mi. Adama ba koo ben naanø dokewa nε, Gusunø,
 ben Yinni Deeron mi.

21 Kpa bu wurama nε, Gusunø Dam kpurogiin mi.

22-23 Baa bà n daa dabi nge nim wñkun yani seeri,
 ben sukum tənawø mu koo wurama. Domi nε,
 Yinni Gusunø, wøllu ka tem Yinni, na yen himba
 yi kə n ka bu kpeerasia. Nen gem mu koo sñøsira

n banda. Tem me kpurowa kon kpeerasia nge me na yi.

Yinni Gusuno

u koo Asirigibu sseeyasia

²⁴ Ne Gusuno, wøllu ka tem Yinni, na gerua na nee, bee nen tømbu, bee be i waa Siøniø, i ku Asirigibun berum ko, be ba bee soomø ka bokuru nge me Egibitigiba raa bee kua.

²⁵ Adama, n tie fiiko sseeyasia bi na bee mò n ka kpe, kpa nen mørø yu wura ben mi, n bu kpeerasia.

²⁶ Ne Gusuno, wøllu ka tem Yinni, kon goo dendì nge bokuru u bee sseeyasia nge me na Madianiba kua Horøbun guuro. Kon nen deka tii nim wøkun bera già n bu sseeyasia nge me na Egibitigibu kua.

²⁷ Tøø te seo,
kon bee nen tømbu yara yorun di
kpa i beeën sømunu sobia
kpa i sugu pota beeën wñinun di.
I ñ maa sugu dokemo
yèn sõ na bee gøsa na gum tare.

Yibereba ba Yerusalem wøri

²⁸ Yibereba ba Ayati wøri ba mwa,
ma ba Migoroni tøbura ba ben sømunu yi
Mikimasiø.

²⁹ Ba koka ba doona ma ba da ba kpuna Gebao.
Yera Rama ya diirumø.

Ma Søølu Isireliban sinø boko yerukoon wuu
ge ba mò Geban tømbu ba duki yakikira.

³⁰ Bee Galimugibu i wuri koowo.

Bee Laisigibu i n tii se.

Bee maa Anatøtugibu i ko i kam ko.

³¹ Madimenagibu ba yarina.

Ma Gebimun təmba yakikira ba kuku yenu kasu.
 32 Gisə mam yibere be, ba wāa Nəbuə
 ba gāsenu kparamə Siənin guurə
 bu ka Yerusalemun təmbu nandasia.
 33 Wee Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
 u koo bu bəəri nge dāa kāasi.
 U koo yi yi kpāaru bo bura u kawa.
 34 U koo bu bəəriwa u suriri
 nge me ba ra dānu bəəri ka gbāa Libanin dāa səəwə,
 kpa ben girima yu kpe.

Sunə kpao koo yari

Dafidin bweserun di

11

1 Nge mε bə n dāru bura,
 ten nuurun di kpii pətura ra yari,
 nge meya goo u koo yari u bandu di Isain bweseru
 səə.
 2 Gusunən Hunde u ko n da n wāa ka wi.
 Hunde wi, u koo nùn bwisi ka dam kε
 u ka win təmbu kpara,
 kpa u Gusunən kīru già u nùn nasia.
 3 U koo nùn mem nəəwəwa ka kīru.
 Meyə u n tənu sirimə ka sendaru,
 n kun mε, ba nəen sə.
 4 U koo sāarobu siriawa dee dee,
 kpa u bwēebwēebu ben gem wē.
 Win gari yi ko n sāawa nge bokuru
 te u koo ka təmbu səeyasia,
 kpa yi n sāa nge takobi
 ye ya koo tən k̄sobu go.
 5 Win gem ka win bərəkinira ko n sāawa
 nge kpaka ye u səke pəraə

u n ka win təmbu kparamo.

⁶ Yee gəbi ka yāanu nu ko n wāa yam tem,
kpa gbeeku musukunu ka boo binu nu kpuna
sannu.

Meya maa gbee suno binu ka kete binu nu ko n wāa
sannu,

kpa bii piibu u nu kpara.

⁷ Keteba ka gbeeku bənu nu koo di sannu,
kpa nin binu nu n wāa yam tem.

Gbee sinansu su koo yakasu di nge nεε.

⁸ Bibu ba koo kpī bu ka surəkənu dwēe,
kpa bu ben nəmu kpēe waa gəsənun wəruso.

⁹ Baawure u ko n Yinni Gusunən yēru yibawa
nge me nim wəku ga nim yiba.

Yen səna be ba koo da bu Yinni Gusunə sā
win guurə te u tii gəsia Yerusaləmuə,
ben goo kun win winsim kəsa kuammə.

¹⁰ Saa ye səo, goo u koo yari Isain
bweserun di nge dāa kpii pətura,
kpa u n sāa nge gidi bəra bwesenu kpuron sə.
Bwese ni, nu koo gəsirama win mi.
Kpa win wāa yeru ta n Gusunən yiiko səosi.

Isireli be ba raa yarine

ba koo wurama

¹¹ Saa ye səo, Yinni Gusunə u koo maa win dam səosi
u ka win tən be ba tie yakia
be ba yarine ba wāa Asiriə ka Egibitiə
ka Paturəsiə ka Etiopiə

ka Elamuə ka Babiloniə ka Hamatiə Sirin temo,
ka sere be ba wāa nim wəkun goonə.

¹² U koo gidi bəra gira
u ka səosi ma u koo Isireliba mənna
be ba raa yoru mwəera,

kpa u Yuda be ba raa yarinε handunian goonu nne
sɔ̄o mɛnna.

¹³ Efaramuba ba ñ maa ka Yudaba nisinu mò.
Yudaba ba ñ maa ka Efaramuba yibere teeru mò.

¹⁴ Ba koo mɛnna bu Filisitiba wɔriwa
sɔ̄o duu yeru già,

kpa bu Filisiti be ko ben yobu.

Mεya ba koo maa mɛnna bu sɔ̄o yari yerugibu wɔri.
Ba koo Edəmu ka Məabuba dam dɔre,
kpa bu Aməniba taare.

¹⁵ Yinni Gusunø u koo de Egibitin daarun nim mu
gbera.

U koo tu nɔmu dɛmies u wom wure ka dam,
kpa u tu bɔnu ko keri nɔɔba yiru,
kpa win tɔmbu bu tu tɔbura ka naasu.

¹⁶ U koo swaa yara win tɔn be ba tien sɔ̄,
be ba wāa Asirio.

U koo bu swaa yara nge mε u raa bu kua
sanam mε u bu yara Egibitin di.

Siarabun womu

12

¹ Sɔ̄o teeru, be ba yakiara ba koo nεε,
Yinni Gusunø, sa nun siara,
domi a raa ka sun mɔru kua,
ma wunen mɔru ya sure.

A sun nukuru yemiasia.

² Wuna a sāa besen Yinni, a sun faaba mò.
Sa nun naane sāa, sa ñ maa gāanun berum mɔ.
Domi wuna a sāa besen dam, wuna sa siaramø.
Wuna a sāa besen faaba kowo.

³ Nge mε wi nim nɔru ga mò,
ù n nim wa, u ra n nuku dobu mɔ,
nge meya bà n faaba wa ba koo nuku dobu ko,

⁴ kpa tɔ̄o te sɔ̄o, bu gere bu nεε,
i Yinni Gusunɔ̄ siaro,
i win ȳisiru wɔ̄lle suo.

I win sɔ̄m baka ni u kua kparo bwestenu kpuro sɔ̄o.
I tɔ̄mbu yaayasio ma win ȳisira kpā.

⁵ I Yinni Gusunɔ̄ tɔ̄mɔ̄,
domi gãa bεεregina u kua.

I nin gari kparo handunia kpuro sɔ̄o.

⁶ Be ba wāa Siəniɔ̄, bu nuku dobun kuuki koowo,
domi Isireliban Yinni Dεεero u kpā,
u maa wāa ben suunu sɔ̄o.

*Yinni Gusunɔ̄
u koo Babiloni sεεyasia*

13

¹ Wee, ye Yinni Gusunɔ̄ u Esai, Amɔ̄tin bii sɔ̄osi
kãsiru sɔ̄o Babilonin sɔ̄.

² U nεε,
i gidi bɔ̄ra ȳerasio guuru wɔ̄llɔ̄ mi gãanu sari.
I tabu kowobu nəəgiru sueyo,
kpa i bu ȳireru kua ka nəma,
kpa bu duki na bu du Babilonin kɔnnɔsun di.

³ Wee, na nən tabu kowo be na gəsa wooda w̄ɛ.
Na tabu durɔ̄ wərugɔ̄ be soka
bu ka nən məru sureisia,
be, be ba ra n nuku dobu mɔ̄ nən kpāarun sɔ̄.

⁴ Ma Esai u mεεra u nεε,
i tɔ̄n dabınun wurenu swaa dakio i nɔ̄
guunun bera già.
Bwese dabınu ka sinambu dabina nu menne mi,
Gusunɔ̄, wɔ̄llu ka tem Yinnin tabu kowoba
be ba tabun sɔ̄oru kpa.
Ma u bu mεεra mεεra u ka da.

5 Be wee ba wee sannu saa mi n toman di
bu ka tem mε kam koosia, win mərun saabu.

6 I gəɔ sw̄iŋyɔ
domi Yinni Gusunən t̄o te, ta turuku kua.
Ta sāawa kam koo bi bu wee
wi, Dam kpurogiin min di.

7 Yen s̄na təmbu kpuron gəma koo dwiiya
kpa ben wərugəru tu kpe.

8 Babilonigiba koo bərum soora,
kpa ben wasi yi dwiiya wuriribun s̄.

Ba koo tii təma
nge tən kurə wi u yiire u kī u ma.
Ba ko n məerine ben wuswaa ya n burisine.

9 Wee Yinni Gusunən t̄ru ta sisi.
T̄o te, ta sāawa nəni swāarugiru
tè səa u koo win məru bəka s̄əsi.
U koo durumgibu kpeerasia,
kpa tem mε, mu ko bənsu.

10 Wəllun kperi kun maa Yam deerasiam.
S̄o ù n yario, min diya u ko n Yam t̄iram.
Meya suru kun maa Yam bururasiam.

11 Yinni Gusunə u nəe, kon handuniagibu səeyasia
ben kəsa ye ba mən s̄,
ka maa nuku kəsurugibu ben nuku kəsurun s̄.
Kon de be ba tii sue bu kam ko,
kpa n be ba təmbu dam dəremo kpeerasia.

12 Kon de bu təmbu kasu
nge mε ba ra wura gea kaso de tontonde.

13 Nε Gusunə, wəllu ka tem Yinnin mərun t̄ru səo,
kon wəllu yīri,
kpa tem mu diiri sere mən səowə.

14 Kpa be ba raa yoru dimə Babiloni
bu duki wura ben temə nge nəmu ge ba gire.
Ba koo duki yarina bu da ben təmbun mi

nge yaa sabe ni nu kun kparo mɔ.

15 Ben wi ba nɔma tura kpuro wuu ge sɔɔ,
ba koo nùn tweewa bu go.

Wi ba maa naa gira ba mwa,
ba koo nùn gowa ka takobi.

16 Ba koo arumani gura ben yεnusɔ
bu ben bibu munku ben wuswaaɔ.
Kpa bu ka ben kurəbu kpuna ka dam.

17 Kon de Mediba bu bu wɔri
be, be ba ñ sii geesu ka wuran bine mɔ.

18 Ba koo aluwaasiba tweewa bu go.
Mεya ba ñ bii wεenu buremɔ.

Ba ñ maa bibun wənwəndu mè.

19 Babiloniwa sinambu kpuro ba mεera wuu burɔ,
ma yen tɔmbu ba tii sue.

Adama ne, Yinni Gusunɔ, kon ye kpeerasia
nge me na Sodomu ka Goməra kua.

20 Tɔmbu ba ñ maa sinamɔ ye sɔɔ.

Ya ko n sääwa bansu sere ka baadommaɔ.
Goo kun maa win kuu bekurugiru giramɔ mi.

Baa be ba yaa sabenu kparamɔ, ba ñ yɔramɔ mi.

21 Miya gbeeku yεε yi koo wāa yeru ko.

Boorosu su koo yibu yen ban si sɔɔ,
kpa taataanu nu maa nin wāa yeru ko mi,
kpa boo kinenu nu n yɔkumɔ mi.

22 Purukanu ka gbeeku bɔnu koo kuuki ko
yen sina kpaa buranu sɔɔ.

Wee yen saa ya turuku kua,
ba ñ maa yen tɔru sosimɔ.

*Isireliba ba koo wurama
ben temɔ*

14

¹ Yinni Gusunø u koo Isireliba wənwəndu kua. U koo maa bu gøsi bu ko wigibu, kpa u bu swii ben temø. Saa yera søba koo du ben suunu sø, kpa bu menna ba n wāa ka be sannu.

² Bwese dabinu nu koo ka Isireliba wurama ben temø, kpa bu bwese ni ko yobu tem me Yinni Gusunø u bu wē sø. Be ba raa Isireliba yoru mwεera ba koo maa ben tii yoru mwεeri. Meyø be ba raa bu dam døre, ba koo maa ben tii dam døre.

Babylonin sina bokon goo

³ Bεε Isireliba, Yinni Gusunø u koo de i yoru yari, kpa i wēra bεen wasiraru ka nøni swāarun sø.

⁴ U n kua me, womu geniwa i ko i ka Babylonin sina boko yεε i nεε,
wi u raa sun dam døremø, u n maa wāa.
Dam dørebu kpa.

⁵ Yinni Gusunø u nuku kōsurugii
be ba sun dam døremøn dam bua,
me mu sāa nge bokuru.

⁶ Wi u ra n dāa tømbu soomø ka møru wənwəndu
sari,
kpa u n tømbu dam døremø,
ba nùn nøni søwa sere ka nørø.

⁷ Wee tē tømba wēre handunia kpuro sø,
ma ba nuku dobun kuuki mò.

⁸ Baa ka dāa ni ba mò siperεba ka seduruba
ni nu wāa Libaniø
nu nuku dobu mò, nu mò,
saa døma tēn di a wøruma,
goo ku ra maa ne u sun børi.

⁹ Be ba wāa gøribun wāa yero
ba seewa bu ka nun dam koosia,
be ka ben wirugibu kpuro.

Mεya sinam be ba gu ba seewa ben sina gønin di.

¹⁰ Ma be kpuro ba nùn nøøgiru sue ba nεε,
wee wunen tii a kua dam sarirugii nge bεε.
Sa kua tia.

¹¹ Wunen beεε ye ba ra raa nun wε,
ba n mørøkunu soomø,
wee ye kpuro ya wøri gøribun wāa yero.
Køkønu nu kua wunen kpin yero ka wunen
bekuru.

¹² Wune wi a sāa nge buruku kpera ye ya ballimø,
wee a wøruma wøllun di.
Wune wi a bjesenu kpuro tabu di,
wune wee ba sura temø, a kpi.

¹³ Wune wi a ra n gerumø wunen gøruø a n mø,
kaa yø wøllø, a wunen sina gøna teria kperin wøllø,
kpa a sina guuru wøllø søø yøsan nøm geu gia,
bñunun suunu søø.

¹⁴ Kaa yø guru winu wøllø,
kpa a ka Wørukoo weena.

¹⁵ Adama wune wee, ba sure gøribun wāa yero
sere wørun søø søøwø.

¹⁶ Be ba nun wa kpa ba n nun meera tii ka laakari ba
n mø,
n ñ durø wiya mi, wi u ra raa de tømbu bu burisina?
Kpa u bandu suriri?

¹⁷ U yina u pirisømba kara.

U wusu køsuka.
Ma handunia ya gøsia bansu.

¹⁸ Bjesenu kpuron sina boko baawure
u wāa u wεere ka beεε win sikirø.

¹⁹ Adama wune, ba nun kasa kua
a ka wunen sikiru tonda
nge dāa kāasa ye ba ñ kī,
ñ kun me nge wi ba takobi søkura

ba go ba sure wəru səo ge ga kpenu mə,
n̄ kun me nge goo te ba taaka.

20 Ba n̄ nun sika nge sinam be,
domi a wunen tem go,
ma a wunen təmbu kpeerasia.

Ba n̄ maa wunen bwese kəsurun gari mə.

21 I səəru koowo i win bibu go
kəsa ye ben sikadoba ba kuan sə,
kpa bu ku raa se bu maa handunia tabu di,
kpa bu maa wusu seeya bu yibu si səo.

22 Ne Gusunə, wəllu ka tem Yinni, na nəe, kon
Babilonigibu seesi n ben bweseru ka ben wuun
yisiru go. Ba n̄ maa ben yira wasi.

23 Kon de wuu ge, gu ko nge daru bwāara mi gunə
sarenu nu ra n wāa, kpa n gu kura ka yii te ta n̄ bu
gāanu ganu deriamme. Ne Gusunə, wəllu ka tem
Yinniwa na yeni gerua.

Yinni Gusunə

u koo Asirigibu kpeerasia

24 Ne, Yinni Gusunə Dəm kpurogii
na bərua na nəe,
ye na yi, ya koo maa na.

Ye na maa gōru doke ya koo koora.

25 Kon Asirigibu kəsuku nən təmbu Isirelibən temə.
Kon bu taaku nən guunu wəllə,
kpa n nən təmbu yara ben yorun di,
ba kun ben sugu ka ben səmunu səawa.

26 Yeniwa nən himba təmbu kpuron sə.

Wee na nəmu dəmie n ka bwesenu kpuro seeyasia.

27 Ne Gusunə, wəllu ka tem Yinni,

nà n gāanu yi wara koo ye yina.

Nà n nəma dəmie wara u koo ye kure.

*Yinni Gusunə**u koo Filisitiba kpeerasia*

28 Wɔ̄o gè sɔ̄o sina boko Akasi u gu, wɔ̄o ge sɔ̄ora Yinni Gusunə u Filisitiba gari yini sɔ̄owa saa Esain nɔ̄on di u nεε,

29 bεe Filisitiba kpuro i ku nuku dobu ko yèn sɔ̄ boku te ta raa bεe soomə ta bɔ̄ra.
I n yε ma i n waa gɔ̄səbu sarari,
i ko i surəkɔ̄ru girari.

30 Saa gaa sisi yè sɔ̄o be ba sāaru bo ba koo wa bu di,
kpa wənwəndobu ba n wāa bɔ̄ri yendu sɔ̄o.
Adama bεe Filisitiba kon de bεen nuuru tu gbi gɔ̄orun sɔ̄.

Be ba koo maa tiara, ba koo bu gowa.

31 Be i wāa wuun gbāra kənnəwə
i weeweenu koowo bərum sɔ̄.
Bεe Filisitiba kpuro gesi i diirio,
domi yibereba ba tua seeye nge dɔ̄o wiiru.
Ba wee sɔ̄o yεsan nəm geu gian di,
ma ben tabu sii yi baasine.

32 Esai u nεε, mba sa ko Filisitibən gərobu wisi.
Sa ko nεε, Yinni Gusunəwə u Siəni swīi.
Miya win tən be ba sāa wənwəndobu ba koo kuke
ka bɔ̄ri yendu.

15*Məabuban nəni swāaru*

(Imaa mεerio 15-16, Yeremi 48)

1 Gari yiniwa ba gerua Məabuban sɔ̄.

Məabun tem kpuro mu koo kam ko,
kpa bu Ari Məabu ka Kiri Məabu kəsuku wɔ̄ku
teeru.

2 Dibonigibu ba da būu sāa yerə

ka guunu wəllə bu ka swī.
 Məabuba ba weewenu mò wuu si ba mò Nəbo ka
     Medeban sõ.
 Ma ba ben winu ka ben tobunu kəna nuku
     sankiranun sõ.
³ Ma ba saakiba sebuə ba wāa swēe səə
     ka dii təeriə ka dii yaariə nuku sankiranun sõ.
 Ma ba weewenu mò ba sumə ka nəni yīresu.
⁴ Hesibonigibu ka Elealegibu ba faaba kanamə
     ma ba ben nəə nəəmə sere Yahasiə.
 Baa Məabun tabu kowobun tii ba wuri məwa
     berum sõ.
⁵ Na faaba kanamə Məabuban sõ
     be ba kpikiru suə ba dəə Soariə ka Egalati Selisiyaə.
 Domi ba sumə ba ka Lusitin guunu yəəmə,
     ba wuri mò Koronaimun swaaə nuku sankiranun
     sõ.
⁶ Daa te ba mò Nimurimu ten nim mu gbera.
 Yaka si su wāa ten gāarə su gbera.
 Gāanu kun maa kpia mi.
⁷ Yen səna ba ben arumani gura
     ye ya bu tie
     ba ka təburamə nim torən guru giə mi dānu wāa.
⁸ Məabuban tem nəə bura yenu
     kpuro səə, wuri nəəramə.
 Ben weewenu nu nəəramə sere Egalaimuə, ka
     maa Elimun dəkəwə.
⁹ Daa te ta wāa Diməniə ten nim
     mu yəm yibə ba tən be ba gon sõ.
 Adama Yinni Gusunə u koo kpam Diməni ye nəni
     swāaru kpēe.
 U koo de yibərəba bu Məabun kpikobu,
     ka be ba tie tem mə səə wəri nge gbee sinansu.

Məabuba ba Yerusaləmugibu

*somiru kanamo***16**

¹ I Yudaban sina boko yãa
kpemminu mõrisio Selan di,
kpa bu ka nu da Siønin guurø
ka swaa ye ya kpa mi gãanu ku ra kpi.

² Domi Møabun tøn kurøbu ba koo Aanøen daaru
tøbura,
kpa ba n sende nge gunø si ba gira sokurun di su
duki mò.

³ Ba koo Yudaba sõ bu nee,
i sun bwisi këø i sun sõawø ye sa ko ko.
I de been saaru ta n sun wukiri sõø sõø nge yam
wðkuru.

I sun beruo bëse be ba naa gire.
I ku sun yibereba nõmu bëria.

⁴ I sun mõø bëse be sa kpikiru suuma Møabun di.
Kpa i n sãa bësen kuku y eru
be ba sun kpeerasiamõn sõ.
Domi ðam ðorebu bu koo kpe.

Be ba maa sun kpeerasiamõ ba koo doona.

⁵ Saa ye sõø, goo u koo yari
Dafidin bweseru sõø Gusunøn durom saabu
kpa u bandu di te ta ko n sirere
kpa tu dakaa da.
U koo tømbu kpara gem sõø,
kpa u n kpeere u ka bu siria dee dee.

*Yerusalæmugibu**ba ñ Møabuba somimo*

⁶ Yudaba ba nee,
sa Møabuban yëkø ka ben tii suabun labaari nõømø,
ka ben woo bøbunu ka ben gari kam gerubu.

7 Tẽ ba weeweenu mò ben tiin sõ,
ba sumo Kiri Haresetin sõ
ye ya bansu kua.

8 Wee ba Hesibonin gberu kpaaneba sanka.
Bwese tukunun sinambu ba Sibiman resemban
konu bɔɔra.
Resem gbaa ni, nu terie sere Yasseo sõ yësan nəm
geu gia

n ka da mi gāanu ku ra kpin sõ yari yero,
ka sere nim wɔkun guruo sõ duu yero.

9 Tẽ wee, na sumo Sibiman resem gbaanu ka Yasseen
sõ.
Na Hesiboni ka Eleale nəni yiresu wisimõ,
domi tabu kowoba ben gbea wəri ba yen dianu
gura.

10 Nuku dobu kun maa wāa resem gbaanõ.
Ba ñ maa womusu mò mi.
Meya ba ñ maa resemba gamamõ.
Nuku dobun kuuki yi kpa.

11 Nen wasi yi diirumõ Məabun sõ nge mərəku
serum.
Meya nen gɔru ga maa diirumõ Kiri Haresin sõ.
12 Məabuba ba daamõ gungunu wɔllə kam səo.
Ba dumõ ben būu sāa yero bu ka domaru ko.
Adama ba ñ somiru wəsi.

13 Gari yiniwa Yinni Gusunõ u gerua yellun di
Məabuban sõ.

14 Adama tẽ, u nee, wɔo ita yà n doona kese, ba koo
wi u beere bo Məabuõ gəm, ka sere maa yen təmbu
kpuro. Be ba koo tia, ba ñ ko n dabi, ba ñ maa bu
məerimõ gāanu.

*Yinni Gusunõ u koo Sirigibu
ka Isireliba seeyasia*

17

- ¹ Yinni Gusunɔ u nεε,
wee Damasi ya ñ ko n maa wāa,
ya koo kowa bansu.
- ² Ba koo Aroεen wusu yaa sabenu deria.
Miya nu ko n da kpuncɛ.
Goo maa sari wi u koo nu nandasia.
- ³ Isireliba ba ñ ko n gbāraru mɔ.
Mεya Damasi ya ñ ko n maa sina boko mɔ.
Sirigii be ba tie, ba ñ Isireliba beεε keramɔ.
Gusunɔ, wøllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.
- ⁴ Saa ye sɔɔ, Isireliban beεε ya koo kaara,
kpa ben dukia yu doona bu ko sāarobu.
- ⁵ Ben tem mu ko n sāa nge gbee
tèn dīanu ba gã ba gura.
Nu ko n sāawa para para
nge sanam me ba dīanu gura Refan wəwan di.
- ⁶ Isireliban fiikowa ya koo tiara
nge dāa bii ni nu tiara sanam me ba dāru sira.
À n mεera kaa wa
yiru ñ kun me ita tøna ya tie ten wii kpiirɔ,
ma nne ñ kun me nɔɔbu ya tie ten kāasi sɔɔ.
Gusunɔ Isireliban Yinniwa u yeni gerua.
- ⁷ Tɔɔ te sɔɔ, tømba koo ben laakari wesia ben takɑ
kowon mi già, kpa ben nəni yi Gusunɔ Isireliban
Yinni Dεero wa.
- ⁸ Ba ñ maa ben laakari wesiamɔ būu turanun
bera già, ni ben tii ba kua. Ba ñ maa Asitaaten
bwāaroku sāamɔ, ka bwāaroku ni ba kua sɔɔn sɔɔ.
Domi nu sāawɑ ben tiin nɔman koora.
- ⁹ Saa ye sɔɔ, Isireliba ba koo ben wuu damgisu
deri, kpa su ko bansu nge me Amɔreba ba ben wusu
deri be Isireliban sɔɔ.
- ¹⁰ Wee bee Isireliba, i Gusunɔ beεε Yinni duari

wi u bεε faaba kua.
 I ñ nùn yaaye wi u sāa bεen kuku yee naanegiru.
 Domi wee i dāa binu duura būnun sō.
¹¹ Sanam mε i nu duura, i nu kara koosi,
 ma nu seewa nu kpēa fuuku, nu wēsu kua.
 Adama sanam mε i ko i nuku dobu ko i nin marum
 sōri,
 i deema gāanu sari.
 Ma n kua nəni swāa bakaru te ta ñ kpeemo.

Ba Isireliban yibereba kamia

¹² Anna a kukiribu nō.
 Bwese dabinu nu burisine
 ma nu kukirimō nge nim wōkun nim.
 Nu wəki nge daa tēn tora ya bəəbu.
¹³ Ba kukirimō nge daa bakarun nim.
 Adama Yinni Gusunō u bu gerusi,
 ma ba duki yarina n toma,
 nge yaka si woo ga sua ga ka doona,
 ñ kun mε, nge tua ye woo guna ya seeyya.
¹⁴ Ye n kua yoka ma ba bu kpeerasia subaru sōo.
 Yam mu sere sāra ba ñ maa wāa.
 Nge meyə be ba sun wōrimō bu ka sun gura
 ben kəkərə ya ko n sāa.

*Yinni Gusunō
 u koo Etiopigibu seeyasia*

18

¹ Tem mu wāa Etiopin dāarun bera giō,
 mi tabun wurenu nəəramō.
² Men təmbu ba gunu ma ben wasi ballimō.
 Ba bu nasie baama kpuro,
 yēn sō ba ra kpuro kəsuku.
 Ma daanu ben tem buranε.

Beya ba səməbu gəra ka goo nimkuu si ba kua ka
gbii.

Goo nimkuu si, su duka mə.

Tə, səməbu bəe, i wuro bəegibun mi.

³ Bəe handuniagibu kpuro,
i gidi bəra məerio ye ba koo gira guuru wəllə.
I kəban swii swaa dakio ye ba koo so.

⁴ Domi ameniwa Yinni Gusunə u man səəwa. U nəe,
u yə səe u yam məera ka laakari win wāa yerun di
səə särerun saa ka wuburun saa.

⁵ Resem yà n wəsu kua,
ma ya bəm doke ya ye,
bu sere ye səri,

yibere u koo na u yen kāasi bəori ka woburu,

⁶ kpa u ye gunəsu ka gbeeku yee deria yi di.

Gunəsu su ko n wāa mi, yam susurun saa,
kpa gbeeku yee yi n wāa mi puran saa.

Nge məya ba koo Asirigibun tabu kowobun gonu
kua.

⁷ Saa ye səə, tən be ba gunu mi, ma ben wasi
ballimə ba bu nasie baama kpuro yən sə ba ra kpuro
kəsuku, ma daanu ben tem burane, tən be, ba koo
ka Gusunə wəllu ka tem Yinni kənu naawa Siənin
guurə mi ba ra nùn sā.

*Yinni Gusunə
u koo Egibitigibu səeyasia*

19

¹ Gari yiniwa ba gerua Egibitin sə. Ba nəe,
wee Yinni Gusunə u sisi fuuku Egibitiə,
u guru wiru səni nge duma.

Ma Egibitigibun būnu nu diirumə win wuswaaə,
ma ben wərugəru ta kpa.

² U koo de bu tabu ko ben tii tiine.
 Mɔ̄o ka wɔ̄nɔ̄ ba koo tabu wɔ̄rina.
 Bɔ̄rɔ̄ ka bɔ̄rɔ̄ ba koo tabu wɔ̄rina.
 Wusu su koo tabu wɔ̄rina.
 Sinambu ba koo tabu wɔ̄rina.

³ U koo de Egibitigibu bu mwia kpana,
 kpa u ben nɔ̄o tia kam koosia.
 Kpa bu bikiaru da bũnun mi ka dobo dobogibun mi
 ka gɔ̄ri sokobun mi, ka sɔ̄robun mi.

⁴ U koo bu yinni gəbo nəmu səndia,
 kpa sunɔ̄ nuku kɔ̄surugii u n bu dam dɔ̄remɔ̄.
 Gusunɔ̄, wɔ̄llu ka tem Yinniwə u yeni gerua.

⁵ U koo ben daa baka ten nim kpeerasia
 kpa tu gbera.

⁶ Ten yerusun nim mu koo numia,
 kpa ten kərin winun nim mu gbera,
 kpa naa yari ka gbī yi yi wāa ten goorɔ̄ yi gbera.

⁷ Gāanu kun ko n maa wāa daa ten goorɔ̄
 ka ten sure yerɔ̄.

Bà n gāanu duura mi, nu koo gberawa nu gbi.

⁸ Be ba susure mɔ̄ mi kpuro
 ka kɔ̄kɔ̄nu ñ kun mɛ ka yāakoronu,
 ba koo nuki sankirawa kpa bu sw̄i.

⁹ Be ba beku wēe damgii tarimɔ̄
 ka be ba beku kpiキンu wesimɔ̄ ba koo sekuru wa.

¹⁰ Be ba sāa tem mēn dam ba koo kɔ̄sikira.
 Kpa ben sōm kowobu bu nuki sankira.

¹¹ Soanin wirugibu ba sāawa gari bakasu.
 Egibitin sunɔ̄n bwisi kēɔbu bà n mēnna,
 gari baka gariya ba ra gere.

Bwisi kēɔbu bεε, aməna i ko i kāku i gere i nεε,
 i sāawa bwisigibu ka sina bibu.

¹² Wunε maa Egibitin sunɔ̄,

mana wunen bwisi kē be, ba wāa.
 Kpa bu gere su nō yēn himba Gusunō wəllu ka tem
 Yinni
 u wunen temgibu kua.

13 Soanin wirugiba kua wiirobu,
 ma Nəfun wirugiba kun maa yē ye ba mō.
 Wirugii be, ba dera Egibitigiba kōoramō.
14 Yinni Gusunō u ben bwisi burisina
 kpa bu de Egibitigibu bu kōra,
 ba n mō nge tam nōro wi u bindimō win sianu sōo.

15 Wirugii ka bwēebwēe, gobigii ka sāaro, ben goo
 kun maa kpē u gāanu ko Egibitiō.

Egibitigibu

ba koo Yinni Gusunō sā

16 Sanam mē Egibitigiba koo wa ma Yinni Gusunō
 u bu win nōmu dēmie u ka bu sēyasia ba koo
 berum soora nge tōn kurōbu.

17 Saa ye sōo, baa bā n nua ba Yudan gari mō, ba
 koo nanda Yinni Gusunōn himban sō ye u yi ben
 sō.

18 Saa ye sōo, wusu nōəbuwa su ko n wāa Egibitin
 temō sì sōo ba ko n da Yudaban barum gere. Kpa ba
 n da bōre ma ba sāa Gusunō, wəllu ka tem Yinnin
 tōmbu. Ba koo wuu sin teu sokuwa Sōon wuu.

19 Ba koo Yinni Gusunō yāku yeru kua Egibitin
 tem suunu sōo, kpa bu kperu garu gira men nōo
 burā yerō bu ka nūn bēere wē.

20 Yera ya koo sōosi ma Yinni Gusunō u wāa
 Egibitin temō. Bā n nūn nōəqiru sue be ba bu dam
 dōremōn sō, u koo bu faaba kowo wē wi u koo bu
 wōra ben nōman di.

21 Saa ye səə, u koo bu tii səəsi kpa bu nùn gia. Ba koo nùn yākunu kua kpa bu ka nùn kēnu naawa. Bà n nùn nəə mwəənu kua, kpa bu nu yibia.

22 U bu məera kua, adama u koo bu békia. Ba koo gəsira win mi, kpa u ben kanaru nə u bu faaba ko.

23 Saa ye səə, swaa ya koo yari Egibitin di yu da Asiriə, kpa Egibitigibu bu da Asiriə. Asirigibu ba koo ma da Egibitiə, kpa be kpuro bu mənna bu Yinni Gusunə sā.

24 Saa ye səə, Isireliba ba koo ka Egibitigibu ka Asirigibu nəə tia ko, kpa handuniagibu kpuro bu domaru wa.

25 Gusunə, wəllu ka tem Yinni, u koo bu domaru kua u nəε, domarugiba bεε, nən təmbu Egibitigibu. Domarugiba bεε, Asirigibu, bεε be na məma. Domarugiba bεε Isireliba, bεε be na gəsa na tii yiyya.

*Asirin sina boko u koo
Egibitigibu ka Etiopigibu
yoru mwəeri*

20

1 Wəə gè səə Saagoni Asirin sina boko u dera win tabu sunə Taatani u Asidədu wəri u ye mwa,

2 yen wəə ge səəra Yinni Gusunə u Esai Amətin bii gari yini səəwa u nəε, a saaki ye poto ye a pəra səke mi, kpa a wunen baranu pota a sī naa dirisu. Ma u kua me. U yəra basi ma u sīa ka naa dirisu, n ka kua wəə ita.

Yera Yinni Gusunə u nəε,

3 wee nən səm kowo Esai u yəra basi ma u ka naa dirisu sīa n ka kua wəə ita. Yeni ya sāawa yīreru te ta səəsimə ye ya koo Egibitigibu ka Etiopigibu deema.

4 Asirin sina boko u koo Egibitigibu ka Etiopigibun aluwaasiba ka ben duro təkənu yoru mwəeri kpa bu yɔra basi ba n s̄imə ka naa dirisu, kpa yu ko sekú bakaru Egibitiø.

5-6 Saa ye səəra s̄ō duu yerun təmbu be ba raa ben naane doke Etiopi s̄əə ka be ba tii sue Egibitigibun somirun s̄ō, ba koo berum soora, kpa bu burisina.

Ba koo gere bu nεε, be wee ba wəruma be sa raa naane sāa bu sun faaba ko, kpa bu sun wəra Asirin sina bokon nəmун di. Të aməna sa ko ko su ka yari.

Babiloni ya koo wəruma

21

1-2 Gari yiniwa Yinni Gusunø u gerua Babilonin s̄ō. U man kāsi nanumgiru s̄əəsi.

Na wa yibereba ba wee saa tem mε ba nasien di nge mε woo guna ya ra ne saa s̄ō yēsan nəm dwaru gian di.

Wi u ra dam dɔre, u dam dəramø.

Wi u ra maa kpeerasie, u kpeerasiamø.

Elamun tabu kowobu, i seewo.

Mediba, i wuu ge tarusio.

Domi Yinni Gusunø u dera Babiloni ye, ya n̄ maa təmbu weeweenu koosimø.

3 Ye na wa ka ye na nua kāsi te s̄əə, ya dera nən torora kara.

Ma wuriribu man wəri nge tən kurø wi u yiire u kī u ma.

Tirerabu dera na n̄ maa gari nəəmø.

Ma diiribu dera na n̄ yam waamø.

4 Nən laakari ya burisina, ma na diirimø berum s̄ō.

Yoka yè s̄əə na nuku dobu ȳiyø,

ye səɔra bərum man deema.

⁵ Kāsi te səɔ, na maa wa ba dīanu yii
ba kənnə kəsu, ba dimə ba nərumə.
Yera goo u nεε, i seewo tabu sinambu,
i bεen tərenu gum tεeni.

⁶ Ma Yinni Gusunə u man səɔwa u nεε,
n doo n wuu kɔso yi kpa u man sɔ ye u koo wa.

⁷ Ma na kua mε.
Yera u maasəbu wa ba s̄imə yiru yiru.
Gabu ba ketekunu səni, gabu maa yooyoosu.
Ma u ye kpuro mεera ka laakari.

⁸ Yera wuu kɔso wi,
u gbāra nge gbee sunə u nεε,
gbāra kənnə miya u yɔ saa kpuro,
sɔ səø ka wɔkuru.

⁹ Ma u maasəbu wa ba s̄imə yiru yiru.
Ma u wa Babiloni ya wərumə birem.
Ma bwāaroku ni ba kua ben būnun sɔ
nu wəruka temə nu bɔɔkira.

¹⁰ Bεε nən təmbu Isireliba,
bεε be ba so nge dobi doo soo yero,
yeniwa na nua Gusunə bεen Yinnin min di,
wi, wi u sāa wəllu ka tem Yinni.
Yera na bεε ye nəɔsiamə.

Gari yi Gusunə u gerua

Edəmun sɔ

¹¹ Wee ye Yinni Gusunə u man səɔsi Edəmun sɔ.

Na nəɔ gagu nua Seirin di ga nεε,
wuu kɔso, saa yerà wɔkuru ta koo kpe.

¹² Ma wuu kɔso u wisə u nεε,
bururu ta koo na, yen biru wɔkuru ta koo maa na.
I n kĩ i maa man gari bikia, i wurama i bikia.

Gari yi Gusunə u gerua

Daarububan tem s̄ō

¹³ Wee ye Yinni Gusun̄o u gerua Daarububan tem s̄ō.

Dedanigibu, i doo i n wāa yakasu s̄ō wōkuru.

¹⁴ Beε be i wāa Temaø i ka be nim nōru ga mō nim daawo,

kpa i ka kpikebū dīanu daawa.

¹⁵ Domi tabu swīa ma tōmba duki mō takobi ka tendun s̄ō.

¹⁶ Wee ye Yinni Gusun̄o u man s̄ōwa. U nēε, kam kam wōo tian biru kese, u koo Kedaan bēere kpuro kpeerasia.

¹⁷ Ben tēn towo wōrugōba s̄ō, fiikowa ya koo tiara. Gusun̄o, Isireliban Yinniwā u yeni gerua.

*Gari yi Gusun̄o u gerua**Yerusalēmun s̄ō***22**

¹⁻² Gari wee, yi yi ka Yerusalēmun wōwa yā mi ba ra kāsi.

Wunē Yerusalēmu, mbān s̄ōna wunēn tōmba nuku dobu mō,

ma ba kuuki mō.

Mba n kua ba ka yēomō dii teeri wōllō.

Wunēn tōn be ba mēera kua, ba n̄ bu mēera kue tabu s̄ō,

ba n̄ maa gu ka takobi.

³ Wee wunēn tabu sinambu ka wunēn tōmbu kpuro ba duki yarina n toma,

ma ten towobu ba bu mweera ba kua yobu.

⁴ Yen s̄ō, na bēε s̄ōmō, i gesiro nēn bōkun di,

i man derio n swī.

I ku tii nōwia ko i nēε,

i ko i man nukuru yemiasia

n̄en t̄ombun n̄oni swāarun s̄ō.

⁵ T̄ōo teni s̄ōo, Gusuno, w̄ollu k̄a tem Yinni
u dera sa n̄oni s̄ōore, sa burisine,
sa wāa biti s̄ōo w̄owa yeni s̄ōo mi ba ra kāsi.
Ba gani k̄osukum̄ ma sa n̄oogiru sue
sa faaba kanamo guunun bera gia.

⁶ Elamun tabu kowobu ba wee
ba wāa tabu kekeba s̄ōo ka maasōbu,
ma ba s̄ēe bwāanu b̄eki.
Kirigibū ba maa wee, ba terenu n̄eni.

⁷ Wune Yerusalēmu, wee tabu kekeba ba t̄erie
wunen w̄owi s̄ōo mi tem gem wāa.
Ma maasōbu ba wunen gbāra k̄onnōsu tarusi.

⁸ Beε Yudaba i n̄ maa t̄āsi yero m̄o.
T̄ōo te, i meera mi i ra been tabu yānu bere
dii te ba m̄o Dāa s̄ōowō.

⁹⁻¹⁰ Ma i deema ba been wuu Yerusalēmun gbāraru
yabura.

Yera i dia meera meera i k̄osuka
i ka gbāra te s̄onwa.

Ma i nim tora ye ba raa gban nim yōrasia wuu s̄ōo.

¹¹ I kpaa gba gbāranu yirun baa s̄ōo
yu ka yeonon nim n̄ene.

Adama i n̄ Gusuno meera
wi u yen himba yi yellun di.

¹² Yen s̄ōna t̄ōo teni s̄ōo,
Gusuno, w̄ollu k̄a tem Yinni, u beε soka i ka swī,
kpa i weeweenu ko i been winu kōni,
kpa i saakiba dewe nuku sankiranun s̄ō.

¹³ Adama wee i nuku dobu m̄o i yērim̄o.
I keteba ka yāanu goom̄o.
I yaa temm̄o ma i tam n̄orum̄o i m̄o,
su di kpa su n̄o, domi sia sa ko gbi.

¹⁴ Yen s̄ōna Gusuno, w̄ollu k̄a tem Yinni

u man sõowa u nεε,
u ñ bεε bεen durum yeni wõkammε
sere i ka gbi.

Ba Sebina kirø mò

¹⁵ Ameniwa Gusunø, wøllu ka tem Yinni, u man sõowa. U nεε, n doo n Sebina wi u sãa sina kpaarun sõm kowobun wirugii sõ n nεε,

¹⁶ mbø u mò mi.

Wara u mø mi u ka tii siki wøru däkuammε kperø.

¹⁷ Wee wi, Yinni Gusunø u koo nùn bøke nge kureru kpa u nùn kasa kõ ka dam,

¹⁸ kpa u n bindimø nge banø batuma baka søø.

Miya u koo gbi ka win tabu keke sisugii yi u naane sãa,

wi, wi u win yinnin yenu sekuru doke.

¹⁹ Wi, Yinni Gusunø, u koo nùn yara win sõmburun di

kpa u kun maa sãa goo.

²⁰ Yen tðø te, wi Yinni Gusunø,

u koo win sõm kowo Eliakimu, Hilikiyan bii soku,

²¹ kpa u nùn wi, Sebinan yaberu sebusia

kpa u nùn win kpaka sëke

kpa u nùn win dam wë.

Eliakimu wi, u ko n sãawa Yerusalémugibu ka Yudaban baaba.

²² Yinni Gusunø u koo nùn Dafidin yenun kékørø wë.

U n kenia, goo kun kenumø.

U n maa kenua, goo kun keniamø.

²³ U koo nùn girawa nge sasaru

mi n naane mø,

kpa u de win tundon yenu ga n beere mø.

24 U ko n sāawa bēere yen wiru. Be ba wāa win yēnuo, bukurobu ka bibu, gobigibu ka sāarobu, wiya u ko n be kpuro sōwa nge sasaru.

25 Adama Gusuno, wəllu ka tem Yinni, u maa nēe, sō teeru ba koo sasa te wuka te ba raa gira mi n naanē mo mi, kpa tu wəruma tu bɔra, kpa səmu ni ta raa sōwa mi, nu kam ko. Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

*Yinni Gusuno u koo Tiri
ka Sidoni kpeerasia*

23

1 Gari wee yi yi ka Tiri yā.

Bεε be i wāa goo nimkuu bakasu səo,
i wuri koowo, domi bēen wuu ga kam kua.
Yenusu kun maa wāa, duu yero maa sari.
Saa Kitimun tem diya sa yen labaari nua.

2 I mario bērum sō,
bεε be i wāa nim wōkun gooru già
mi Sidonin tenkuba ba ra sare.

3 Egibitigibu ba dobi yeemə dāa te mō Niluo
ma tenkuba ba ye dwemə ba dəramə
ma ba are bēke dimə.

Ma yam mi, n kua bwesenu kpuron yaburu.

4 Sidoni, kaa sekuru wa,
domi Tiri, nim wōkun wuu damguu, ga gerua ga
nēe,
ga ñ marubun wahala gaa waare, ga ñ maa marure.
Ga ñ bii aluwaasi bəm kēere,
ga ñ maa bii wəndia seeyare.

5 Egibitigibu bā n nua ma Tiri ya wəruma,
ba koo diiri.

6 Bεε be i wāa nim wōkun gooru già,

i wuri koowo i ka da Taasisio.

⁷ Been wuu ge ga wāa saa yellun di
gē sōo i ra nuku dobu ko, gera mi?
Tiri yera mi?

Yèn təmbu ba da ba tem tukumgibu kāmia?

⁸ Wara u ye kpuron himba yi Tirin sō,
ye, ye ya ra yen wirugibu swīi tem tukumō.
Yen tenkuba ba kua sinā bibu.

Ma ba bēere mō handunia kpuro sōo.

⁹ Gusuno, wəllu ka tem Yinniwa u ye yi,
u ka be ba tii sue kawa tem mē sōo,
kpa bu be ba raa bēere wēemē gem.

¹⁰ Bee Taasisigibu i terio been tem sōo
nge mē daa te ba mā Nilu tā n nim yiba mu ra tērie.
Domi yoo sōma kpa.

¹¹ Yinni Gusuno u win nōma dēmia nim wōkun bera
gia.

Ma u dera sinambā diira.

U dera Kananin gbāra damginu nu wōruka.

¹² U maa nēe, bee Sidonigibu i n̄ maa nuku dobu
wasi.

Domi ba bee dam dore nge wōndia wi u kun durō
yē.

Baa i n seewa i da Kitimun temō,
min tii i n̄ wērabu wasi.

¹³ I Babilonigibu mērio.

Ba n̄ maa wāa.

Asirigibu ba bu kpeerasia.

Nge meya ba Tiri wōri ba tarusi,
ba yen sinā kpaanu kōsuka,
ma ye kpuro ya kua bansu.

¹⁴ I wuri koowo bee be i wāa goo
nimkuu bakasu sōo.

Domi Tirin wuu damguu ge, ga wōruma.

15 Ba koo Tirin gari duari n ka ko wõo wata ka wokuru nge sina boko turon bandun teebun saka. Adama yen biru ya ko n sãawa nge kurõ sakara wi ba womu doke ba mõ,

16 a mõrõku suo a n soomo a ka wuu sikerena, wune wi a sãare kurõ sakara wi ba duari. A gu soowo nge me wunen yëra ne, a n ka womu dabi dabingu mõ, kpa bu wunen gari yaaya.

17 Wõo wata ka wõku ten biru, Yinni Gusunõ u koo de Tiri yu maa wura yen yellun tenkuru sõ te ba mõ ka taki. Kpa yu ka handunian tõmbu kpuro arukawani bõke.

18 Adama ba ñ yen arumani ka yen are yi ba wa ka taki guramõ bu menna ben tiin sõ. Ba koo ye kpuro Yinni Gusunõ yiyyawa kpa ya n sãa be ba nùn sãamõgia, kpa bu dñanu wa bu di bu debu, kpa bu yãa buranu wa bu doke.

*Yinni Gusunõ
u koo handuniagibu seeyasia*

24

1 Wee Yinni Gusunõ u koo tem kpuro kpeerasia mu ko bansu.

U koo men tõmbu kpuro yarinasia,

2 yãku kowobu ka tõn dirobu, yinnibu ka yobu,

wi u dõramõ ka wi u dwemõ,

wi u mõ ba bõkuramõ ka wi u bõkuramõ, wîn dibu ba neni ka wi u dibu neni.

3 Ba koo tem kpuro wõri, kpa bu men yãnu gura, kpa mu ko bansu.

Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

⁴ Tem mu koo gbera.

Mu ñ maa gāanu kpiisiämō.

Men təmbu ba ko n wasikiramō ba n gəə dəə.

Men wirugibu ba ñ ko n maa dam mə.

⁵ Domi men təmbu ba mu disi doke,
ba Yinni Gusunən woodaba ka win yiirebu yina.

Ma ba arukawani nəru sarigia

ye u raa ka bu bəkua kusia.

⁶ Yen səna bəri yi koo tem mə di,
kpa men təmbu bu nəni səəra
kəsa ye ba kuan sə.

Ba koo bu kpeerasia.

Be ba koo tiara ba ñ ko n maa dabi.

⁷ Ben resem gbaanu nu koo gbera,
kpa ben tam durom mu kpe.

Be ba raa nuku dobu mə,
ba koo weeweenu ko.

⁸ Ba ñ maa baranu ka mərəkunu soomə,
ni ba ra ka nuku dobu ko.

Nuku dobun kuuki yi koo kpe.

⁹ Ba ñ maa tam nərumə ba n kəa womusu koosimə.
Tam bəəbəm mu koo sosia be ba mu nərumən mi.

¹⁰ Wuu ge, ga koo ko bansu.

Yenusu su ko n wāa dirisu.

Goo kun maa duə mi.

¹¹ Ba ko n weeweenu mə swəə səə,
yèn sə tam sari.

Nuku dobu koo doona ben tem di.

¹² Wuu ge, ga ko n sāawa bansu,
kpa gen duu yenu nu n wəruka,

¹³ kpa təmbu ba n kəəkire tia tia tem mə səə,
nge dāa bii ni nu tiara
sanam mə ba dāru sira,

ñ kun mε nge resεm ye ba kunənu mò.

Ba nuku dobu kua kam

- 14** Be Yinni Gusunø u koo deri ba n wasi
ba ko n kuuki mò ka nukø dobu.
Be ba wāa sðø duu y eru già,
ba koo Yinni Gusunø tøma win kpāarun sð,
ba n mò,
- 15** bεe be i wāa sðø yari y eru già
ka be ba wāa nim wðkun gooru già,
i Gusunø Isireliban Yinni bεere wðeyø.
- 16** Sa ko nø ba womusu mò baama
handunian goonu nnø sðø
ba mò, i gemgii bεere wðeyø.
Adama nε, kon nøagiru sua na n mò,
gberø man di, na kam kua,
domi yibereba ba hania mò ba yānu guramø.
- 17** Bεe tem men tømbu i ko i bεrum soora
domi ba bεe yðri ka suuri bεrie,
- 18** wi u duka mò bεrum sð,
kpa u suura wðri.
Wi u maa yariø suuran di,
kpa u yina mwaara.
Domi gura baka koo kindama wøllun di.
Kpa tem kpεekpεeku gu diiri.
- 19** Tem mu koo yðri kpa mu beu ko,
kpa mu besikira.
- 20** Mu ko n bðarimo nge tam nøro,
kpa mu n yðirumø nge kuu te woo ga sweemø.
Men durum ya ko n mu bunie,
kpa mu wðruma mu kpana mu se.

Bannun kpeeru

- 21** Saa ye sðø, Yinni Gusunø u koo kperi sεeyasia
wøllø. U koo sinambu sεeyasia tem mini,

22 kpa bu bu yoru mwa bu bu taasi wərusə nge
pirisəmba. Səo dabi dabirun biru, kpa bu bu
seeyasia.

23 Səo ka suru ba koo sekuru wa.
Gusuno, wəllu ka tem Yinni,
u ko n win bandu diiwə Siənin guurə, Yerusalemua,
kpa win təmbun guro gurobu bu win yiiko wa.

Siarabun womu

25

1 Yinni Gusuno, wuna a səa nən Yinni,
wuna kon təma,
kpa n wunen yisiru wolle sua.
Domi a gāa bakanu kua,
wunen himba ye a yi saa yellun di,
ya n kəsa.

2 A dera wuu ge, ga wəruma
ga kua nge kpee ni ba suba.
Ma wuu ge ga gbāraru mə ga kua bansu.
A dera tii suobun wuun gbāranu nu wəruka.
Ba n maa nu seeyamə sere ka baadommao.

3 Yen səna bwese damginu nu nun bəere wəemə.
Ma be ba gabu dam dəremə ba nun nasie.

4 Domi a kua dam sarirugibu ka wənwəndobun
kuku yeru, wahalan saa.
A bu berua woo bəkən saa ka səən saa.
Domi tən kəsobu ba ra tənu wəriwa
nge guru woo ge ga gana sweemə.

5 Yinni Gusuno, wuna a tii suobun wəkinu
kpeerasia
nge me a ra yam susuru kpeerasia
tem mi gāanu ku ra kpi.
Wuna a ben nasaran womusu təesi
nge me guru wiru ta ra səo təesi.

Yinni Gusunə u təmbu kpuro

tɔə baka dim səəru kuammə

⁶ Gusunə, wəllu ka tem Yinni
u koo bwesenu kpuro tɔə baka dim soku, Siənin
guurə.

Dĩa duronu ka yaa gumgia
ka tam gema u koo bu wẽ.

⁷ Kpa u sənditia ye ba ben wuswaa wukiri nuku
sankiranun sõ wuna guu ten wəllu mi.

⁸ U koo de gəə u kpe sere ka baadommaə,
kpa u ben nəni yĩresu woka
kpa u ben sekuru wuna tem mε kpuro səə.
Wi, Yinni Gusunəwa, u yeni gerua.

Yinni Gusunə

u koo Məabuba seeyasia

⁹ Tɔə te səə, ba koo Yinni Gusunə sõ bu nee,
wuna a sãa bəsen Yinni wi sa naanə sãa.
Wuna a sun faaba kua.

Su nuku dobu ko kpa su yẽeri faaba yen sõ.

¹⁰ Yinni Gusunə u koo Siənin guuru kõsu.
Adama u koo Məabuba munkuwa
nge yaka si ba yari kəkərəwə.

¹¹ Kpa bu ben nəma demia kəkərə ge səə
nge be ba kẽerimə.

Ka mε, u koo de ben tii sua bi, bu kpewa.

¹² U koo gbāra damgii ni nu gunu sura u kəsuku
nu gəsia tua.

Yinni Gusunə

u koo win təmbu nasara wẽ

26

¹ Saa gaa sisi yè sɔɔ ba koo womu geni ko Yudan tem sɔɔ bu nεε,
sa wuu damguu mɔ.

Yinni Gusunəwa u gen gbāraru swī
u ka gu kɔsu.

² I gamboba kεniɔ
kpa bwese te ta gem swī ta nùn mεm nɔɔwammε
tu du min di.

³ Yinni Gusunə u ra sika sarirugii bɔri yendu wε,
yèn sɔ yero u nùn naane sāa.

⁴ I Yinni Gusunə naane koowo
saa kpuro sɔɔ.

Domi wiya u sāa kuku yee damgiru
sere ka baadommaɔ.

⁵ U koo wuu ge ga wāa
wɔllən təmbu kpeerasia,
kpa u gen tii kɔsuku u sura sere temɔ,
⁶ kpa sāarobu ka wɔnwɔndobu
bu gu taaku.

Saa dāakan kanaru

⁷ Gemgiin swaa ya ra n dəndewa.

Yinni Gusunə, wunε wi a sāa gemgii
wuna a ra ye nɔɔ neracie.

⁸ Yinni Gusunə, swεε yi kaa sun sure kpuro,
wuna sa ko n naane sāa,
su ka sī yi sɔɔ.

Ye bεsεn gɔru ga kī,
yera su nun yaaya kpa su nun sā.

⁹ Wɔkuru, nεn bwεra ya ra n wunεn bεke barɔwa,
kpa nεn gɔru ga n nun kasu.

À n təmbu siri handunia sɔɔ,
ba ra giewa nge mε ba koo ka sī.

10 Adama baa bà n tən kɔ̄so durom kua,
u ñ gem giamɔ̄.

U ko n win kom kɔ̄sum mèwa
tem mi gem mu wāa,
kpa u n Gusunən yiiko gema.

11 Yinni Gusunə, a dam mɔ̄,
adama wunen yibereba ba ñ mu waamɔ̄.
A de bu wunen hania wa
ye a ka wunen tɔ̄mbu wəramɔ̄,
kpa bu sekuru wa bu dɔ̄o mwaara.

12 Yinni Gusunə, wuna a ra sun bəri yendu wɛ.
Domi wuna a ra de ye sa mò kpuro yu koora.

13 Gusunə besen Yinni sa raa yinnibu gabu sāwā.
Adama tɛ̄, wune turon yisira sa soku.

14 Yinni, be ba gu,
ba ñ maa seemɔ̄ bu wāaru di.
Domi a bu wəri a kpeerasia.
Ba ñ maa bu yaayamɔ̄.

15 Yinni, a wunen yiiko sɔ̄asi.
A dera bese wunen tɔ̄mbu sa dabia.
Ma a besen tem yasiasia.

16 Sa nun soka sanam me sa wāa nəni swāaru sɔ̄o.
Sa kanaru kua sanam me a sun seeyasia.

17 Yinni Gusunə, sanam me a sun biru kisi
sa kua nge tən kurə wi u yiire u kī u ma,
u tii bɔ̄okumɔ̄ u wuri mò wuriribun sɔ̄.

18 Sa wahala kua sa nəni sɔ̄ra ka wuriribu.
Adama wom diruma sa mara.
N ñ ka tem me arufaani gaa naawɛ.
Sa ñ maa goo mara wi u koo sina me sɔ̄o.

*Yinni Gusunə
u koo Isireliba seeyasia
kpa bu wurama nge yellu*

19 Nεgibu, bεen tən be ba raa gu
ba koo se gοrin di bu wāaru di.
Bεε be i kpī tem səawə, i dom yando,
kpa i nuku dobun kuuki ko.
Domi tem mu koo bεε seeya gοrin di
nge mε bururun kakoru ta ra yakasu seeye.
20 Nεn təmbu, i doo i kuke bεen diao
i tii gamboba kεnusio,
kpa i n wāa mi gina
sere Gusunən mōru yu ka sure.
21 Wee Yinni Gusunə u yarima
win wāa yerun di
u ka handunian təmbu siri
kōsa ye ba kuan sō.
Tem mu koo tən be ba gon yεm terasia,
kpa ben gonu nu sōsira.

Ba waa kōsa kamia

27

1 Tō te səə, Yinni Gusunə u koo waa kōsa ye ya
duka mə seeyasia ka win takobi damgia ye ya kpā,
kpa u yaa kōsa ye go, ye ya wāa nim wōku səə.

Yinni Gusunə

ka win resem gbaaru

2 Yen tō te, Yinni Gusunə u koo womu ko
win resem gbaarun sō, te ta bii geenu marumə, u
nεε,

3 nε, Yinni Gusunəwa na tu nəərimə.

Nena na tu nim yēkamə saa kpuro.

Na tu kōsu sō səə ka wōkuru,
go o u ku raa ka tu wōri u mwa.

4 Na n̄ maa ka nεn resem gbaa te mōru sāa.
Adama nà n sāki ka awīi wa mi,

kon yi wəriwa n dəə meni,
 5 ma n kun mə yi man kua yin kuku yeru,
 ma yi ka man nəə tia kua.
 Yì n kua mε, kon yi deri.

Yinni Gusunə

u koo Isireliba suuru kua

6 Saa gaa sisi yè səə
 Isireliba ba koo gbini gira
 bu kəri ko nge dāa,
 bu wəsu ko bu ma
 kpa ben binu nu handunia yibu.
 7 Yinni Gusunə u ñ bu seeyasie
 nge mε u ben yibereba seeyasia.
 U ñ maa bu go nge mε u ben yibereba go.
 8 U bu seeyasiawa saka səə.
 U dera yibereba ba na
 nge səə yari yerun woo damguu,
 ba bu gura ba ka doona.
 9 Nge mεya u ka Isireliban durum wəka.
 Wee ye n koora yen biru.
 U ben bū turanu gəsia torom.
 Ba ñ maa Asitaaten bwāarokunu ka səəginu
 seeyamə.
 10 Ben wuu damguu ge,
 ga kua bansu, ba gu deri.
 Miya n kua yaa sabenun kpara yeru
 ka nin kpin yeru.
 Ma nu kiku si su tiara dimə.
 11 Dāa yà n gbera ba ra ye bəəriwa
 kpa tən kurəbu bu ka doo ko.
 Wee nen tən be, ba ñ bwisi mə.
 Yen səna Yinni Gusunə wi u bu taka kua
 u ñ bu wənwəndu kue,

u ñ maa bu durom kue.

Be ba raa yoru mwεεra

ba koo wurama

¹² Saa gaa sisi yè səə Yinni Gusunə u koo bεε Isire-liba sira nge dāru,

kpa bu bεε dəbiri tia tia

saa Efaratin daarun di n ka girari Egibitin daarə.

¹³ Yen təə te, ba koo kəbi baka so

kpa be ba raa yoru mwεεra ba woo Asiriə
ka be ba kpikiru da Egibitiə bu wurama.

Kpa bu yiira bu Yinni Gusunə sã
guu deεera ten mi, Yerusalemuo.

Ba Isireliban bwese kəri

wəku te kirə mò

28

¹ Bərura Samari ye ya sãa nge sina furə
ge Efaraimuba ba ka tii sue.

Ya wəwa tuke ye ya tem gem mə.

Ma ya sãa yen buraru

nge dāa wεε si təmba ra doke wirə
ba ka tam goore.

² Wee tē, Yinni Gusunə u goo səəru kuə
wi u dam mə u ka ye wəri.

Win dam mu sãawa nge guru kpenu,
ñ kun me nge woo bəkə ge ga ra asərə ko,
ñ kun me nge guru baka.

U koo wuu ge surawa temə.

³ Wuu ge, ge Efaraimuba ba ka tii sue mi,
ga wəra ba taakumə,

⁴ nge dāa wεε si su della.

Ga sãawa nge dāa marum mε mu yellu ye,

ma ba yande sora ba di.

⁵ Sõo teeru, Yinni Gusunõ Dam kpurogiin tiiwa u koo bandu di kpa u n sãa win tõn be ba tian sina furõ burõ ka ben buraru.

⁶ U koo siri kowobu kpara bu ka siri dee dee. Meyä u ko n maa sãa ben dam bu ka yibereba naa gira sere ben wuun gbärarun kõnnowä.

Tam nõroba Esai yaakoru mò

⁷ Adama tẽ, baa ka Gusunõn sõmõbu ka yäku kowobu,
tam bõabõm mu bu tirekiramõ
ma ba bãarimõ men sõ,
sere Gusunõn sõmõbu ba ñ maa win gari mò dee
dee.

Yäku kowobun tii ba ñ maa kpë bu siri dee dee.

⁸ Ben dii yenõ aye deeraru sari.
Sianu ka kubana nu yiba mi.

⁹ Ba gerumõ ba mò,
wara na kĩ n keu sõssi.
Wara u koo ka nен gari sõmburu ko,
ma n kun mõ bii wi ba bõm kara.

¹⁰ Ba mò, na bu keu mò teeru.
Na bu wooda wëemõ tia tia.
Na yen wiru ka naasu tubusiamõ
nge wi u bii piiminu keu sõsimõ.

¹¹ Yen sõ tẽ,
Gusunõ u koo de goo u ka bu gari ko
ka barum tukum me ba ñ nõõmõ.

¹² Domi u bu sõswa bu de
wi u wasira u wëra.
Wëra yera maa wãa mi,
adama ba ñ kĩ bu win gari wura.

¹³ Yen sõna win wooda ko n bu sãawë bii sõõsiru
te ba sõõsimõ teeru teeru, tia tia. Ka me, ba

koo sokura bu wəruma bu bəkira, kpa bu yina
mwaara.

Kpee te ta sāa

gani gəmburun dam

14 Tē bεε yaako kowobu,
bεε be i Yerusaləmugibu dam dəremo,
i swaa dakio i nō ye Yinni Gusuno u gerumo.

15 Bεε be i gerumo i mò,
wee i ka gəo ka gəribun wāa yeru arukawani bəkuu.
Baa wahala yà n tunuma ya banda,
ya n bεε turi.

Adama i n yē ma weesa su kua bεen kuku yeru.

16 Yen sōna Yinni Gusuno u nεε,
wee u kperu swī Siəni,br/>ta kua win kpεekpεeku.

Kpee te, ta sāawa kpee gobigiru
te u gəsa, ta kua gani gəmburun dam.
Wi u tu kua win tāsi yeru u n wərumamo.

17 Wee, u gem nəni nge banəbun wē
yi ba ra ka diru yīire,
n kun mε ben nifo
ye ba ra ka ganan sikirabu mεeri.

Guru kpenu nu koo wee si kpuro kəsuku
si su kua bεen kuku yeru mi.

Nim bakam mu koo su mwε.

18 Bεen arukawani ye i raa ka gəo bəkuu
ya koo kam ko.

Kpa ye i raa ka gəribun wāa yeru bəkuu
ya kun maa wāa.

Yibereba bà n bεε wəri ba asərə kua
ba koo bεε taakuwa.

19 Ba ko n bεε taakuməwa saa kpuro nge mèn nəo
ba saramo. Domi ba ko n da sarewa bururu baatere

ka maa sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru, kpa i berum soora in ben labaari nua.

20 Nge me ba ra gere, bu nee,
kpin yera kun dɛebu turi a ka tii demia.
Bekura kun maa yasum turi a ka wukiri.

21 Domi Yinni Gusunɔ u koo tabu ko
nge me u raa kua Perasimun guuro.
U koo mɔru bara
nge me u raa kua Gabaonin wɔwao,
u ka win səm maamaakigia sɔɔsi
ye ba n̄ waare.

22 Tɛ, i ku maa de in wāa yaako kookoosu sɔɔ, kpa
bu ku raa maa bɛɛ nɔni swāaru sosia. Domi na nua
ma Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u himba yi u ka
tem me kpuro kpeerasia.

Yinni Gusunɔn bwisi

23 I swaa dakio i nɔ.
I swaa tem kpɔiyɔ i nɛn gari nɔ.

24 Wi u gbaaru kɔramɔ u ka dīanu duure
u ku ra n kɔrɔ tɔna mɔ u n dɔɔ baadomma.

25 U n kɔra u kpa,
u ra mi dīa bwese bweseka duurewa
bɛeru ka bɛeru.

Kpa u maa dīanu ganu duure nɛnɛm
gbaa ten gooro.

26 Gusunɔ wi u sãa win Yinni
wiya u nùn bwisi kã.

U nùn yen kpunaa sɔɔsi.

27 U ku ra dobi so ka tebo,
u ra yi sowa ka bokuru.

U ku ra mɔri so ka dam,
u ra yi sowa ka boku piibu.

28 U ra alikama sure,
adama u yen saka yɛ̄ yu ku ka munkira.

29 Yenin tii ya weewa Gusunø, wøllu ka tem Yinnin
min di.
Win bwisi këru ta sãawa maamaaki.
Win laakari ya maa kpã.

Ye n Yerusalemu mara

29

1 Arieli, Arieli, wunø wi ba mò Yerusalemu,
mi Dafidi u win waa yeru kua,
a sãawa bðrura.
A n wunen wðø ka wðø tðø baka ni mò a n døø.
2 Adama kon nun wðri,
kpa wuri ka weewenu nu nðøra wunø soø,
kpa a ko nge nñ yðku yeru.

3 Kon de tabu kowobu bu nun tarusi,
kpa bu ben tabu sña yi yi
bu ka nun sikerena.

4 Ba koo nun sura.
Kaa gari geruma tem di,
adama tua kun derimø yi yari.

Wunen nðø ga koo nðøra nge siinin nðø.
Tuan diya ba ko n gu nðømø kutu kutu.

5 Wunen yibereba ba ko n dabiwa nge tua,
kpa ba n pusa nge doo dirisu.

6 Adama subaru soø Gusunø, wøllu ka tem Yinni
u koo na u bu seeyasia
ka guru gbásukubu ka tem yñirubu,
ka wðki bakanu ka woo guna
ka guru woo bðkø, ka sere maa dðø boko,
7 kpa tabu kowo dabi te,
te ta nun wðri mi,
ta wunen gbðraru tarusi,
tu doona nge dosu.

8 Nge me wi gðøra mò u ra dosi u nñø, u dimø,

adama ù n dom yanda
 kpa u deema nukuro gāanu sari.
 N kun me nge me wi nim nōru ga mō
 u ra dosi u nēe, u nim nōrumo,
 adama ù n dom yanda
 kpa win gōru ga n gbere, u n wasire,
 nge meya tabu kowo be,
 ba ko n sāa be ba koo na bu Sionin guu te wōri.

Isireliba ba Yinni Gusunən

kirō atafiru kua

- ⁹ I biti sooro,
 kpa i nōni yime i ko nge wōkobu.
 Wee i sāare i tam goore,
 adamq i n tam nōra.
 I bāarimō, adama n n tam bōobōm sō.
¹⁰ Domi Yinni Gusuno u bēen laakari sikarisia,
 u win sōməbu ka bēen sōrobun nōni wōkua.
¹¹ Gari yini kpuro yi ko n bēe sāawewa nge tire
 te ba wukiri ba yīreru koosi. Ma ba tu goo wē wi u
 garibu yē ba nēe, u tu gario. Ma u wisā u nēe, u n
 kākō u tu gari, domi ba tu yīreru koosiwa.
¹² N kun me nge tire te ba goo wē wi u kun garibu
 yē, ba nēe, u tu gario. Ma u wisā u nēe, u n garibu yē.

Bwisihibun bwisi koo kam ko

- ¹³ Yinni Gusuno u nēe,
 bwese teni tā n nūn sāamō,
 nōewa ta ra kā nūn bēere wē.
 Ben gōru ga ka nūn toma.
 Tēmbun wooda ka ben sōosina ba swīi, ba ka nūn
 sāamō.
¹⁴ Yen sōna u koo de bu biti soora
 ka sōm maamaakiginu.
 U koo de ben laakaribun laakari yu kam ko.

Kpa ben bwisigibun bwisi yi kpe.

Ye ya koo koora amen biru

15 Bɔruroba bεε be i ra bεεn himba Yinni Gusunɔ berue,

kpa i n bεεn kookoosu mò yam wɔkuru sɔɔ,

kpa i n gerumɔ i n mò

wara u bεε waamɔ,

nge wara u bεε yɛ.

16 Daa kɔsagibu bεε!

Ba ku ra mɔmɔ garisi nge səndu.

Tem məndu ta n kpɛ tu mɔmɔ sɔ tu nɛɛ,

n n wi, u tu kua,

n kun me tu nùn sɔ tu nɛɛ,

u n bwisi mɔ.

17 Saa fiiko sɔɔ,

Libani ya koo gɔsia dãa gbaaru

kpa ta n sãa nge dãa sɔɔ.

18 Saa ye sɔɔ,

sosobu ba koo tire ten gari nɔ.

Wɔkobu ba koo yam wa,

kpa bu yari yam wɔkurun di.

19 Ne, Yinni Gusunɔ,

kon de wɔnwɔndobu ba n yɛerimɔ ba n dɔɔ,

kpa sãarobu bu nuku dobu ko,

ne, Isireliban Yinni dɛɛron sɔ.

20 Domi bε ba ra tɔmbu dam dɔre

ka tɔn yaako kowobu ba koo kpe,

kpa kɔsan kowobu ba kun maa wãa.

21 Kon maa be ba ra tɔmbu taare wɛ siri yerɔ
kpeerasia,

ka be ba ra tɔmbu yina berie be ba ka tii yinamɔ,

ka be ba ra gemgii win gem bire siri yerɔ.

22 Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ,

nε wi na Aburahamu yakia,
na win debubu Isirelin yεnugibu sɔɔwa na nεε,
tε, ba ñ maa sekuru wasi.

Mεya ben wuswaa kun maa burisinamɔ.

23 Domi sanam mε ben bibu ba koo nεn nəman
sɔma wa,

ye na kua ben suunu sɔɔ,
ba koo nεn ȳsiru bεεrε wε,

kpa bu man nasia, nε, Gusunɔ ben Yinni dεero.

24 Bèn bwisikunu nu raa tondo,
ba koo bwisi wa.

Be ba ku ra raa maa gari wure,
ba koo gari wura.

Arukawani

ye ya ñ arufaani mɔ

30

1 Yinni Gusunɔ u nεε,
bɔruroba Yudaba be ba ku ra mεm nɔ.
Ba ku raa man saawara ko ba ñ wesianamɔ.
Kpa bu ka gabu arukawani bɔke
ba kun nεn kĩru bikie.

Ba tii durum guremɔ ba səbimɔ ba dɔɔ.

2 Be wee ba kpikiru dɔɔ Egibitiɔ
ba ñ man saawara kue.

Ba faaba kasu Egibiti sunɔn mi.

3 Adama u ñ kpε u bu faaba ko.
U koo bu sekuru dokewa.

4 Wee ben wirugibu ba tura ba
wāa Soaniɔ kɔ.
Mεya maa ben goro be, ba Hanesi tura.

5 Adama be kpuro ba koo sekuru di
Egibitigibun sɔ,
domi ba ñ kpε bu bu faaba ko.

Ba koo bu sekuru dokewa kpa bu bεεrε bia.

Isireliba ba Egibitigibun

somiru dweem dəə

⁶ Wee Yudaba ba ben yaa sabenu səmunu səbi
ba ka dəə səə yəsan nəm dwaru gia
mi nuku sankirara wāa.
Domi gbee sinansu su wāa mi,
ka surəkənu ka sere wεε nanumgii gεε.
Tən be, ba ben dukia ka ben arumani kpuro
kətəkunu ka yooyoosu səbi,
ba ka Egibitigibu daawə,
be ba n̄ koo bu arufaanı gaa kua.

⁷ Domi ben somiru ta sāawa kam.
Yen səna na Egibiti ye sokumə waa ye ya kun dεε
mə.

Məm nəə sariba

⁸ Gusunə u Esai səəwa u nεε,
tε, a ye kpuro yoruo kpee bəsi səə ka tirenə
Yudaban wuswaa kpa ya n yii mi,
ya n sāa seeda sere ka baadommaə.
⁹ Domi tən be, ba sāawa məm nəə sariba ka wee
kowobu.

Ba swaa tau, ba n̄ kī bu səəsiru swīi.

¹⁰ Ma ba yam waobu səəmə bu ku yam wa.

Meyə ba maa nən səməbu səəmə bu ku bu gari gee
səə.

Adama bu bu gari dori səəwə baa n̄ n məren na.

¹¹ Bu swaa ye derio
kpa bu ku maa bu nε, Isirelibən Yinni Deeron gari
səə.

Yudaba ba koo wurama

mam mam

¹² Ma Esai u Yudaba səəwa u nεε,

ameniwa Gusunə bεen Yinni Dεero u bεe səamə.
 U nεe, yēn sə i gari yi yinamə
 ma i tii yōsu daa bəaboya səo, ka weesu səo,
 ma i tāsa ye səo,
 13 tora nini, nu koo bεe ko dam sarirugibu,
 kpa i wəruma subaru səo,
 nge gana ye ya beu mə.
 14 I ko i kəsikirawa muku muku
 nge wekeru tēn kēka ba n kpē bu ka dōo gura,
 n kun mε bu ka nim səka.

I Yinni Gusunə naane koowo

15 Adama u wure u nεe,
 i n gōru gəsia i wurama win mi laakari səo,
 i ko faaba wa.
 Meyə i n kua teeru i nùn naane doke,
 i ko dam wa.
 Adama i n mε kīe.
 16 I nεe, i ko yakurawa ka dumı.
 Yen səna u koo maa de i yakura.
 I nεe, i ko dawa ka dumı yi yi duki mə.
 Yen səna u koo de
 be ba koo maa bεe naa gira ba n sāu.
 17 Beeen nōrəbu (1.000) bə n yibere turo wa,
 ba koo duki yarina.
 Yibereba nəabu ba koo maa bεe kpuro yarinasia
 kpa i da i n sebi sebi
 nge dəka ye ba gire guuru wəllo.

Yinni Gusunə u koo

win təmbu domaru kua

18 Yinni Gusunə u təru mara
 tē səo u koo bεe durom kua
 kpa u bεe wənwəndu səosi.
 Domi u sāawa gemgii.

Doo nɔ̄rugiba be ba nùn naane sāa.

19 Bee Yerusaləmugibu,
beε be i wāa Siənin guuro,
beεen goo kun maa sumo.

Yinni Gusunə u koo beeñ wənwəndu wa
sanam me i nùn soka.

U n beeñ nɔ̄a nua, u koo beeñ wurari.

20 U koo beeñ dīanu wē i di nɔ̄ni swāarun saa səo,
kpa u beeñ nim wē i nɔ̄ wahalan saa səo.

Wi, wi u beeñ keu sɔ̄simə
u n̄ maa kukumə bee tia.

I ko i nùn wa.

21 I n̄ sīa i tura swaa keenano,
beεen swaa koo gari yi nō, yi yi neε,
swaa wee, i sīiyə ye səo.

22 I ko i beeñ sii geesu ka wura
ye i raa beeñ bwāarokunu pote garisi disi,
kpa i bwāaroku nin kēki yari nge kubanu,
kpa i neε, bu ka nu yario saa min di.

23 Saa yera Gusunə u koo de gura yu neε
beeñ dīa ni i duura səo,
kpa dīa ni, nu gea ko nu ma.

Saa ye səora, yaa sabenu koo yakasu di batuma baka
səo.

24 Neε yi ba ka səmburu mò ka sere ketekunu
nu koo dobi di yi ba bəru yēka.

25 Nim tori yi ko yi n̄ wāawa
guu bakanun wəllə, ka gungunu wəllə,
dəma te ba koo təmbu go
bu ben kuku yenu kəsuku.

26 Kpa Yinni Gusunə u win təmbun bosu nəori,
kpa u bu bəkia mi u bu meera kua.

Dəma tera, surun yam bururam mu koo ko nge
sɔ̄gim,

kpa sɔ̄gim mu dora mu sosi
nɔ̄n nɔ̄ba yiru n kere yellu.

Yinni Gusunɔ

u koo Asirigibu seeyasia

27 Wee Yinni Gusunɔn ȳisira nɔ̄oramɔ
saa tontonden di.
Win mɔ̄ru ya kpā ya sāa nge dɔ̄o wii bakaru.
Win nɔ̄a ga mɔ̄ru yiba.
Ma win yara ya sāa nge dɔ̄o yari bakaru.
28 Win mɔ̄run w̄esiaru ta sāawa nge daaru
te ta nim yiba ta tɔ̄nu mwee sere w̄iřo,
u ka t̄ambu kam koosia,
ma ta sāa nge yaruka ben nɔ̄sɔ
u ka bu da mi ba ñ kī.

29 I ko i womusu ko nge me i ra ko Gɔ̄o sararibun
t̄ɔ̄o bakaru sə̄o w̄okuru, kpa i n nuku dobu mə nge
wi u guuru soomɔ u ka s̄imɔ sanam me i sāaru dɔ̄o
Yinni Gusunɔn guurɔ, wi, wi u sāa Isireliban dam.

30 Saa yera u koo de win nɔ̄o damguu ge, gu nɔ̄ra.
Win mɔ̄ru baka ye, yà n seewa
u koo win dam s̄ɔ̄si dɔ̄o boko ka nim yibu bakaru
ka guru woo bəkə ka guru kpenu sə̄o.

31 Yinni Gusunɔ ù n gbārɑ,
Asirin sina boko u koo nandə u diiri.
Domi u koo nùn seeyasia ka win bokuru.

32 Mèn nɔ̄o u gesi nùn boku te so, gāasu ka
mɔ̄rəkuna nu koo nɔ̄ra. U koo nùn sowa ka dam.

33 Saa yellun di
ba wi sina bokon kpaku yeru kua ta wāa mi.
Ta duku, ta maa yasu.

Ma ta dɔ̄o mə ta maa dāa yiba.
Wee Yinni Gusunɔn mɔ̄run w̄esiaru ta dɔ̄o wi
yabiamɔ

nge gbim mε ba dɔ̄o doke.

Egibitigiba sāawa tɔ̄mbu

31

¹ Bɔ̄ruroba Yuda
be ba kpikiru dɔ̄o Egibitiɔ bu ka somiru wa.
Ba ben naanε doke dumι sɔ̄o,
ka tabu keke dabi ni dumι gawe sɔ̄o
ka sere maasɔ damgibu sɔ̄o.

Adama ba n̄ Gusunɔ ben Yinni Dεero kasu,
bu nùn naanε ko.

² Yen sɔ̄na win tii u yε ye u mò.
U koo de kɔ̄sa yu na.

U n̄ maa win gari kɔ̄biamɔ.
U koo tɔ̄n kɔ̄sobu seesi,
ka maa be ba bu somimɔ.

³ Egibitigibu ba n̄ sāa Gusunɔ,
ba sāawa tɔ̄mbu.
Mεya maa ben dumι yi n̄ dám tukum gam mɔ,
yi sāawa yee diri.

Yinni Gusunɔ ù n̄ win dám sɔ̄sima,
be ba somiru kasu ka be ba bu somiru wee,
ba koo sokura bu wɔ̄ruku,
kpa be kpuro bu menna bu gbi.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalem kɔ̄su

⁴ Amεniwa Yinni Gusunɔ u man sɔ̄wɔ u nεε,
gbee sunɔ ge ga yaa mwɔ ga wuri koosimɔ
ga ku ra yāa kparobun berum ko,
baa baa n̄ dabi ma ba gu tarusi ba gbāsukumɔ.
Nge mεya wi, wɔ̄llu ka tem Yinni, u ko n̄ sāa
ù n̄ sarama u ka Sionin guuru kɔ̄su, u tu sanna.
⁵ Nge mε gue yi ra n̄ yin binu kɔ̄su,

nge mεya wi, wøllu kα tem Yinni,
u koo Yerusalεmu yakia u ye kɔsu.

⁶ Yen sɔ, bεε Isireliba, bεε be i ka Yinni Gusunɔ wi
tonda n kpā, i gɔru gɔsio kpa i wurama win mi.

⁷ Domi saa ya sisi yè sɔɔ bεen baawure u koo win
bwāaroku ni u sekə ka sii geesu ka wura wuna u kɔ
ni nu nùn durum koosiamɔ.

⁸ Mεya ba koo Asirigibu kam koosia,
adama n n ka tønun dam.
Ba koo duki yarina tabu sɔɔ
kpa bu ben aluwaaasiba mwεeri bu yoo sɔma koosia.

⁹ Ben sina boko u koo duka yakura bεrum sɔ.
Kpa ben tabu sinambu bu bεrum soora
bu ben gidi børa biru kisi bu doona.
Yeniwa Yinni Gusunɔ u gerua
wi ba ra sã Yerusalεmuɔ ka yāku dɔɔ
mwaararuginu.

Sunɔ geo

32

¹ Sɔɔ teeru goo u koo yari u bandu di
kpa wi ka win bwāabu bu tem mε kpara gem sɔɔ.

² Ben baawure u ko n sāawa nge kuku yero woo
bøkøn sɔ,
n kun mε nge daaru mi kakoru sari,
n kun mε nge kpee bakarun saaru
mi dāru garu sari.

³ Be n weenε bu yam wa, ben nəni koo wukiara.
Be n weenε bu gari swaa daki, ba koo nɔ sãa sãa.

⁴ Be ba ku ra bwiṣiku ba koo
kasu bu gia.
Be ba maa bebirimɔ ba koo gari gere dee dee
tømbu bu ka nɔ.

- 5** Ba ñ maa gari bækə sokumə tən boko.
Meya ba ñ maa tən kɔso sokumə tən geo.
- 6** Domi gari bækə u ra gari swiniwa.
Kɔsa sɔɔra win bwisikunu nu ra n woo.
Win kookoosu ka win gari kpuro ku ra Gusunə
beere wɛ.
- Meya u ku ra wi u gɔəru barə dĩanu kɛ.
U ku ra maa wi nim nɔru ga mò nim kɛ.
- 7** Tən kɔson kookoosu kpuro su ku ra n wā.
U ra kpunaa dabinu kowa
u ka bwɛebwɛe kam koosia ka weesu,
baa bwɛebwɛe wi, ù n gem mɔ.
- 8** Adama tən geo, kpunaa gea u ra ko.
U ra n maa yɔwa gem sɔɔ dim dim.

Ba Yerusaləmun tən kurɔbu

kirɔ mɔ

- 9** Beε tən kurɔbu,
beε be i kun bwisikunu ganu mɔ beεn wāaru sɔɔ,
i seewo i nən gari nɔ.
Beε wɔndia garu koo sariba,
i man swaa dakio.
- 10** Gasəku amadaare, i ko i wurura,
domi i ñ maa resem wasi i sɔri.
- 11** I de i nanda
beε be i ñ bwisikunu mɔ beεn wāaru sɔɔ.
Beε garu koo sariba i diirio.
I beεn yānu potirio i yɔra basi,
kpa i kiasu dewe nuku sankiranun sɔ.
- 12** I beεn bwāsu nənuɔ,
i ka nuku sankiranu sɔɔsi,
yèn sɔ beεn gbee geenu
ka beεn resem gbaa geenu
nu koo kam ko.
- 13** Wee Yinni Gusunən təmbun tem

ka yenu gèn mi nuku dobu raa wāa,
n koo ko bansu,
kpa sāki yi kpi mi.

14 Ba koo ben sina kpāaru biru kisi
kpa Yerusalēmu ye ya raa tāmbu yiba bu ye deri.
Yen guuru ka yen kōsobun wāa yenu nu koo ko
bansu.
Yεε kpiki yi ko n da bəsu mi,
kpa bu maa yaa sabenu kparə mi.

Yerusalemun seebu

15 Adama Gusunən Hunde u koo sarama wəllun di
u n wāa bəse səo.

Saa yera mi dīanu ku ra raa kpi, n koo dīanu ko,
kpa Yam mi dānu kun daa dabi, n ko dāa səo.

16 Saa ye səora gem mu ko n wāa
tem me kpuro səo.

17 Meyə mu koo ka bəri yendu na,
ka wərabu berum sariru səo
sere ka baadomməo,

18 kpa bəse Yinni Gusunən tāmbu
sa n wāa mi,
bəri yendu səo dii naaneginə.

19-20 Sa ko n wāawa doo nəəru səo
sa n dīanu duurumə mi nim mu wāa,
kpa sa n bəsen kətəkunu ka bəsen nεε yəsə yi n dimə
baama.

Adama guru kpenu nu koo yibərəban tabu kowobu
kam koosiawa
be, be ba dabi nge dāa səo,
kpa ben wuu ge, gu wəruma.

Bəruroba bεε tem gowobu

33

1 Bəruroba bεε, bəsen yibərəba.

Domi i t̄mbu w̄ri i ben yānu gura
ma i ka bu murafitiru kua,
baa m̄e ba n̄ b̄ee yen gaa kuare.

Yen s̄, i n̄ t̄mbu w̄ri i kpa,
i ben yānu gura,
ba koo maa b̄ee kua nge m̄e.

M̄eya saa ye i bu murafitiru kua i kpa,
ba koo maa b̄ee murafitiru kua.

² Yinni Gusun̄, a besen w̄nw̄ndu waawo,
wuna sa ȳiyo.

A de a n̄ s̄aa b̄es̄en dam bururu baatere.

Kpa a sun faaba ko sanam me sa wāa nōni swāaru
s̄o.

³ Yibereba b̄a n̄ wunen nōo damguu nua,
ba koo duki yakikira.

À n̄ maa seewa ba koo yarina.

⁴ T̄mba koo ben yānu w̄ri bu gura
nge me twee yi ra tem wukiri
yi dīanu kpuro di.

⁵ Yinni Gusun̄ u kpā,
domi u wāq w̄ollo.

U koo de win gem mu n̄ yib̄a Sīni kpuro s̄o.

⁶ Yinni Gusun̄, kaa de
Sīnigibu b̄a n̄ wāa b̄ori yendu s̄o,
kpa b̄a n̄ bwisi ka laakari m̄o
ye ya koo de bu faaba wa.

Wunen nasiara ta s̄aa ben arumani.

Ba faaba kanam̄o

⁷ Adama t̄ē, wee tabu durobu ba kuuki m̄ò,
ba faaba kanam̄o.

Be ba ḡera bu ka yibereba suuru kana bu nōo tia ko
ba kpana, ba wuri m̄ò.

⁸ T̄mbu ba ku ra maa s̄i sw̄ee s̄o.
Domi yibereba ba ben arukawani kusia.

Ba ñ maa ben seedagibu yẽ.

Ba ñ maa goon bœere yẽ.

⁹ Wee tømbu ba ben gbea deri.

Libanin dãa sõsu su gberamo.

Ma Saronin tem gem mu kua yani seeri.

Basanin bera gia ka guu te ba mò Kaameliò
dãnun wurusu dellamo.

¹⁰ Yinni Gusunø u bwese tukunu

sõowa u neε,

yen sõ tẽ, kon se n yõra,

kpa n sõosi nge me na kpãaru ne.

¹¹ Domi bœen bwisikunu nu sãawa

nge yaka bii yi ba duura.

Nù n koora, nu koo kam kowa nge yaka si.

Nen wësiaru ta ko n sãawa nge dõ wi u koo bœe
mwa,

¹² kpa i gøsira nge kuku ni ba dõ meni,

ñ kun me nge sãki yi ba boora ba dõ doke.

¹³ Bœe be i toma ka bœe be i wãa turuku,

i swaa dakio i nõ ye na kua,

kpa i gia nge me nen dam mu ne.

¹⁴ Durumgiba nanda Siøniø.

Be ba ñ Yinni Gusunøn bœerø yẽ ba diirimø ba mò,

Yinni Gusunø u sãawa nge dõ yari baka ye ya ku ra
gbi.

Wara u koo kpĩ u yõra win wuswaaø,

¹⁵ ma n kun mø wi u sõimø gem sõø,

ma u ku ra bwëebwëe taki di,

u ku ra maa nõm biran këru mwε,

u ku ra tõn gowobun gari swaa daki,

u ku ra maa kã u kõsa meeri.

¹⁶ Tõnu win bwesera ko n wãawa nandabu sari

nge wi u kukua kpee baa sõø.

U koo maa wa u di, u nõ.

Ba koo Yerusalemu wəra

17 Sɔ̄o teeru, kaa sīnā boko wa
u wāa win yiikon girima sɔ̄o,
u bandu dii tem bakam sɔ̄o.

18 Kaa wunen yellun berum yaaya
mē a raa mō saa ye a wāa yoru sɔ̄o,
kpa a nēe, mana gbere mwaəbu ba wāa.
Mana wɔ̄o gobigibu ba wāa.

Mana gbārarun kāsobu ba wāa.

19 A n̄ maa tən tuko be ba tii sue mi wasi,
be, bèn barum a n̄ nōəmō.

20 A Yerusalemu mēərio
mi sa ra besen tɔ̄o bakanu ko.
Kaa ye wa ya wāa bəri yəndu sɔ̄o.
Ya ko n sāawa nge kuu bekurugiru
tēn dānu ba n̄ maa wukamō.
Mēya ba n̄ maa ten wēe kusiamō.

21 Miya Yinni Gusunə u koo sun win girima sɔ̄osi.
U koo de sa n wāa daa bakanun bəkuo.
Adama yibereban goo nimkusu ku n̄ kpē su sī mi,
baa si su kpāaru bo.

22-23 Wee, sin wēe yi koo kasikira,
kpa yi kun maa sin beka nəni gbereba sɔ̄o
woo gu ka su bəria.

Yera n koo de bu bu dukia baka gurari.
Baa ka yeməbə ba koo da mi,
bu ka yāa ni gura.

Yinni Gusunəwa u ko n sāa besen siri kowo,
kpa u sun wooda wē.

Wiya u ko n sāa besen sina boko.
Kpa u sun faaba ko.

24 Goo kun maa gerumō u nēe,
u barəwa.

Yinni Gusunə u koo Yerusaləmugibu ben durum
wəka.

*Yinni Gusunə u koo Edəmuba
səeyasia*

34

¹ Beε bwese tukunu, i susimə i nə.

I been laakari kpīyo.

Tem mu swaa dakio ka ye ya wāa mē səo,
ka sere ye mu marumə.

² Domi wee, Yinni Gusunən məru ya koo təmbu
kpuro wəri

ka ben tabu kowobu səo kpuro.

U koo de bu goona kpa bu kam ko.

³ Ben yem mu ko n kokumə saa guunun di.
Ben gonu ko n kɔɔkire,
kpa nin nubura n pusa.

⁴ Wəllun kperi ka suru ka səo koo wukura,
kpa wəllu tu kure nge tireru,

kpa kperi yi, yi wəruku nge dāa wuru si su dəlla.

⁵ Yinni Gusunən takobi ya yem deba wəllə.

Wee, ya koo sarama yu Edəmuba wəri,
be u siri u nəe, bu kam koosio.

⁶ Wee, takobi ye, ya yem ka yaa gum yiba.

N səare u ka yāanu ka bonu yākuru mə Botisirəo.

Tən dabira ba sakira Edəmu kpuro səo.

⁷ Gbeeku keteba ka nəe, yi wərukumə ka be sannu.
Ma yem mu tem wukiri ma tua ya gum kure.

⁸ Domi saa ya tunuma

Yinni Gusunə u ka win yibereba məru kəsia.

Kpa u bu səeyasia Siənin sə.

⁹ Edəmun nim mu koo gəsira kontaa.

Kpa yen tua yu ko nge gblim.

Kpa yen tem mu dɔɔ mwaara nge kontaa.

10 Dɔɔ wi, u ñ gbimə sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru.

Win wiisu su ko n seewawa sere ka baadommaø.

Kpa tem me, mu kam ko mam mam.

Goo kun maa sarɔ mi.

11 Gunɔ sarenu ka duuru bɛekuna
nu ko n wāa mi.

Boorosu ka gbanamgbaaña
nu koo sokunu ko mi.

N koo kowa batuma dira.

12 Ben sina bibu kpurowā ba koo kam ko.

Goo kun ko n maa wāa
wi u koo bandu di mi.

13 Kikisu ka saki ka awii yi koo kpi
ben sina kpaanɔ ka ben kuku yeno,

kpa nu ko purukanu ka taataanun wāa yenu,

14 kpa gbeeku yee yi n ka demakunu yinnamɔ mi,
kpa bonu nu n sokunamɔ gbaburu mi.

Miya wɔkurun siiniba ba ko n ben wāa y eru mɔ
kpa ba n wēre mi.

15 Wee yi koo yin wāa y eru ko mi,
yi səa ke kpa yi kɔwa,

kpa yi yin binu gure yin kɔkɔrɔ.

Miya yaberekunu nu koo maa mənna.

16 I Yinni Gusunən tireru wukio kpa i gari. I ko
wa mi ba yoruə ba nee,
yee yinin gaa kun biaramɔ mi.

Yi kpuro yi koo nawa.

Domi win tiin nɔɔwa ga ye gerua.

Win Hundewa u koo maa yi mənna.

17 Wiya u tem me ylira,
ma u mu yin baayere bɔnu kua ka tete,
mu n ka sāa yigim,

kpa yi n wāa mi sere ka baadommāo.

Deeerobun swaa

35

¹ Sanam mē sāo, tem mi gāanu ku rā kpi,
mu koo tem wurama
kpa mu biibii bure kpi.

² Kpa nuku dobu bu sāosira mi,
ka womusu ka nasaran kuuki.
Mu ko n girima mō
nge Libanin dāa sāo.
Mu ko n bēere mō
nge guu te ba mō Kaameli ka Saronin tem gem.
Saa ye sāo, ba koo Yinni Gusunən yiiko wa
ka yen girima.

³ Yen sā tē,
bēe be i wasire, i nōma sāare,
i tii tāsisio i nōma sua.
Bēe be i diirimō,
i de bēen dūa yi dam ko.

⁴ Bēe bēn gōru ga n̄ kpī,
i ku nanda. I tii dam kēo.
Domi Gusunə bēen Yinni u sisi u bēe mōru bara,
kpa u bēen yibereba kōsie ye ba bēe kua.

Win tiiwa u koo na u bēe faaba ko.
⁵ Saa yera wōkobun nōni koo wukiara,
kpa sosobu bu gari nō,

⁶ kpa kōri kpirinugibu ba n yōkumō nge kpasi.
Mēya wi u ku ra kpī u gari gere,
win yara koo kusiara
kpa u n nōgiru mō ka nuku dobu.
Nim mu koo yari mu koku
tem mi gāanu ku rā kpi sāo,
⁷ kpa yani sēeri mi sāo ra gem wō yi ko yēru,

kpa daru koki yi yari
 mi tem mu gbere,
 kpa naa yari ka gbii yi kpi
 mi gbeeku bõnu nu ra kuke.
⁸ Miya ba koo swaa yara bu ye
 soku dãerobun swaa.

Durumgii goo kun dãø mi.
 Be ba ye swii, ba ñ kãoramã,
 baa be ba ñ bwisi mœ.

⁹ Gbee sunœ ñ kun mœ yaa gøba gaa kun swaa ye
 sãimœ.

Be Yinni Gusunœ u faaba kua,
 beya ba koo swaa ye mwa,

¹⁰ bu ka da Siøniø ka nasaran womusu.

Ben wuswaa ya n nuku dobu sãesimœ baadomma,
 kpa weeweenu ka nuku sankiranu nu bu doonari.

36

Asirigibu

ba koo Yerusalemu tarusi

(Imaa mœerio Sinambu II, 18:13,17-37)

¹ Esekiasi, Yudaban sina bokon bandun wðø
 wðkura nnese soø, yera Asirin sina boko Sankeribu
 u Yudaban wuu si su dam mœ wðri u kamia.

² Lakisin diya u win tabu sunœ ka tabu durœ
 damgibu gøra Yerusalemuø Esekiasin mi. Tabu
 sunœ wi, u da u yðra nim toran bøkuø ye ba kua ya ra
 ka nim ne wuuø saa bwian di, be ba ra beka wðken
 sœm koo yerun swaaø.

³ Yera Eliakimu, Hilikiyan bii, sina bokon sœm
 kowobun wirugii, u da ben mi ka Sebina wi u sãa
 sina bokon tire yoro, ka Yoasi, Asafun bii, wi u ra
 tirenu bere.

4 Asirin tabu sunɔ wi, u bu sɔ̄wa u nεε, i Esekiasi sɔ̄wɔ i nεε, ameniwɑ bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro kere u gerua. U nεε, mba u yɔ̄rari u naanε sāq mɛ.

5 U ñ yε ma u dam ka bwisin bukata mɔ u ka tabu ko? Gari saarinu tɔna nu ñ tura. N n men na, ma sɔ̄ora win naanε ya wāā, u ka nùn seesi.

6 Geema win naanε wāawa Egibiti sunɔn mi, wi u sāa nge kaba te ta kɔ̄sikire. Wi u tu nεnu a u tāsiri, kpa tu nùn mura tu mεera ko. Nge mεya Egibitin sunɔ wi, u sāa be ba nùn ȳliyɔ sɔ̄o.

7 Mεya i ko gere i nεε, Gusunɔ bεen Yinniwa i naanε sāa. Adama n ñ win sāa yenu ka yāku yena Esekiasi u kɔ̄suka? U ñ bεe Yudaba ka Yerusaləmugibu sɔ̄wɔ u nεε, i n da yākuru ko Yerusaləmu mini tɔnan sāa yero?

8 N n men na, Esekiasi wi, u de u ka nεn yinni Asirin sina boko arukawani bɔke kpa u nùn dumi nɔrɔbun suba yiru (2.000) wε, ù n yε u koo maasəbu wa bu yi səni.

9 Domi u ñ kpε u yɔ̄ra u wi u piiburu bo nεn yinnin tabu kowobu səə ma, baa mε u tamaa Egibitigibu ba koo nùn tabu keke yi dumi gawe ka maasəbu wε.

10 U ñ yε ma ka Yinni Gusunɔn yεra Asirin sina boko u ka tem mε wɔ̄rima, kpa u mu kɔ̄suku? Domi Gusunɔn tiiwa u nεε, u doo u tem mε wɔ̄ri kpa u mu kɔ̄suku.

11 Ma Eliakimu ka Sebina ka Yoasi ba durɔ wi sɔ̄wɔ ba nεε, a suuru koowo sa nun kanaməwa, a ku maa ka bɛsɛ wunen bwāabu gari ko ka besen barum, kpa tɔn be ba swaa daki gbārarun di bu ku nɔ ye sa gerumɔ. A ka sun gari koowo ka aramum, domi sa mu nɔəmɔ.

12 Adama durɔ wi, u bu wisa u nεε, i tamaa nεn yinni u man gɔrima bεε ka bεen yinni tɔnan sɔ n ka gari yini gere? Aawo, ka maa be ba sɔ gbāraru wɔllɔn sɔna be ba koo ben tiin swaa swību di kpa bu ben yɛkum nɔ, ka bεε sannu.

13 Saa ye sɔɔra durɔ wi, u gbāra ka dam ka Yudaban barum u nεε, i bεε Asirigibun sina boko wi u kpuro kerent gari swaa daki.

14 U nεε, i ku de Esekiasi u bεε nɔni wɔke, domi u n kɔpɔ u bεε wɔra saa win nɔman di.

15 I ku wura i Yinni Gusunɔ naanε ko, baa Esekiasi ù n nεε, Yinni Gusunɔ wi, u koo bεε wɔra. Yen sɔna n n koorɔ Asirin sina boko u wuu ge mwa.

16 I ku maa Esekiasi swaa daki. I Asirin sina bokogia nɔɔwɔ wi u nεε, i ka nùn nɔ tia koowo kpa i nùn tii wε kpa baawure u wa u win tiin resεm gbaaru ka win figien dāa binu di kpa u maa win boon nim nɔ.

17 Yen biru u koo na u bεε sua u ka da tem gam mε mu sāa nge bεen tiin tem mε, mi resεm ka alikama wāa kpa i n pεε ka tam mɔ.

18 Yen sɔ, i ku de Esekiasi u bεε nɔni wɔke u nεε, Yinni Gusunɔ u koo bεε wɔra. Bwese ni nu tien būnu nu bu wɔra Asirin sina boko win nɔman di?

19 Mana Hamati ka Aapadi ka Sefaafaimun būnu nu wāa tε. Būu goo u kpia u Samarigibu wɔra saa win nɔman di?

20 Būu ni nu wāa tem mε kpuro sɔ, nin nirà nu nin tem wɔra saa win nɔman di, bu sere nεε, Yinni Gusunɔ u koo Yerusalem wɔra.

21 Adama Yudaba kpuro ba maari, domi sina boko Esekiasi u nεε, bu ku raa nùn gεe wisi.

22 Ma Eliakimu, Hilikiyan bii sina bokon sɔm kowobun wirugii wi, ka maa win tire yoro Sebina,

ka sere Yoasi Asafun bii, wi u ra tirenu bere, ba na Esekiasin mi. Ba yabe kianu sebuə nuku sankiranun sõ, ma ba nùn sõwa kpuro ye durɔ wi, u gerua.

37

*Sina boko u Esai bwisi bikia
(Imaa meerio Sinambu II, 19:1-7)*

¹ Saa ye sina boko Esekiasi u gari yi nua, yera u win tiin yaberu nenua u g̃ana ma u saaki sua u sebuə nuku sankiranun sõ. Ma u da Yinni Gusunən sāa yerɔ.

² Yera u Eliakimu win səm kowobun wirugii ka maa Sebina win tire yoro, ka yāku kowo bukurobu g̃ora Gusunən səmə Esai, Amɔtin biin mi. N deema be kpuro saakibara ba sebuə ba ka da mi.

³ Ye ba tura mi, ba nùn sõwa ba nεε, ameniwa Esekiasi u gerua. U nεε, gisən tɔ̄ te, nuku sankiranu sɔ̄ra sa wāa. Ba sun s̃eyasiamɔ ma ba sun doke sekuru səo. Gisən wahala ye, ya s̃awa nge tən kurɔ wi u yiire u kī u ma, adama u ñ dam mə u ka wēma.

⁴ Sɔ̄rɔkudo Gusunə wunen Yinni u ko n Asirin sina bokon g̃oron gari yi nua wi u na u nùn wənwa. N n men na, a kanaru koowo bɛsɛ be sa gina tien sõ kpa Gusunə u nùn s̃eyasia.

⁵ Ye Esai u Esekiasin bwāa ben gari yi nua, yera u bu sõwa u nεε,

⁶ wee, ye i ko bɛen yinni sõ. I nεε, ameniwa Yinni Gusunə u gerua. U nεε, u ku de gari yi u nua mi, yi nùn berum ko, yi Asirin sina bokon g̃oro be, ba ka wi, Yinni Gusunə wənwa mi.

⁷ U koo de Asirin sina boko wi, u labaari gaa nɔ kpa yu win bwɛra gɔsia u wura win temɔ. Miya u koo de bu nùn go ka takobi.

Asirigibu

ba kpam Isireliba narua

(Imaa m eerio Sinambu II, 19:8-13)

⁸ Asirin sina bokon gɔro wi, u gɔsira u da Libinaɔ domi u nua ma win yinni u doona Lakisin di u da u Libinagibu tabu wɔri.

⁹ Saa ye sɔɔra Asirin sina boko wi, u nua ma Tiraka, Etiopin sina boko u nùn tabu wɔrim wee. Yera u maa Esekiasi sɔmɔbu gɔria u nεε,

¹⁰ ameniwa i ko i Esekiasi Yudaban sina boko sɔ. I nεε, u ku de Gusunɔ, win Yinni, wi u naane sãa mi, u nùn nɔni wɔke u nεε, nε, Asirin sina boko, na ñ kpɛ n Yerusalem mwa.

¹¹ Wi, Esekiasin tii u nua ma besen sinam be ba man gbiiye kpuro ba raa tem me mu tiegibu kpuro kam koosia. Yera wi, u tamaa u koo yari nen nɔman di?

¹² Nen baababa ba Gosani kpeerasia ka Harani ka Resefu ka sere Edenigibu be ba wāa Telasaaɔ. Ben bñnu kpia nu bu wɔra?

¹³ Nge mana Hamatigibun sunɔ u wāa, ka Aapadigibun sunɔ ka Sefaafaimugibun sunɔ ka Henagii ka sere maa Ifagii.

Esekiasi u kanaru kua

(Imaa m eerio Sinambu II, 19:14-19)

¹⁴ Ye Asirin sina bokon sɔmɔbe, ba tura Esekiasin mi, yera ba nùn tireru wɛ tè sɔɔ ben yinnin gari wāa, ma Esekiasi u tu gara. Yen biru u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ma u tu dεria mi.

15 U kanaru kua Yinni Gusunən mi, u nεε,

16 Gusunə, bese Isireliban Yinni, wune wi a sɔ wɔllun kɔsobu yirun suunu səə, wune turowa a sāa sinambu kpuron Yinni. Wuna a wɔllu ka tem takə kua, ma a sāa mən Yinni.

17 A nəni seeyo a mεeri, kpa a swaa daki a nən gari nə, kpa a Sankeribu, Asirin sina bokon gari nə yi win səm kowobun wirugii u ka nun wənwa.

18 Ka gem, Yinni, na yε ma Asirin sinambu ba bwese dabinu kpeerasia ma ba nin tem sankə,

19 ba nin bwāarokunu dɔə meniki. Domi nu n̄ Gusunə. Nu sāawa təmbun səma ye ba kua ka dāa ka kpenu. Yen səna ba kpia ba nu kpeerasia.

20 Tε, Yinni Gusunə, a sun wəro saa Sankeribun nəman di kpa handunian sinambu kpuro bu già ma wune turowa a sāa Gusunə.

Esain gari

yi u sina boko nəəsia

(Imaa mεerio Sinambu II, 19:20-34)

21 Yera Esai, Amətin bii, u Esekiasi səmə gəria u nεε, bu nùn sɔ ma Gusunə, Isireliban Yinni u win kanaru mwa te u kua Sankeribu, Asirin sina bokon sɔ.

22 Ye Yinni Gusunə u gerua Sankeribun sɔ wee. U nεε,
Yerusalemun təmbu kpuro ba nùn gəma
ba nùn yaakoru mò,
ba nùn wii gimanu koosimə.

23 Wara u kam mεera u wənwa.
Wara u ka nəə gəmumu mò.

U n̄ yε ma wi, Gusunə, Isireliban Yinni deεeron
wuswaaɔra u tii sue?

24 Win səməba na ba wi, Yinni Gusunə wənwa.

Ma Sankeribu wi, u nεε,
 ka win tabu keke dabira u yεεwa
 Libanin guu ni nu gunum bon wollo,
 ma u dua sere sere yen dāa sōo buron səawə
 u gen seduru ka siperen dāa
 ye ya gunum bo bəora.

25 U nεε, u bwii gba tem tukumə
 u yin nim nəra.

Win tabu kowobu ba bəsu Egibitin nim tori kpuro
 ba yi taaka ba go.

26 Adama Sankeribu u n̄ yε
 ma wi, Yinni Gusunən tiiwa u yenibən himba yi saa
 yellun di?

Wee tε himba ye, ya koora,
 ma wi, Asirin sinə boko u wuu si su dəm mə bənsu
 koosia.

27 Wi, Yinni Gusunə, u dera
 wuu sin təmba berum soora ba sekuru wa
 ba kua dam sarirugibu nge yakasu gberə,
 n̄ kun me doo gāaru te gəmi di.

28 Wiya u maa nεε,
 u yε saa ye Asirin sinə boko wi, u ra du dirə,
 ka saa ye u ra sine ka saa ye u ra yari təowə,
 ka maa saa ye u ka nùn məru mə.

29 Yēn sō wi, Yinni Gusunə u nua
 ma u ka nùn məru mə,
 ma u tii sue win wuswaaə,
 u koo win wεru yaba u yəni doke,
 kpa u maa nùn yaruka dokeə nəawə,
 kpa u gəsira u wura mìn di u na.

30 Ma Esai u Esekiasi səawə u nεε, wee, ye ya ko n
 sāa ȳreru wunən mi. Gisəku ka gasəkun doo gāriya

i ko i di. Adama wɔ̄o itase i ko duurewa kpa i gɛ. Mεya i ko maa resem duure kpa i yen marum di.

³¹⁻³² Yudaban bweseru sɔ̄o, be ba tiara Siənin guurə Yerusalemuə, ba faaba wa, ba koo kparawa nge dāa, kpa bu gbini ko sere tem sɔ̄ewə, kpa bu binu ma. Yeniwa Gusunə wɔ̄llu ka tem Yinni u koo ko.

³³ Yen sɔ̄na u gerua u nεε, Asirin sinə boko wi kun duə Yerusalemuə. Mεya win tabu kowobu ba ñ ye susiə ba n terenu nəni bu ka kuku yenu ko bu sere nεε, ba koo s̄eu to.

³⁴ Swaa ye u ka na, yera u koo ka gɔ̄sira. U ñ duə wuu ge sɔ̄o. Yinni Gusunən tiiwa u gerua me.

³⁵ Domi u koo wuu ge kɔ̄suwa u gu faaba ko win tiin sɔ̄ ka Dafidi win səm kowon sɔ̄.

Nge me Yinni Gusunə

u ka Asirigibu go

(Imaa mεerio Sinambu II, 19:35-37)

³⁶ Ye n kua wɔ̄kuru, yera Yinni Gusunən gorado u yara u da Asirigibun sansaniə ma u tənu nərəbuñ suba wunaa wεne ka nəəbu (185.000) go. Ye ba seewa bururu, ba deema wee, gona nu terie baama kpuro.

³⁷ Yera Sankeribu, Asirin sinə boko u gɔ̄sira u da u wāa Ninifuə.

³⁸ Sɔ̄ teeru u yiire win būu wi ba mò Nisərəkun nuurə. Miya win bibu yiru beni, Adameleki ka Sarəsəe ba nùn go ka takobi, ma ba kpikiru sua ba da tem me ba mò Ararati gia. Ma win bii Esaa Hadoni u bandu kɔ̄sire kua.

38

*Esekiasi u bara ma u bekura
(Imaa mærio Sinambu II, 20:1-11)*

¹ Saa ye səə, Esekiasi u bara sere u gəə turuku kua. Ma Gusunən səmə Esai Amətin bii u na win mi, u nùn səəwa u nεε, ameniwa Yinni Gusunə u gerua. U nεε, a wunen yenugibu səəwa ye baawure u koo ko wunen biru, domi kaa gbi.

² Yera Esekiasi u win wuswaa sīiya u gana girari. Mq u kanaru kua.

³ U nεε, Yinni Gusunə, a suuru koowo. A yaayo ma na sīa dee dee wunen wuswaa, na wunen woodaba mem nəəwa, na maa kua ye n nun wēre. Yen biru u swī gem gem.

⁴ Yera Yinni Gusunə u Esai səəwa u nεε,
⁵ a doo a Esekiasi sō a nεε, ameniwa nε, Yinni Gusunə na gerua. Nε, wi na sāa win baaba Dafidin Yinni, na nεε, na win kanaru nua, na maa win nəni yiresu wa. Wee, kon win wāarun tōru sosi wō wəkura nəəbu,

⁶ kpa n nùn faabə ko n nùn wəra ka Yerusaləmu sannu saa Asirin sina bokon nəman di, kpa n ye kōsu.

²¹ Ma Esai u nεε, bu ka figien marum na bu mu pere Esekiasin bwisi te səə, kpa u bekura.

²² Ma Esekiasi u bikia u nεε, yīre terà ta koo man sōəsi ma kon da Yinni Gusunən sāa yero.

⁷ Ma Esai u nεε, yīre te wee te ta koo nun sōəsi ma Yinni Gusunə u koo win gari yibia yi u gerua.

⁸ U koo de yāku yerun tiro gu dēebu kaara ten yəətian naa dabusanu wəkurun saka. Ma ga kaara naa dabusanu wəku te.

Esekiasin siarabu ye u bekura

9 Sanam mε Esekiasi u bekura, u womu kua u nεε,
10 na raa gerumø nen gõruø na mè,
 nen wāarun suunu sɔɔra kon da góribun wāa yerun
 kɔnnøwø.

Nen wðø si su tie, na ñ maa su dimø.

11 Na nεε, na ñ maa Yinni Gusunø wasi
 handunia yeni sɔɔ.

Mεya na ñ maa goo wasi
 tem meni sɔɔ mi wasoba wāa.

12 Wee, ba man nen wāaru mwaari,
 ba tu swenyasia ba ka tonda
 nge yāa kparon kuu bekurugiru.

Ba nen wāarun wēe burä.

Ma ba man kurua
 nge me weso u ra beku yasa kure.

Sðø u sere kpe ba koo nen wāaru kpeerasia.

13 Mq nq tii deri sεε
 sere ka bururu Yam särerø.

Yinni Gusunø u nen kukunu kɔsuka nge gbee sunø.
 Sðø u sere kpe, u koo nen wāaru kpeerasia.

14 Wee, na ra n wuri mèwa
 nge kpaaru baniku ge ga yðøwa.

Kpa na n weewenu mè
 na n kukirimø nge totobereru.

Na wøllu twēe ka wønwøndu.

Yinni Gusunø, na wāa nuku sakira bakanu sɔɔ.
 A man somiø.

15 Mbø kon maa gere,
 domi Yinni Gusunø u nen kanaru nua u man wisø.
 Kon sī ka tii kawabu
 sere nen wāarun tðru tu ka kpe
 nen nuku sankira tenin biru.

16 Yinni Gusunø, wunen durom saabuwa
 tønu u ka wāa.
 Domi men saabuwa na ka wësiamø kpam.

A man wāaru wesia ma na wāa.
¹⁷ Wee, nēn wahala ya gōsira bōri yēndu,
 a wura a man yara siki wōrun di
 wunen kīrun sō.
 Domi a nēn durum kpuro wōka
 a kō wunen birua.
¹⁸ Yinni Gusunə, n n̄ mō gōribun
 wāa yera ta koo nun siara.
 N n̄ maa mō gōewa u koo nun wōlle sua.
 Be ba wāa siki wōruə ba n̄ maa wunen durom yīyo.
¹⁹ Adama wasowa u rā nun siare nge ne gisə.
 Ka tundo wi u rā win bibu sō ma a naanē mō.
²⁰ Yinni Gusunə, wuna a man faaba kua.
 Sa ko besen mōrōkunu ka baranu ka guunu so
 su ka nun siara besen wāaru kpuro sōo
 wunen sāa yero.

39

Babilonin sina boko

u Esekiasi sōməbu gōria

(Imaa mēerio Sinambu II, 20:12-19)

¹ Yenibān biru Mērodaki Baladani, Baladānin bii,
 Babilonin sina boko, u Esekiasi sōməbu gōria ka
 tireru ka kēnu. Domi u nua Esekiasi u bara ma u
 bekura.

² Ye sōmə be, ba tunuma Esekiasin mi, yera win
 nukura dora. Ma u ka bu də u bu sōosi mi win
 arumani ya berua, ye ya sāa sii geesu ka wura ka
 turare ka gum nubu durorugim ka tabu yānu ka ye
 ya wāa win arumani beru yero kpuro gesi. Gāanu
 sari win dirə ka win tem kpuro sōo ni u n̄ bu sōosi.

³ Yen biruwa Gusunən sōmə Esai u na u Esekiasi
 bikia u nēs, man diya tōn beni ba nun naawa. Ye ba
 tunuma, mba ba gerua.

Ma Esekiasi u nùn wisa u nee, ba nawa saa tem ton tonden di me ba mò Babiloni.

⁴ Esai u kpam nùn bikia u nee, mba ba wa wunen yenuo.

Esekiasi u nùn wisa u nee, ye ya wāa nēn yenu ge sōo kpuro ba wawa. Nēn arumani sōo gāanu sari ni na ñ bu sōosi.

⁵ Yera Esai u nùn sōowa u nee, a swaa dakio a nō ye Gusuno, wällu ka tem Yinni u gerua.

⁶ U nee, tōru gara sisi tē sōo ba koo wunen arumani kpuro gura bu ka da Babiloni, ka ye wunen baababa ba sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye ba koo nun deria tō te.

⁷ Ba koo wunen tiin bweseru sōo bibu mwēeri, kpa bu ka da Babiloni bu bu matam ko bu ko sōm kowobu yen sina kpaaro.

⁸ Yera Esekiasi u Esai wisa u nee, Yinni Gusunon gari yi a gerua mi, gari bureya. Domi alafia ka bori yendu ta ko n wāa nēn wāarun tōru kpuro sōo.

BĆNU YIRUSE GUSUNO U ISIRELIBA NUKURU YEMIASIA

*Gusuno u win təmbu nukuru
yemiasia*

40

¹ Yinni Gusuno u nee,
i nēn təmbu nukuru yemiasio.

² I Yerusalemugibu nukuru yemiasio,
i nee, ben yora kpa.

Domi na bu ben goba ye ba kua kpuron are wē.
Na bu seeyasia ben durum ye ba kua kpuron sō.

³ Wee goo u gbāramo u mò,

i Yinni Gusunə swaa yabo gbaburə,
kpa i ye nəə nerasia.

⁴ I yen wəwa kpuro kəruo yu nəə nəra.
I maa yen guunun gunum kawo,
kpa i yen gungunu nəə nerasia
nu ko nge tem teera kpa swəə yi denda.

⁵ Saa yera Yinni Gusunə u koo win yiiko səəsi,
kpa təmbu kpuro bu ye wa sannu.
Yinni Gusunən tiwa u gerua me.

⁶ Yen biru na goon nəə nua
ga nəε, a kparo.
Ma na bikia na nəε,
mba kon kpara.
U nəε, a kparo
ma təmbu kpuro ba sāawa nge yakasu,
ma ben buraru ta sāa nge dāa wēsu.

⁷ Yinni Gusunə ù n dera
woo ga yakasu swee,
su ra gberewa, kpa sin wēsu su dəlla.

Ka gem təmbu ba sāawa nge yakasu.

⁸ Yakasu ra gberé kpa sin wēsu dəlla.
Adama Yinni Gusunən gari yi ko n wāawa
sere ka baadommao.

Labaari gea ye ba koo kpara

⁹ Yerusalemugibu, i yəəwo guu te ta gunun wəllə,
i nəəgiru sua ka dam i labaari gea kpara.
I ku bərum ko.

I Yudaban wusun təmbu səəwə i nəε,
Gusunə ben Yinni u wee.

¹⁰ U wee ka dam u wooda wēəmo.
U win tən be u yakiamá kpare win wuswaa.

¹¹ U koo bu kparawa
nge me yāa kparo u ra ko,

u n binu wuuwa,
u n ka nin mero bu kpare.

Gusunən bwisi

12 Wara u koo kpī u nim wəkun nim
ka win nəm wəɔru saka ko.
Wara u koo kpī u ka win niki binu wəllu ȳlire.
Wara u koo kpī u tem tua kpuro gure nəra səo.
Wara u koo kpī u guunu kilo səndi.

13 Wara u Gusunən bwiseikunu ȳz.

Wara u nùn bwisi kēere.

14 Wara u ka nùn wesianə koore,
ma yēro u nùn bwisi kā.

Nge wara u nùn gem ka bwisi
ka laakarin swaa səɔsire.

15 Win mi, bweisenu kpuro nu sāawa piiminu
nge nim bura ye ya dāare kotoru səo.

Nu sāawa nge kpee tana ye ya wāa kilo wəllə,
n̄ kun me nge tua ye woo ga ka doonamə.

16 Yee yi yi wāa Libanin dāa səɔwə
yi n̄ dabiru turi bu ka nùn yākuru kua.

Meyya dāa nin tii nu n̄ turi bu ka yāku dɔ̄o sōre.

17 Bweisenu kpuro nu n̄ sāa gāanu win mi.

Nu sāawa kam dirum.

Yinni Dam kpurogiin kpāaru

18 Wara i ko ka Gusunə weesina.
Mba i ko neε, u ka weenε.

19 U n̄ ka bwāarokunu weenε,
ni ba kua ba wura pote ma ba nu sii geesun yəni
sebusia.

20 Sāaro wi u n̄ kpē u sii geesu ka wura dwe,
u ra dāa gea kasu ye kəkənu nu n̄ dimə,
kpā u dāa dāko geo kasu
u ka nùn bwāaroku kua ge ga n̄ wərumamə.

21 I ñ yε ro? I ñ noore ro?
 Ba ñ bee noosie saa yellun di ro?
 I ñ bwisikure
 nge me ba ka handunian kpεεkpεεku swīi ro?
22 Gusunøwa u gu swīi,
 wi, wi u wāa wøllø u tømbu mεera
 ba sāa nge twee.
 U wøllu teria nge beku te ta ñ bunu.
 U tu dømia nge kuu bekurugiru
 u ka win wāa yeru kua.
23 Wiya u ra sina bibu kawe,
 kpa u wirugibu ko tøn dirobu.
24 Be kpuro ba sāa nge dāa
 ni ba gira nu ñ gbini mø.
 Gusuno ù n dera woo ga bu swee,
 kpa bu gbera,
 woo guna yu ka bu doona nge yakasu.
25 Gusuno Døero u nee,
 wara tømba ka nùn weesinamo.
26 I nøni seeyo kpa i mεeri wøllø.
 Wara u kperi kua yi sñimø nge tabu kowobu.
 Yinni Gusunøwa.
 U maa yin baayeren yñsiru yε.
 Yin gaa ku ra biare win dam bakam saabu.

*Gusuno u koo**dam sarirugibu dam wε*

27 Bee Isireliba, mbøn sñna i
 weeweenu mò i mò,
 Gusuno kun beeñ sia yε,
 u ñ maa beeñ beeñ gem wεemø.
28 I ñ yε?
 I ñ nuá ma Yinni Gusuno u ra n wāa?
 Wiya u tem taka kua.

U ku ra maa wasire.
Ba ñ kpẽ bu win bwisikunu gia.

²⁹ U ra be ba wasire
ka be ba wasikiramœ dam wẽ.

³⁰ Bibu ba ra wasire.
Aluwaasiba ba ra maa kpæne.

³¹ Adama bèn yñiyøbu wāa Yinni Gusunœ sœo,
u ko n da bu dam kpam wẽ,
kpa bu se ka dam nge gunœ bakeru.
Bà n duki mœ, ba ñ wasiramœ.
Bà n maa sñimœ, ba ñ kpœnamœ.

*Yinni Gusunœ
u Isireliba dam këmœ*

41

- ¹ Yinni Gusunœ u nœœ,
bœœ bèn tem mu toma,
i swaa dakio i nœ.
I hania koowo i tii dam kœ.
I susima i ka gari gere,
kpa su menna su wesiana su gem kasu.
² Wara u tabu durœ goo seeyama sœœ yari yerun di
ma u dera mi u dua kpuro u nasara wa.
Wara u nùn bwesenu kpuro ka nin sinambu nœmu
sœndia,
ma u dera win takobi ya bu munka nge tua,
ma win tœma ya bu yarinasia
nge yaka si woo ga ka doona.
³ U bu naa gira u ñ wahala wa.
U da sere mi win naasu kun yœ.
⁴ Wara u dera yeni kpuro ya koora.
Nena. Ne, Yinni Gusunœ,
ne, wi na bwesenu kpuro seeya saa toren di.
Nena na gbiikoo,

meya na kon maa wāa sere ka baadommao.

⁵ Be ba wāa mi n toma
ba wa ye na kua ma ba nanda
ba diirimō.

Be wee ba menna ba susimamō.

⁶ Ba sominamō.
Ben baawure u win winsim sōmō u mō,
u hania koowo.

⁷ Dāa dāko u seko dam kēmō.
Wi u dāa wōriasiamō u matalakagii dam kēmō.
Ba mō, sii swēebu bu wā.
Ma ba bwāaroku giramō ba kulum kparemō,
gu ku ka wōruma.

Bee Isireliba, i ku berum ko

⁸ Adama bee Isireliba,
bee be i sāa Yakəbun bibu,
nen bōrō Aburahamun bweserū sōo,
beeyā na gōsa i n ka sāa nen sōm kowobu.

⁹ Beeya na soka na yarama saa tontonden di.
Na n̄ bee biru kisi.

Na bee gōsawa i n ka sāa nen sōm kowobu.

¹⁰ Yen sō, i ku nanda,
domi na wāa ka bee.
I ku wurura i n yam meera nge wōnwōndobu,
domi nena na sāa bee Yinni.

Kon maa bee dam kē.
Wee na wee n bee somi,
kpa n bee kōsu ka nen dam.

¹¹ Be ba ka bee moru mō,
ba koo burisina bu sekuru wa.
Be ba ka bee sannamō mi,
ba koo kam ko bu gbi.

¹² Baa i n bu kasu, i n̄ bu wasi.
Meya be ba ka bee tabu mō,
ba koo kam ko bu gbisuku.

13 Domi n̄ena na Gusun̄o b̄en Yinni
w̄i u b̄ee dam w̄ēem̄o.

I ku b̄erum ko, na b̄ee somiru wee.

14 Yakobun bweseru, b̄ee be i tie
i ñ̄ dam m̄o
ma ba b̄ee garisi nge k̄k̄ominu,
i ku nanda.

N̄e, Gusun̄o Isireliban Yinni D̄ero,
na b̄ee somiru wee.

Na s̄āwa b̄en faaba kowo.

15 Wee, kon b̄ee dam w̄ē
nge naa tebo kp̄o ge ga s̄akia m̄o,
kpa i guunu k̄suku,
i gungunu munia muku muku
nu ko nge yaka bii.

16 I ko nu sarawa nge dobi,
woo gu ka nu doona,
kpa woo guna yu nu yarinasia,
kpa i nuku dobu wa n̄en min di,
n̄e, wi na s̄āa b̄en Yinni D̄ero,
kpa i man b̄eere w̄ē.

Dāa koo kpi

mi gāanu ku ra raa kpi

17 Sanam m̄e b̄ee n̄en t̄ombu i w̄ənw̄əndu soore
i nim kasu i ñ̄ wa,
ma b̄en yari yi gbere nim n̄orun s̄ō,
n̄e, Gusun̄o b̄en Yinni, kon b̄ee n̄oɔri.
Na ñ̄ b̄ee derim̄o.

18 Kon de daanu nu yari saa guunun di,
kpa bwii yi yari w̄əwi s̄ōo,
kpa nim bwenu ka daa koki yi koorā
mi tem mu gbere, gāanu ku ra kpi.

19 Kpa dāa ye ba m̄o seduru ka
akasia yu kpi mi,

ka sere maa dāa kikisu gasu
 ka dāa ye ba mò olifi,
 ka maa dāa bakanu ganu,
²⁰ kpa təmbu bu wa ka nəni,
 bu già ma nε, Gusunə Isirelibən Yinni Dεerowa na
 yeni kua.

Gusunə u būnu ka nin səəbun

dam sariru səəsimə

²¹ Gusunə Isirelibən Yinni u nεε,
 bεε būnu i kasuo nge me i ko ka tii yina.
 I səəsima nge me i ko ka tii wəra.

²²⁻²³ I na i sun sə gari yi i raa gerua yellu,
 kpa sa n yε yì n koora,
 kpa su yin laakari ko.

N kun me, i sun səəwə ye ya koo na sia,
 kpa su già i n dam mən na nge nε Gusunə.
 I gea gaa koowo n kun me kɔsa gaa,
 kpa su wa su nanda.

²⁴ Adama i n kpε i gāanu ko.

Bεε ka been səma kpuro i sāawa kam dirum.
 Wi u maa bεε sāamə goo kun win məm kī.

²⁵ Wee na goo seeya saa sə yεsan nəm geun di,
 ma u na saa sə yari yerun di
 u sīmə ka nən yīsiru.

U wirugibu taakumə nge pətəkə,
 nge me weke kowo u ra səndu suni.

²⁶ Wara u yenin gari gerua saa yellun di,
 su ka gere ma gari geeya.

Goo kun yen gari gerure su sere nə.

²⁷ Nε, Yinni Gusunə, nəna na gbia na səmo gəra
 u Yerusalemugibu labaari gea sə.

²⁸ Na mεera būu ni sə,

na ñ bũu goo wa wi u nεn gari gerumø.
 Nà n gari bikia,
 bũu goo sari wi u koo kpĩ u man wisi.
 29 Domi ni ka nin səma nu sãawa kam dirum.
 Nin bwãarokunu nu maa sãawa wom dirum.

Yinni Gusunøn səm kowo

42

- ¹ Yinni Gusunø u nεe,
 nεn səm kowo wee, wi na gəsa.
 Wiya na ka wãa, na maa nùn kĩ.
 Na nεn Hunde doke wi səo.
 U koo gem gari kpara təmbu səo.
² U ñ noəgiru suamø u sere gbãra ka dam,
 kpa bu win nəo nə swεe səo.
³ U ñ koo tən be ba sunkure nge kaba dakura.
 Meyø u ñ maa bu goomø,
 baa bà n sãa nge fitila ge ga gəo dəo.
 U koo gem kparawa nge me n sãa.
⁴ U ñ mwia kpanamø.
 U ñ maa wasiramø sere u ka de
 gem mu n wãa handunia kpuro səo,
 kpa tən be ba wãa sere mi n toma
 ba n win woodaba naanø sãa.

Bwesenu kpuron

yam bururam

- ⁵ Yinni Gusunø wi u wəllu kua u teria,
 ma u tem kua ka ye ya kpia me səo,
 ma u dera təmbu ka sere hunde koni
 be ba wãa tem səo ba wësiamø,
 wiya u win səm kowo səo wa u nεe,
⁶ nεna na nun soka n ka nun faaba ko.
 Kon nun dam kẽ, na n wunen nəma nəni.

Kon nun kɔsu, kpa n ka tɔmbu arukawani bɔke
saa wunen min di,
kpa bwesenu kpuro nu ka yam bururam wa.

⁷ Kaa wɔkobu nɔnɔni wukia,
kpa a be ba sɔ yam wɔkuru sɔo pirisom diro yara.
⁸ Nɔna Gusunɔ wi u ra n wāa.
Nɔn yɔsira mi.

Na nɔn yɔiko būu goo wɛemɔ.
Meya na nɔm aa nɔne bɛere bwāarokunu wɛemɔ.
⁹ Wee, ye na gbia na gerua, ya koora.
Tɛ, na bɛe gāa kpaanu nɔosiamɔ nu sere koora.

Wom kpɔo

ge ga Yinni Gusunɔ siaramɔ

¹⁰ I Yinni Gusunɔ wom kpɔo kuo.

I nūn siaro handunian goonu nnɛ ye sɔo.
Hunde koni be ba wāa nim wɔku sɔo,
ka bɛe be i sīimɔ gen wɔllɔ,
ka sere be ba wāa n toma,
i Yinni Gusunɔ siaro.

¹¹ Bɛe be i wāa gbaburu ka ten gberu kpaaneba sɔo
kpuro,

i nɔagiru suo i Gusunɔ siara.

Bɛe Kedaan bweseru, i ku nɔ mari,
i Gusunɔ siaro.

Bɛe bèn wuu ga sɔ kperu wɔllɔ,
i kuuki koowo guunu wɔllun di ka nuku dobu.

¹² Bɛe be i wāa n toma,
i Gusunɔ bɛere wɛeyɔ,
kpa i nūn tɔma.

¹³ Yinni Gusunɔ u susimɔ
u wee nge tabu kowo.

U tabun gari wɔra nge tabu durɔ,
ma u nɔagiru sue u kuuki mò,

u win yibereba dam sɔɔsimɔ.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu

nɔɔ mwɛeru kua

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee na nɔɔ mari nq tii nenua n ka tɛ.
Adama tɛ, kon nɔɔgiru sua
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma,
ma u wasire u wom gabamɔ.

15 Kon guunu ka gungunu kɔsuku,
kpa n ye ya kpiä gberasia.
Kon daanun nim kpeerasia
nu gbera woko woko,
kpa n de yerusun nim mu gbera mam mam.

16 Kon wɔkobu s̄isia swaa ye ba ñ yɛ sɔɔ,
kpa n de yam wɔkuru tu gəsia yam bururam ben
wuswaaɔ.

Kon de swee yi yi ñ daa nɔɔ ne
yi nɔɔ nera yi ko mara mara.
Na ñ kon ko na kun yeniba kpuro kue.

17 Adama be ba būnu naanɛ sāa ba nu sāamɔ,
ba koo biruku yira wura ka sekú bakaru.

Isireliba ba ku ra gāanu tubu

18 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i sāa nge sosobu,
i swaa dakio.

Bɛɛ be i sāa nge wɔkobu,
i de i yam mɛeri kpa i wa.

19 Wara u sāa wɔko nge nen sɔm kowo.

Wara u sāa soso ma n kun mɔ nen sɔmɔ wi na gɔra.

Wara u sāa wɔko nge nen bɔrɔ.

Wara u sāa wɔko nge nen sɔm kowo.

20 Wee, u gāa dabinu wa,

adama u ñ nu garisi gāanu.

U swasu wukie,

adama u ñ gari nōmō.

21 Yinni Gusunō u wooda baka gea yara
win təmbun arufaanin sō.

22 Adama yibereba ba ben yānu gura kpuro,
ma ba ben tii mwēera ba kpēe kpee baaba sō.
Ba bu berua sere pisom dirō.

Ba bu wōri ba yānu gura.

Goo sari wi u koo bu yakia,
kpa bu yibere be sō bu yāa ni wesio.

23 Ma Esai u nēe,
wara u koo yeni swaa daki bēe sō.

Wara u koo yāra u ye swaa gāri saa tēn di.

24 Wara u derā ba Isireli be ba sāa Yakəbun bwe-
seru wōri
ba ben yānu gura.

N ñ Yinni Gusunōn tii ro?

Bēse Isireliba sa durum kua win wuswaaō.

Sa yina su win woodaba swīi, su ye mēm nōwa.

25 Yen sōna u ka sun mōru bara too.

U derā ba sun tabu wōri ka dam.

Tabu sun sikerene nge dōo.

Bu sun di, adama sa ñ tuba.

Sa ñ mam laakari kue.

43

1 Yinni Gusunō u nēe,
Isireli, Yakəbun bweseru,
wunē wi na mōma na taka kua,
a ku berum ko, domi nēna na nun yakia.
Na nun soka ka wunen yīsiru,
a sāawā negii.

2 À n wahala mō nge wi u nim bweru təburamō,

ko na n ka nun wāa.
 Wahala ye, ya ñ nun kamiamō.
 À n maa nəni sōore nge wi u sīimō dōo sōo,
 a ñ wururamō.
 Meyə nəni swāa te, ta ñ nun suramō.
³ Domi nəna na sāa Gusunō wunen Yinni Dēero,
 ne wi na nun faaba mō.
 Na kon Egibiti ka Etiopi ka Saban tem yibereba wē
 wunen ayerō,
 kpa a yakiara,
⁴ yèn sō a sāa gāa bakanu nən nəni sōo.
 A girima mō, na maa nun kī.
 Kon bwese dabinu yibereba nəmu səndia wunen
 ayerō
 n ka wunen wāaru yakia.
⁵ Yen sō, a ku bērum ko, domi na ka nun wāa.
 Kon de wunegii be ba gura ba ka da sōo yari y eru già
 mi,
 bu wurama,
 kpa n maa be ba wāa sōo duu y eru già mennama.
⁶ Na ñ maa derimo sōo yēsi yēsikan tōmbu bu maa
 bu nēne.
 Adama bu de nēn bii be ba wāa handunian goonu
 nne ye sōo kpuro bu wurama,
⁷ be, be ba nēn yēsiru sōawa,
 be na taka kua bu ka man bēere wē.

Isireliba ba sāawa

Yinni Gusunōn seedagibu

⁸ Gusunō u nēe,
 bu de nēn tōmbu bu yarima,
 be, be ba nəni mō,
 adama ba ñ yām waamō,
 ba swasu mō,

adama ba ñ gari nœmœ.

9 Bwesenu kpuro nu mœnno
kpa n nu bikia,
bœu wara u yenin gari gerua.
Bœu wara u gbia u ye nœsia
ya sere koora.

U win seedagibu mœnnama,
kpa bu sœsi ma u gem mœ,
kpa bu swaa daki bu wura ma gema u gerua.

10 Wune Isirelin bweseru, wuna a sœa nœn seeda.
Wuna na gœsa a n sœa nœn sœm kowo,
kpa a n ka yœ kam kam

ma ne baasi, Gusunœ goo maa sari.
Mœya Gusunœ goo kun maa koorœ.

11 Nœna na Gusunœ wi u ra n wœa.
Ne baasi, faaba kowo goo sari.

12 Nœna na nun nœsia ye ya koo koora.
Ma na nun faabœ kua.

Bœu goo kun kpia u nun gœanu nœsie.
Wuna a sœa nœn seeda.

Nœna na sœa Gusunœ saa toren di.

13 Goo sari wi u koo goo wœra saa
nœn nœman di.

Goo maa sari wi u koo yina n ko ye na kœ.

Ba koo Isireliba yara

Babilonin di

14 Yinni Gusunœ u nœœ,
beœ Isireliba, amœniwa nœ Gusunœ, beœn Yinni
Dœero,
nœ wi na beœ yara, na gerua na nœœ,
kon Babilonigibu bœri yibœrœban nœmœœ beœn sœ,
kpa n ben wuun gœmbœba kœsuku,

kpa ben nuku dobun kuuki yi ḡosira nuku
sankiranun wuri.

15 Nena na sāa Gusunō b̄een Yinni D̄eero.
Nena na b̄ee taka kua na maa sāa b̄een suno.

Swaa kpaa gbaburō

16 Ma Esai u nee,
yellu, Yinni Gusunō u swēe yara
nim w̄ku ka nim tori d̄amgii s̄oo.
17 U tabu keke be dum i gawe
ka tabu durō w̄rugoba tabu sure.
Be kpuro ba w̄rukba, ba kpana bu se,
ma ba kam kua ba gu nge fitila.
18 Adama t̄e, u gerua u nee,
i ku maa ye ya koora kōn b̄wisikunu ko.
I ku maa gāa gurunun laakari ko.
19 Wee kon gāa kpaanu ko.
Ni wee nu wee. I n̄ nu tuba?
Kon swaa yara gbaburō,
kpa daanu nu n wāa mi tem gbere.
20 Taataanu ka gbeeku bōnu,
gbeeku yεe kpuro gesi, yi koo man b̄eere w̄e.
Domi kon de nim mu n wāa gbaburō, mi tem gbere,
kpa tōn be na ḡosa bu nim wa bu nō,
21 be, be na taka kua ba koo man tōma.

Gusunō u Isireliba sirimō

22 Adama b̄ee Isireliba,
b̄ee be i sāa Yakobun bweseru,
i ka man wasira,
i ku ra maa man sā.
23-24 N n̄ ne i yāku d̄ō mwaararuginu kuamm̄e ka
b̄een yāanu.
Yāku ni i ra maa ko mi,
nu n̄ man b̄eere w̄ēmō.

N ñ nñ sõ i gobi bækε di
i ka turare dõo doke.

N ñ maa ne i ka yaa gum naawamme
ì n yākuru mò mu sere man tusi.

N ñ ne na bëe tilasi kua
i n da ka man kënu naawε.

Mεya na ñ maa bëe tõya kue
i ka man turare dõo doke.

Adama i man wahala kpẽwε bëen durum sõ,
ma na wasira bëen toranun sõ.

²⁵ Ka mε, nēna na bëen durum wəkamə
yèn sõ na sāa Gusunø.

Na ñ maa ye yaayamø.

²⁶ I seewo i na i man bëen gari tεria,
kpa i ka tii yina.

²⁷ Bëen sikado gbiikoo u durum kua,
ma bëen sāa gbiobu ba man seesi.

²⁸ Yen sõna na yāku kowobu yara
nēn sāa yerun di,
ma na bëe Isireliba, Yakəbun bweseru kam koosia,
na bëe sekuru doke.

44

¹ Yinni Gusunø u nεε,
a swaa dakio tε,
wunε Yakəbun bweseru,
wunε wi na gəsa
na kua nēn səm kowo.

² Nēna na nun taka kua.
Na nun məma ba sere nun mara.
Mεya na maa nun somimø.

Yen sõ, a ku berum ko,
wunε nēn səm kowo wi na gəsa.

³ Kon de nim mu tεria tem gbebum wəllø,
kpa daru koki yi yari min di.

Kon nən Hunde yibie wunən bibun bweseru səo,
kpa n bu domaru kua.

⁴ Ba koo sewa nge yaka si su
nim waamə.

Ba ko n sāawa nge dāa ni nu wāa daarun bōkuo.

⁵ Saa yera goo u koo gere u nēe,
wi, Yinni Gusunəgiiwa,
kpa wini u nēe,
wi, u sāawa Yakəbun bweseru,
kpa wiənə u yore win nəməo
wiya Yinni Gusunəgii,
kpa u tii Isirelibən yīsiru kē ka nuku dobu.

Yinni Gusunə turowa

u sāa Gusunə

⁶ Nε, Yinni Gusunə Dam kpurogii,
ne wi na Isirelibə yakia
na sāa ben sinə boko na nēe,
nēna na sāa gbiikoo ka dāako.

Goo maa sari wi u sāa Gusunə ne baasi.

⁷ Wara u sāa nge nε.

Yēro u yarima u tii tusia,
kpa u sōosi nge mε na ka handunia taka kua saa
yellun di,

kpa u gere ye ya koo koora sia.

⁸ I ku nanda bεε Isirelibə, i ku maa diiri.

Na n bεε ye sōowa saa yellun di ro?

Bεεya i sāa nən seedagibu.

Goo maa wāa wi u sāa Gusunə ne baasi ro?

Aawo, goo maa sari wi u dam mə nge nε.

Būu sāaru yaakora

⁹ Be ba bwāarokunu sekumə,
ba n sāa gāanu.

Ben səm geenu nu maa sāawa kam dirum,
domi nin tii nu yen seedə dimə.

Nu n̄ yam waamə, nu n̄ maa yēru garu mə.
Yen sōna be ba nu sāamə ba koo sekuru wa.
10 Bwāarokunu nu n̄ arufaani gaa mə.

Be ba nu sekumə ba sāawa gari bakasu.

11 Wee ba koo sekuru wa,
domi be kpuro ba sāawa təmbu nge be ba tie.

Bu mənnama siri yero.

Be kpurowa ba koo diiri, kpa bu sekuru wa.

12 Seko ù n bwāaroku mə,
u ra sisu suewa u doke dəo səo,
kpa u matalaka sua u ka su so ka win nəm damguu.
Adama gōoru tə n nūn mə, u ra dam bie.

Nim nəru gə n maa nūn mə, kpa u gəma dwiiya.

13 Dāa dāko ù n maa bwāaroku mə,
u ra win wēe suewa
kpa u bwāaroku gen yīreru doke dāa səo.
Kpa u sere win dākutia sua u dāa ye dāku,
u bwāaroku ko ge ga ka tənu weene,
kpa u gu yi būu dirə.

14 Dāa gea u ra gəsi dāa sōwə u ka gu ko.
Yera seduru, n̄ kun mə siperə, n̄ kun mə seni.
Gasə u koo dāa ye ba mə pəni duure,

kpa u n mara gura yu ye kpəasia.

15 Dāa yera tənu u ra ka dəo sōre, u wəsu.

Yera u ra maa ka dīanu yeesie.

Dāa tia yera u koo maa ka bwāaroku ko u yiirə u sə.

16 U ra dāa ten bənu dəo doke,
u ka win yaa sa,
n̄ kun mə u ka ye səwə.
Kpa u ka dīanu yeesia
u di u debu,

kpa u n dɔ̄ wi wɔ̄su u n mɔ̄,
anna a dɔ̄ɔn dobu nɔ̄.

17 Kpa u ka bɔnu ye ya tie bwāaroku ko
u n sāamɔ̄.

Kpa u nɔ̄giru sua
u n gu kanamɔ̄ u n mɔ̄,
a man faaba koowo,
domi wuna a sāa nēn yinni.

18 Adama tɔ̄n ben bweseru,
ba n̄ yēru mɔ̄,
ba n̄ maa bwisi mɔ̄.
Domi ba tii nəni wɔ̄kua
bu ku ka yam wa.

Meya ba maa ben tiin bwisikunu sīya,
kpa gāanu nu ku ka bu yeeri.

19 Bwāaroku dāko wi, u n̄ laakari mɔ̄ u ka tubu
u sere nēε,
dāa ten sukuμa u dɔ̄ doke
u ka pēε wɔ̄wa
ma u ka yaa sēewa u di.

Ten sukuμ me mu tie, ma u ka
bwāaroku kua.

Wi wee u dāa kpiriru yiirammɛ.

20 Dāko wi, u sāa nge wi u torom dimɔ̄.

U tore yēn sō win bwisikunu gəsia.

U n̄ maa kpē u win hunden faaba wa
u sere nēε, ase bwāaroku ge na nēnusi mini,
ga n̄ sāa Gusunɔ̄.

Yinni Gusunɔ̄ u sāawa

gāanu kpuron Yinni

21 Nε, Yinni Gusunɔ̄ na nēε,
wunε Yakəbun bweseru, a yaayo
ma nēna na nun məma
na kua nēn səm kowo,

na ñ nun duarimɔ.

²² Na wunen toranu ka wunen durum kpeesia nge
guru wiru.

Yen sɔ, a wurama nɛn mi,
domi na nun yakia.

²³ Wɔllu, a yɛ̃erio ye Yinni Gusunɔ u kuan sɔ.

Gɔribun wāa yero, a gɔru doro.

Bɛe guunu i kuuki koowo ka nuku dobu.

Bɛe maa dāa sɔsu, i nuku dobu koowo.

Domi Yinni Gusunɔ u win yiiko sɔɔsi Isireliɔ.

U be, Yakɔbun bweseru yakia.

²⁴ Ne, Yinni Gusunɔ, na sāawa wunen faaba koowo.

Nena na nun mɔma ba sere nun mara.

Ameniwa na gerua. Na nee,

nena na gāanu kpuro kua.

Ne turowa na maa wɔllu ka tem tɛria.

²⁵ Na ra sɔmɔ weesugibun gari tɛesi,

kpa n sɔrobu yaakoru ko.

Na ra de bwiseigibu bu biru wura,

kpa n ben sɔɔsinu gɔsia wiira gari.

²⁶ Adama na ra nɛn sɔm kowon gari dam sire,

kpa n de nɛn sɔmɔn gari yi u gerua yi koora.

Na nee, tɔmba koo kpam sina Yerusalemuɔ.

Ba koo ma wure bu Yudaban bansu seeya,

kpa bu sin wusu bani.

²⁷ Na nim wɔku sɔɔmɔ gu gbero,

domi kon gen nim kpeerasia.

²⁸ Wee ye na gerua Sirusin sɔ.

U sāawa kparo wi na gɔsa.

U koo maa nɛn kĩru kpuro yibia.

Kpa u de bu wure bu Yerusalemu bani,

kpa bu nɛn sāa yee ten kpeekpeεku swii.

Yinni Gusunɔ u Sirusi gɔsa

45

- ¹ Yinni Gusunə u Sirusi gəsa
u nùn nəni ka win dam.
U koo bjesenu kpuro taare win wuswaaø,
kpa u sinambun dam wuna.
U koo nùn wusun kənnəsu wukia su n keniare.
U nùn sə̄wa u nee,
² kon nun gbiiya
kpa n wunen swee kpuro sə̄me yi nə̄o nera.
Kon gambo sii gandugii ka yin kəkərə sisugii bə̄ku.
³ Kon nun arumani wē
ye ya raa berua yam wōkuru sə̄o,
kpa a già ma ne Gusunə, Isireliban Yinniwa
na nun sokumə ka wunen yīsiru.
⁴ Nə̄n sə̄mo Yakəbu wi na gəsan sə̄na
na nun soka ka wunen yīsiru,
ma na nun bə̄ere baka wē
baa me a n̄ man yē.
⁵ Nə̄na Yinni Gusunə, goo maa sari nge nə̄.
Yen sə̄na na nun dam wē baa me a n̄ man yē.
⁶ Kpa təmbu bu già
saa sə̄o yari yerun di sere sə̄o duu yerə
ma nə̄na Yinni Gusunə.
Goo maa sari nge nə̄.
⁷ Nə̄na na ra de yam bururam
ka yam wōkura n wāa.
Nə̄na na ra maa de alafia ka wahala ya n wāa.
Ne, Yinni Gusunəwa na ra ye kpuro ko.
⁸ Kon de nasara yu na wəllun di nge gura,
kpa tem mu nə̄o wukia mu de faaba yu kpi,
kpa gem mu kpēa ka ye sannu.
Ne, Yinni Gusunəwa na ye kpuro mò.

Məmə ka səndu

⁹ Bɔ̄rurowa tɔ̄nu wi u kɑ̄ win taka kowo sikirinamɔ̄.
U sãawã nge tem mɔ̄ndu te ta ten mɔ̄mɔ̄ bikia ta nɛε,
mba u mɔ̄ mi.

N kun me nge gãa ni u kua ma nu nɛε,
u n̄ nɔ̄ma du.

¹⁰ Bɔ̄rurowa wi u win tundo ka win mero bikia u
nɛε,
mban sɔ̄na i man mara meni.

¹¹ Ameniwa Gusunɔ̄ Isireliban Yinni Dεero
wi u bu taka kua u bu sɔ̄owã.

U nɛε, n n̄ bεε i ko man bikia
ye kon ka nɛn bibu ko,
kpa i man wooda wẽ nɛn nɔ̄man sɔ̄mburun sɔ̄.

¹² Nɛna na tem kua
ma na tɔ̄nu taka kua u n ka wãa me sɔ̄o.
Nɛn nɔ̄muwa ga maa wɔ̄llu tεria,
ma na sɔ̄o ka suru ka kperi yi yi mi.

¹³ Ne, Yinni Gusunɔ̄ Dam kpurogii,
nɛna na Sirusi seeya u ka gea ko ye na gɔ̄ru doke.
Kon win swεε kpuro nɔ̄o nerasia.
U koo nɛn wuu Yerusalεmun bansu seeya,
kpa u nɛn tɔ̄n be ba raa yoru mwεεra yara yorun di
n kun ka kɔ̄siaru garu.

Gusunɔ̄ u ka Isireliba wãa

¹⁴ Yinni Gusunɔ̄ u Isireliba sɔ̄owã u nɛε,
Egibitigibu ka Etiopigibun dukia ya koo ko bεegia,
kpa Sebagii be ba gunu bu na bεen mi,
bu ko bεen yobu.

Bwese ni kpuro nu ko n bεε sw̄iwa
ba n nu yɔ̄ni bɔ̄kuu.

Nu koo yiira bεen wuswaaɔ̄
kpa nu wura nu nɛε,
bεε tɔ̄nan miya ne, Gusunɔ̄ na wãa.
Goo maa sari nge ne.

15 Gusunø Isireliban Yinni a sãawa faaba kowo,
adama a ñ waarø ka nõni.

16-17 Gusunø u Isireliba faaba kua ye ya ñ noru mɔ.
Ba ñ sekuru wasi sere ka baadommao.
Adama be ba bwãarokunu sekumø,
ba koo tuka ka sekuru.

Faaba ya wee kam kam

18 Yinni Gusunø turowa u sãa Gusunø.
Wiya u wøllu taka kua, ma u tem kua.
U ñ maa dere mu n wãa dirum,
kpa hunde koniba ba n ka wãa me soø.
Wiya u gerua u nee,
wiya Yinni Gusunø.
Goo maa sari nge wi.

19 U ñ win gari gerua gbenum gbenum.
U yi kparawa batuma soø.
U ñ maa Yakøbun bweseru sðøwa u nee,
tu nùn kasuo kam soø.
Wi, Yinni Gusunø, geeya u ra gere.
Gem gariya u ra maa kpare.

Bwesenu kpuro

nu koo Yinni Gusunø yiira

20 Yinni Gusunø u nee,
yen sð, i mènnama.
I susima bæe be i kpikiru sua tabun di.
Be ba bwãaroku dãaginu sðøwa,
ma ba bñu sokumø wi u ñ kpë u bu faaba ko,
ba ñ yëru mɔ.
21 I na i tii tusia,
kpa i ka bñu sðø be na
bu wesiana ben tii tiine soø.
Wara u gerua saa toren di ye ya koo koora.
N ñ ne, Yinni Gusunø ro?

Goo maa sari nge nε.
 Ne turowa na sāa gemgii wi u ra faaba ko.
²² Yen sō, bεε be i wāa handunian goonu nnε kpuro
 sō,
 i gosirama nen mi, kpa i faaba wa.
 Domi nena na sāa Gusunō.
 Goo maa sari nge nε.
²³ Gema na gerumō.
 Nen gari kun maa kam mō.
 Na bōrua ka nen tiin yīsiru na nεε,
 dūuru baatere ta koo yiira nen wuswaaō,
 kpa nōo baagere gu bōre ka nen yīsiru.
²⁴ Ba koo gere bu nεε,
 ne turon miya gem ka dam mu wāa.
 Be ba man seesi kpuro ba koo sekuru wa.
²⁵ Ne, Yinni Gusunōwa kon Isireliban bweseru
 kpuro gem wē
 kpa ta n ka nuku dobu mō.

Gusunō ka Babilonin būu

46

¹ Būu wi ba mō Beli, win dam kpeemō.
 Wi ba maa mō Nebo, u n̄ maa do.
 Ba ra raa nu sā,
 adama tē, nu kua kuba ni yaa sabenu sōowa.
 Yaa sabe ni, nu maa wasira sōmu nin sō.
² Wee Beli ka Nebo ba wōruka
 ba dam kpa sannu sannu.
 Ba kpana bu ben bwāarokunu faaba ko.
 Ma yibereba ba nu gura ba ka doona.
³ Adama i man swaa dakio,
 bεε Isireliba, bεε be i tie,
 bεε be na neni na nōrimō saa bεen marubun di.
⁴ Na n̄ kōsimō sere ka bεen tōkōrō.

Ko na n bεε nəəriməwa baa ì n seri burura.
 Ko na n bεε kōsuwa.
 Na raa bεε nəəri, kon maa wure n ye ko.
 Kpa n bεε kōsu n bεε faaba ko.
⁵ Wara i ko ka man sweena,
 kpa i nùn ko nən saara.
 Wara maa sāa nge nε. Būu?
⁶ Wee ba ra wura yare ben bəərun di,
 kpa bu sii geesu yīire kilo sōo,
 bu ye kpuro seko wē u ka bu bwāaroku kua
 ge ba koo yiira bu sā.
⁷ Bā n gu seru səndi ba ka dā
 ba yi mi ga ko n wāa,
 ga ku ra kesi gen yii yerun di.
 Bā n nəəgiru sua ba gu soka,
 ga ku ra wure.
 Ga ku ra maa bu yare nəni swāarun di.

Faaba kun maa toma

⁸ Bεε durumgibu, i yeniba kpuro bwisikuo,
 kpa i laakari ko ye na kua.
⁹ I yaayo ye ya raa koora yellu.
 Domi nəna Gusuno.
 Goo maa sari nge nε.
¹⁰ Na gerua yellun di ye ya koo koora.
 Na nεe, nən himba ye na yi, ya koo koora.
 Kon maa nən kīru kpuro yibia.
¹¹ Nəna na durə goo soka
 saa sōo yari yerun di mi n toma.
 U koo na nge kasa u nən himba yibia.
 Ye na gerua, kon ye ko.
 Himba ye na yi, kon maa ye yibia.
¹² Tē i man swaa dakio,
 bεε bēn gōru ga bəəbu,

ma i tamaa nən faaba ya toma.

¹³ Kon Yerusaləmu faaba ko,
kpa n de Isireliba bu bεεrε wa mi.
Ye wee, ya turuku kua,
ya ñ maa toma.
Ya ñ tεεmø yu ka na.

Babiloni ya koo wəruma

47

¹ Yinni Gusunø u nεε,
wunø wi ba ñ kamiare,
kaa wəruma a kpuna tua søø.
Wunø wi a sãa nge wəndia,
kaa sina temø, a ñ maa sinamø sina kitarø.
Domi ba ñ maa nun sokumø kurø burø.
² Kaa nεε bia sua kpa a som nam nge yoo.
Kaa wunen sənditia wuna,
kpa a wunen bekuru kpaasina
a wunen taanu sðøsi
kpa a daanu təburø.

³ Ba koo wunen tereru wa
kpa sekuru tu nun mwa.
Kon nun məru kəsie.
Na ñ goo derimø wunen nukurø.

⁴ Nən ȳisira Gusunø, wøllu
ka tem Yinni.
Na maa sãa Isireliban Yinni dεero,
wi u bu faaba mø.

⁵ Babiloni, wunø wi a sãa nge Kaladeban wəndia,
a doo a sina yam wəkuru søø, a mari.
Ba ñ maa nun sokumø sinambun sina boko.
⁶ Wee, na raa ka nən təmbu məru kua,
na bu garisi nge disi,
be, be ba sãa negibu.

Ma na nun bu nəmu bəria.
 Adama a ñ bu wənwəndu kue,
 sere a mam ben durə təkənu yoru diisia.

7 Meyə a ra n gerumə a n mò,
 kaa n bandu diiwa sere ka baadomməo.
 Adama a ñ bwisika wunen gɔruə
 ma yeniba kpuro ya koo nəru ko.

8 A swaa dakio, Babiloni,
 wunə wi a ra n wunen tiin nuku dobu kasu,
 ma a sɔ ka toro sindu a gerumə wunen gɔruə a mò,
 wuna mi, goo maa sari wi u ka nun ne.
 A ñ gəminiru dimə, wunen bii goo kun maa gbimə.

9 Adama t̄e ye yiru kpuro ya koo nun deema
 sɔ teeru subaru sɔo.
 Baa me wunen tim mu do,
 ma wunen dobo dobo ya kpã,
 ka me, kaa gəminiru sina,
 kpa wunen bibu bu gbi.
 Ye kpuro ya koo koorawa mam mam.

10 Wee, a raa kom kɔsum mò ka toro sindu,
 domi a gerumə a mò, goo kun nun waamə.
 Wunen laakari ka wunen ȳeru ta nun wiru gəsia.
 Ma a gerumə wunen gɔruə a mò,
 wuna mi. Goo kun ka nun ne.

11 Adama t̄e, kɔsa koo nun deema.
 A ñ maa goo wasi wi u koo nun wəra.
 Nəni sw̄ara koo nun wəri.
 A ñ maa kp̄e a tu suuri,
 kpa a kam ko subaru sɔo.

12 N n men na, a n wāa a n wunen dobo dobo mò
 ka tim timminu ni a ra raa ko wunen piiburun di.
 Sɔrɔkudo ya koo nun arufaani marua.
 N kun me, ya koo de bu nun nasia.

13 Wee, a wasira bikiarun sɔ

be ba ra wəllun kperin saria mεerin mi.
 N n men na, bu seewo bu nun faaba ko,
 be, be ba ra nun s̄ suru ka suru ye n koo nun
 deema.

¹⁴ Ben tii ba koo d̄o mwaara nge yakasu.
 Ba n kp̄ bu ben wāaru w̄ora saa d̄o yaran di.
 D̄o yara ye, ya n ko n sāa nge p̄en doon d̄o.
 Ya n maa sāa d̄o w̄in b̄ku ba ra sine.

¹⁵ Yera ya koo b̄een s̄oro be deema
 bèn s̄ a raa tii wahala kua saa yellun di.
 Be kpuro ba koo yarinawa.
 Ben goo kun nun faaba m̄.

*Gusunə u Isireliba s̄əowə
 ye n koo koora*

48

¹ I swaa dakio i n̄o,
 Isireliba b̄ee Yakobun yεnugibū,
 b̄εε be i yara Yudan bweserun di,
 wee i b̄rumo ka ne, Gusunə Isireliban Yinnin
 ȳisiru,
 ma i man n̄əgiru suem̄o,
 adama n n̄ m̄ ka gem.

² B̄ee be i Yerusalemun ȳisiru s̄əowə,
 ma i t̄asa ne Gusunə, Isireliban Yinni s̄əo,
 wi ba sokum̄o w̄llu ka tem Yinni,
 i swaa dakio i n̄o.

³ Saa yellun di, na dera ba ḡaa gbiikinun gari gerua.
 Ba yi gerua i nua.

Ma na dera yi koora subaru s̄əo.

⁴ Na ȳe i tau, ma i w̄iiru b̄əabu,
 ma b̄een sirikana dam m̄ nge sisu.

⁵ Yen s̄əna na b̄εε yeni kpuro n̄əisia saa yellun di.

Na bεε ye nɔɔsiawa yu sere tunuma,
kpa i ku ra ka gere i nεε,
bεεn būuwa u ye koosia.

N kun mε i nεε,
bεεn bwāaroku ge i kua ka sii gandu n kun mε ka
dāa,
gera ga yen wooda wε.

6 I nua ye na raa gerua.

I maa wa ye kpuro ya koora.

I n̄ ko i ye wura?

Wee, tē na bεε gāa kpaanu nɔɔsiamɔ
ni nu berua i n̄ nu yε.

7 Tēra nu koo koora, n n̄ mɔ ni nu raa koora.

I n̄ daa nin gari nɔɔre ma n kun mɔ gisɔ,
kpa i ku ra ka gere i nεε, i raa nu yε kɔ.

8 Wee i ku ra man swaa daki.

I ku ra maa kā bu bεε gāanu sɔɔsi,
domi saa yellun di, ba n̄ bεε swaa yabe.

Na yε ma i ko ko naane sariba,
domi bu sere bεε ma,
ba bεε sokq be ba koo man seesi.

9 Adama yēn sɔɔ na sāa Gusunɔ,

yen sɔɔna na nεn mɔru suresia.

Ma na nεn tii nenua nεn yiikon sɔɔ,
kpa n ku ra ka bεε kpeerasia.

10 Na bεεn laakari mεera,

adama n n̄ mɔ ka dɔɔ

nge mε ba ra sii geesu sɔwe.

Na bεε dokewa yibereban suunu sɔɔ
bu ka bεε seeyasia nge dɔɔ boko.

11 Nεn kīrun sɔɔna na ye kua.

Domi na n̄ derimɔ nεn yīsiru tu bεεrε bia.

Na n̄ maa nεn yiiko goo wεεmɔ.

*Wi u koo Yinni Gusunən
himba yibia*

12 Yinni Gusunə u nεε, bεε Isireliba,
bεε be i sāa Yakəbun bweseru,
bεε be na soka,
i swaa daki o i nō.

Nena na sāa gbiikoo ka dāako.

13 Nena na tem kua,
ma na wəllu təria.

Yen baayeren yīsira na soka,
ma ya koora yande.

14 Bεε kpuro i mənnama, kpa i man swaa daki.
Na goo mə wi na kī.

Wiya u koo nən kīru ko u Babiloni wəri.

Kpa u nəma dəmia u yen təmbu nən dam səəsi.
Bεen goo kun yen gari gerure.

15 Nε, Yinni Gusunəwa na ye gerua.
Na nùn soka, u maa na.

Ma na dera win swεε kpuro yi nùn kusiara.

16 Ma Esai u nεε,
i susima nən bəkuə kpa i nə.

Saa yellun di, na bεε ye səəwəwa kpasasa.

Saa yen toren diya na wāa mi.

Wee, tē Yinni Gusunə u man gərima ka win Hunde.

Isireliba bə n daa swaa daki

17 Wi u sāa bεε Isireliban Yinni Dəero,
ma u bεε yakia u nεε,

u ra bεε səəsi ye n ko n bεε arufaani ko,
kpa u bεε swaa səəsi ye ya weene i swīi.

18 I n daa win woodaba mem nəəwa,
alafia ya ko n bεε wāasiwa,

nge daa bakarun nim me mu ra n tərie.

19 Bεen bweseru ta koo dabiawa

nge yani seeri.

Bεen yīsiru ta n̄ maa gbim̄o win wuswaaø.

Iyario Babilonin di

20 I yario Babilonin di
i yen təmbu duki suurio.

I nasaran womusu koowo,
i kpara handunian goonu nn̄e s̄øø i n̄eε,
wi, Yinni Gusuno u bεε Yakəbun bweseru yakia,
bεε be i sāa win s̄om kowobu.

21 Nim n̄oru ga n̄ bεε m̄ò
mi u koo bεε kpara gbaburø,
domi u koo kperu bera
kpa nim mu koku i n̄o.

22 Adama kōsan kowobu ba n̄ bəri yendu wasi.
Wi, Yinni Gusunøwa u yeni gerua.

*Isireliba ba sāawa
tən tukobun yam bururam*

49

1 Bεε be i wāa i toma, i swaa dakio i n̄o.
Yinni Gusunøwa man gəsa saa nən meron nukurun
di.

U man soka ka nən yīsiru ye ba man mara wure.

2 Ma u dera nən gari yi kua nge takobi ye ya n̄o do.
U man win nəma wukiri, u man kōsu.

U man kua nge s̄eu ge ga d̄εε m̄o,
ma u man doke win s̄ee bwāarø.

3 U man s̄øøwa u n̄eε,
Isirelin bweseru ta sāawa win s̄om kowo.
Ten min diya u koo win yiiko s̄øøsi.

4 Adama ne, na n̄eεwa,
kama na s̄omburu kua.
Nən dam, kama mu kua.

Ka me, na yε ma Gusunø nen Yinni u koo man gem
wε.

Na are yñiyø win mi.

⁵ Yinni Gusunøwa u man gøsa ba sere man mara,
n ka ko win søm kowo,
kpa n ka win tømbu Isireliba, Yakøbun bweseru
gøsiama win mi.

Wee, u man beere dokemo.

Wiya u maa man dam wεεmo.

⁶ U neε, na n ka sãa win søm kowo,
kpa n ka Isireliban bwese ni nu tie seeya,
ya ñ gãanu tura.

Wee u man kua bwese tukunun yam bururam,
kpa n ka win faaba da handunian goonu nnε kpuro
søo.

Ba koo Yerusalemu seeya

⁷ Yeniwa Gusunø, Isireliban Yinni Dεero
wi u bu faaba kua,
u nun søjwa, wunε wi a sãa damgibun yoo
wi tømba tusa ba gema.

U neε, sinamba koo nun wa
kpa bu nun beere wε.

Sina biba koo maa nun kpuna
ne, Isireliban Yinni Dεeron sõ,
ne wi na sãa naanegii ma na nun gøsa.

⁸ Saa yà n tura n ka nun faaba ko,
kon nun durom kua kpa n nun somi.

Kon nun kõsu
kpa n ka tømbu kpuro arukawani bøke saa wunen
min di.

Kon de a wunen tem søme
kpa a kpam wunen tømbu ben tem wesia
me mu bansu sãa tε.

⁹ Kon de a desobu yakia bu doona,

kpa a be ba maa wāa yam wēkurō sō a nεε,
 bu yarima bu da yam bururam sōo,
 kpa ba n sāa nge yāa ni nu dīanu waamō
 swēen bōkuo ka guuno.

10 Gōoru ka nim nōru kun bu mō.
 Sōo ka win yam susura kun maa bu wahala mō.

Domi wi u ben wōnwōndu mō,
 wiya u koo bu kpara u ka da mi bwii wāa.

11 Nε, Yinni Gusunō, kon nēn guunu gōsia swēe,
 nēn tōmbu bu ka swaa wa.

12 Be wee, ba wee saa tontonden di,
 ben gabu saa sōo yēsan nōm geu gian di,
 ka sōo duu yero gian di,
 gabu maa saa Egibitin bera gian di.

13 Wōllu, a yēerio.

Tem, a nukuru doro.

Bεε maa guunu, i desiru karo.

Domi Yinni Gusunō u win tōmbu nukuru
 yemiasiamō.

Be ba nōni sōore, u ben wōnwōndu mō.

Nε, Gusunō,

na ñ nun duarimō

14 Yerusalemugibu ba mō,
 Yinni Gusunō u sun deri,
 mō u sun duari.

15 Adama Gusunō u nεε,
 tōn kurō u ra win bii wi u bōm kēmō duari?
 U ku ra win wōnwōndu ko?

Baa ù n duari, nε, na ñ nun duarimō, Yerusalemu.

16 Domi na wunen yīsiru yorua nēn nōm tararō.

Na ra wunen gbāraru yaaye nēn bwisikunu sōo.

17 Wee be ba koo nun seeya, ba wee.

Kpa be ba raa nun wōri
 ba wunen yānu gura bu yari min di.

- 18** A mεerio a ka sikerena.
 Wunen bibu wee ba wee, ba mεnnamø wunen mi.
 Ba ko n sāa nge buru yānu,
 kpa a n sāa nge kurø kpao.
 Ne, Yinni Gusunøwa na yeni bɔrua ka nεn tiin
 wāaru.
- 19** Wunen tem mε ba raa wəri ba sanka,
 tømba koo dabia mε søø ba n baasine.
 Be ba raa maa nun dam dimø,
 ba koo doona n toma.
- 20** Wunen bii be ba mara yoru
 søø tem tukumø,
 ba koo wurama ben temø, kpa bu nun sø bu nεε,
 tem meni, mu n sun tura.
 Sa kī bu maa sun sosia.
- 21** Saa yera kaa tii bikia a nεε,
 wara u nun bii beni marua.
 Domi a wunen bibu bia,
 a n maa gabu wa a mara
 ye ba nun yina ba doona.
 Wara u bii beni seeya.
 A raa wāawa wunø turo,
 man diya bii beni ba na.
- 22** Yinni Gusunø u nεε,
 wee na kon tøn tukobu yīreru garu søøsi
 te ta koo de bu wunen bibu gurama bu nun wesia.
- 23** Sinambu ka ben bii tøn kurøbu ba koo nun nøori.
 Ba koo nun kpuna bu wiru tem girari,
 kpa bu tii kawa bu nun beere baka wε.
- Sanam meya kaa gia ma nena na sāa Yinni Gusunø.
 Be ba maa man yīiyø ba n sekuru wasi.
- 24** Ye tabu durø u gura tabu søø,
 ba koo kpī bu nùn ye wərari?
 Be damgii u yoru mwa,
 ba koo kpī bu bu yakia?

25 Yinni Gusunə u nεε, oo, mεya,
kon damgiin yobu yakia,
kpa n tabu durən yāa ni u raa gura wəra.
Domi kon ka wunen yibereba sanna,
kpa n wunen bibu faaba ko.

26 Kon de be ba nun taare bu goona,
kpa ben tən goberu ka ben məru yu bu go nge tam,
kpa təmbu kpuro bu gia
ma nε, Yinni Gusunəwa na nun faaba mò.
Nena na sāa wune Yakəbun Yinni damgii
wi u nun yakia.

*Yinni Gusunə ka win təmbu
ba n yinanamə*

50

1 Yinni Gusunə u maa nεε,
bεε Yudaba, mana tirera wāa
te ta sə̄sīmə ma na been mero Yerusalem yina.
Bèn dibu na neni, ben wara na bεε wē.

Sari. Been durum sə̄na na bεε dəra.
Bεεn toranun sə̄na na maa been mero yina.

2 Domi na na n bεε faaba ko.
Mban sə̄na na n goo wa.

Na soka soka,
mban sə̄na na n goon wurabu nua.

I tamaa nen nəmu ga n̄ dam tura n ka bεε wəra?
Na n̄ dam mə n ka bεε yakia?

I n̄ yē ma nà n nim wōku gerusi ga ra gberewa,
kpa daanu nu ko nge mi nim ku ra sine,
kpa swēe yi gbi yi kōsi?

3 Na ra de wəllu tu yam tīra,
kpa ta n sāa nge ta gəo wooru sō.

Yinni Gusunən səm kowon məm nəəbu

4 Yinni Gusunə u man keu kua
kpa n ka kpī n wi u wasire dam kē.
U ra nən laakari yamiə bururu baatere
n ka kpī n nùn swaa daki, nge keu bii.
5 U nən swasu kəria, na n nùn yinari.
Na n maa nùn biru kisi.
6 Na be ba man soomə nən biru deria,
ma na maa be ba nən baa sansu wukamə nən baanu
deria.
Na n nən wuswaa berua
sanam me ba man wəmmə ba yāatam siemə.
7 Adama Yinni Gusunəwa u man faabə kua.
Yen sōna na n bēerə bie.
Ma na yōra na tāsa.
Domi na yē ma na n sekuru wasi.
8 Gusunə u wāa nən turuku,
u koo man gem wē.
Wara u sāa nən yibərə.
Yēro u susima.
Wara u koo nən taare wā.
Yēro u seewo bu sun siria.
9 Nē, na yē ma Yinni Gusunəwa u koo man somi.
Wara u koo man taare wē.
Nən yibərəba kpuro ba koo munda
nge yabe kīasu si gəmi yi di.

I Yinni Gusunən səm kowo

swaa dakio

10 Bēe səə, wi u Yinni Gusunə nasie,
u wiñ səm kowon nəə nəəwə.
Wi u sīimə yam wōkuru səə,
u Yinni Gusunə naanə koowo,
kpa u n tāsa wi səə.
11 Bēe be i məru seewa nge dəə,
ma i himba sāa i təmbu dəə meni,

i duo bεen dɔɔ wi sɔɔ, kpa i dɔɔ mwaara.
 Yinni Gusunɔwa u koo de ye kpuro yu koora.
 Wahala sɔɔra i ko kpuna i gbi.

Faaba ye ya n kpeemɔ

51

- ¹ I man swaa dakio bεε be i gem naa gire,
 ma i nε, Yinni Gusunɔ kasu.
 I kpee te meerio tèn min di ba bεε dāka.
 I wɔru ge yaayo mìn di ba bεε yara.
- ² I bεen laakari wesio Aburahamu bεen tundon mi,
 ka Saaraan mi, wi u bεε mara.
 Sanam me na nùn soka u sääawa wi turo.
 Ma na nùn domaru kua, na win bweseru dabiasia.
- ³ Na Siənin bansun wɔnwendu wa.
 Kon ban si seeya,
 kpa n yen tem gbebum gɔsia nge nεn kara Edεni.
 Nuku dobu ka yεeribu ko n wāa mi,
 kpa bu siarabun womusu ko.
- ⁴ Bεε nεn təmbu, i laakari koowo,
 kpa i swaa tem kpī i man swaa daki.
 Domi nεn min diya wooda ya koo yari,
 kpa ya n sāa bwesenu kpuron yam bururam.
- ⁵ Na ka faaba wee,
 kpa n siri dee dee bwesenu kpuro sɔɔ,
 ka nεn nəm damguu.
 Saa yera be ba wāa n toma
 ba ko n yīiyəbu mə nε sɔɔ,
 kpa ba n nεn dam naanε sāa.
- ⁶ I nəni seeyo wəllɔ, kpa i maa mεeri temɔ.
 Domi wolla koo doona nge wiisu,
 kpa tem mu munkira mu ko yaki yaki nge yabe
 təkəru.

Men tɔmbu ba koo gbi nge sənsu.
 Adama nən faaba ya ñ kpeemə.
 Nen gem mu ko n wāawa sere ka baadommə.
⁷ I man swaa dakio bəe bwese te i gem yε,
 ma i nən woodaba nəni bəen gɔruə.
 I ku nandq tɔmbu bà n bəe fune wunamə.
 I ku maa diiri berum sɔ bà n bəe wəmmə.
⁸ Domi ba ko n sāawa nge yāa ni gəmi yi di.
 Adama nən gem mu ko n wāawa sere ka
     baadommə.
 Nen faaba ya ñ maa nəru mə.

A dom yando, Yinni

⁹ A dom yando kpa a wunen nəmun dam sɔəsi,
 nge yellu sanam me a Egibitigibu tabu di,
 ma a ben sunɔ wi u sāa nge yaa gəba go.
¹⁰ Ma a dera nim wəkun nim mu gbera,
 ma a swaa yara.
 Be a yakia, ba ka təbura.
¹¹ Nge meya tε,
 be a yakia ba koo kpam gəsirama,
 bu wurama Siəniɔ ka nasaran womusu,
 kpa nuku doo bi bu ku rə kpe bu n sɔəsire ben
     wuswaaɔ.
 Yεribu ka nuku dobu ko n bu wāasi,
 kpa nəni swāaru ka weeweenu nu doona.

I ku berum ko, nən tɔmbu

¹² Gusunɔ u nεe, nəna mi,
 nε wi na bəe nukuru yεmiasiamə.
 Tənu u sāawa nge yakasu.
 Mban sɔna i ko i win berum ko, wi, wi u rə gbi.
¹³ Kpa i nε, Yinni Gusunɔ duari,
 nε wi na bəe taka kua.
 Na wəllu teria, ma na tem kua.

I diirumɔ kpeetim sari tɔru baatere,
be ba bɛɛ ðam ðaremɔn wuswaaɔ,
be, be ba kasu bu bɛɛ kpeerasia.
Adama ben məru kun maa gāanu mò.

14 Domi n ñ tɛɛmɔ
bu ka be ba yoru mwɛera ba bəkuan yɔni kusia.
Ba ñ gbimɔ wəru sɔɔ.

Ba ñ maa dīanu biamɔ.
15 Nəna Gusunɔ bɛɛn Yinni,
nɛ wi na ra de nim wɔkun nim mu se
kpa mu kukiri.
Nən yīsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.

16 Na kon wɔn kpaaru tɛria
kpa n tem kpam swii,
kpa n bɛɛ Siɔnigibu sɔ n neɛ,
i sāawa nən tɔmbu.
Na nən gari doke bɛɛn nɔewɔ,
ma na bɛɛ nən nəman saaru wukiri.

*Yerusalem nəni swāara
koo kpe*

17 Wunɛ Yerusalem, a dom yando, a seewo,
wunɛ wi a nɔra suɑ Yinni Gusunɔn nəmun di
ye ya win məru yiba,
ma a ye nɔra sere ka yen kɔrɔnɔ.
Wee, ya nun goomɔ.

18 Wunen bibu kpuro sɔɔ, be a mara a seeya,
goo sari wi u koo nun swaa gbiiya.
Goo maa sari wi u koo nun nəma nəne.

19 Wee, gāanu yiru ya nun deema,
tabu ka gɔɔru ka kpeerabu ka bansu.
Wara koo nun duura.
Wara koo nun nukuru yemiasia.

20 Wunen bibu ba ðam bia
nɛ Gusunɔ, wunen Yinnin mərun sɔ.

Ma ba kpĩ kpĩ swee sœ
nge nem ni ba taa mwa.

21 Yen sœ, a yeni swaa dakio a nœ,
wunœ wi a wœnwœndu soore,
ma a sœa nge a tam goore
adama a ñ tam nœra.

22 Amœniwa ne Gusunœ, wunœn Yinni,
ne wi na nen tœmbu faaba mœ, na gerua.
Na nœe, kon nœra ye mwa wunœn nœmœn di,
ye ya nen mœru yiba ma ya dera a bœarimœ.
A ñ maa ye nœrumœ.

23 Kon ye dokewa be ba nun dam dœremœn nœmœ,
be, be ba nun sœamœ ba mœ,
a kpunœ, kpa bu sœi wunœn wœlœ.
Ma a kpuna a ka tem nœra.
A kua nge swaa yè sœa ba sœimœ.

Yinni Gusunœ

u koo Yerusalœmu yakia

52

1 Yerusalœmu, wunœ wi Yinni Gusunœ u tii gœsia,
a dom yando kpa wunœn dam mu wurama,
kpa a wunœn burœ yœnu doke.

Domi be ba ñ Yinni Gusunœ sœamœ,
ben goo kun maa duœ wunœ sœ.

2 A seewo a tii tua kpara,
a wunœn yoo yœni pota wunœn wœirun di,
kpa a sina wunœn sina gœna sœ.

3 Yinni Gusunœ u Yerusalœmu sœawa u nœe, ba raa
nun dœrawa gobi sari. Meyœ kon maa nun yakia n
kun ka gobi.

4 Yellu, nən təmbu ba da Egibitiə ba səru di mi.
Yen biru, Asirigiba na ben temə ba bu dam dore ka wəbia.

5 Tɛ, mba kon ko. Wee Babilonigiba na ba bu gura kam səə, ma ba kuuki mò ba nən ȳisiru gari kam gerusimə saa baayere.

6 Yen səna səə teeru, nən təmbu ba koo gia wi na sāa, kpə bu tubu ma nəna na gerumə na mò, ne wee, na wee.

Yinni Gusunə

u koo wurama Yerusaləmu

7 Anna a wa nge mə ba bu dam koosiamə,
be, be ba wee guunun di ba labaari gea kparamə.
Ba Siəni bəri yəndu ka faaban gari səəmə ba mò,
Gusunə wunen Yinni u bandu dii.

8 Wee, be ba ra gbərəru kəsu
ba nəəgiru sue,
ba kuuki mò ka nuku dobu.
Domi ba wa ka nəni
ma Yinni Gusunə u Siəni yakiam wee.

9 Yerusaləmun bansu,
a kuuki koowo ka nuku dobu,
domi Yinni Gusunə u win təmbun nukuru yəmiasia.

U Yerusaləmu yakia.

10 U koo win dam ka win dəerəru
bwesenu kpuro səəsi,
kpə bu wa həndunian goonu nne kpuro səə
ma u win təmbu faaba kua.

Iyario Babilonin di

11 Beε be i Yinni Gusunən sāa yerun dendı yānu
səəwa i ka wee,
i tii dəerasio.
Kpə i se i yari Babilonin di.

I ku gāanu ganu baba ni nu disi mō.

¹² I n yario, i ñ ko i yari ka sēndaru
nge be ba kpikiru suə.

Domi Gusunə Isireliban Yinni u ko n bəe kōsu
biruə ka wuswaaə.

Yinni Gusunən səm kowo

u wahala kua

¹³ Yinni Gusunə u nəε,
wee nən səm kowo u koo nasara wa.
U koo se u ko tən boko.

¹⁴ Nge mə u tən dabiru nandasia
yèn sō win wuswaa ya kəsa wahalan sō,
ma win wasi yi ñ maa ka tənugii weenε,
¹⁵ nge meya u koo bwese dabinu biti kpεε,
kpa sinambu bu kpana bu gari gere win wuswaaə.
Domi yèn faagi ba ñ bu kuare, ba koo ye wa,
kpa ye ba ñ nəɔre, n bu yeeri.

53

¹ Ma Esai u wisa u nəε,
wara u naanε doke ye sa nəɔsiā.
Wara Yinni Gusunə u win dam səɔsi.
Sari.

² Wee, win səm kowo u seewa win wuswaaə
nge dāa kpii pətura ye ya kpiə tem gbebum səə,
ya ñ dam mō.

Meyə u ñ durə burə sāa,
u ñ nanum gam mō su sere nùn məeri.

Win wasi kun maa gāanu sāa yi sere sun wēre.

³ Təmba nùn gəma ma ba nùn biru kisi.
U nəni səɔre, u wahalan dəənε mō,
u ñ waabu wā.
Sa nùn atafiru kua,
sa ñ nùn garisi gāanu.

- 4** Adama besen nəni swāaru
ka besen wahalawa u səewa.
Ma sa nün garisi
wi Gusunə u seeyasia u sekuru doke.
- 5** Besen durum səna ba nün səka ba yaba.
Besen toranun səna ba win wasi kəsiki.
Wahala ye ya nün wəri mi,
ya ka sun alafia naawa.
- Sa bekurawa win meera yen saabu.
- 6** Sa raa yarinewa besε kpuro
nge yāa ni nu kōre.
Baawure u win swaa swīi ye u kī.
Ma Gusunə u nün seeyasia besen toranun sə.
- 7** Ba nün nəni səewa, adama u tii kawa.
U n nəo wukie u gāanu gere
nge yāa kpēn te ba koo saka,
n kun mε, yāa te ta maari sεε
ba ten sansu bərimo.
- 8** Ka dama ba nün mwa ba siri.
Ba nün go nən təmbun durum sə.
Be ba wāa win waati ye səo,
ben wara u yen bwisikunu kua.
- 9** Ba nün kpī ka dukagibu sannu,
ba nün sikua tən kəsobun suunu səo
baa mε u n kəsa gaa kue,
ba n maa weesu gasu nəore win nəon di.
- 10** Adama Gusunən kīra
wahala ye, ya ka nün wəri.
Ma u dua nuku sankiraru səo.
U tii kua yākuru təmbun durum sə.
Yen sə, u koo bii dabiu wa,
kpa win wāarun təru tu dənya.
- Kpa Yinni Gusunən himba yu koora saa win min di.
- 11** Win nəni swāarun biru, u koo wāaru di,

kpa u ten dobu nɔ.
 U koo tii sɔɔsi gemgii tɔn dabinun suunu sɔɔ,
 wi, wi u ben durum sɔɔwa.
¹² Yen sɔna kon de u sina ka tɔn bokobu,
 kpa u n baa mɔ damgibun arumani sɔɔ.
 Domi u tii wẽ sere u da u ka gu.
 Ma ba nùn garisi tɔn kɔso,
 yèn sɔ u tɔn dabirun durum sɔɔwa.
 U maa be ba taare mɔ suuru kana.

Yinni Gusunɔ u Isireliba kī

54

- ¹ Wunɛ Yerusalɛmu,
 wunɛ wi a sãa nge kurɔ wi u kun bii mɔ,
 a nuku dobu koowo ka kuuki,
 domi wunɛ wi ba raa yina,
 kaa bibu ma ba n dabi,
 n kere wi u ra n marumɔn bibu.
² A wunen kuu bekurugirun batuma sosio,
 kpa bu ten beka demia.
 A ten wẽe denyasio,
 kpa a ten dānu gira nu n dam mɔ.
 A tii kusio, a ku tii bɔke.
³ Domi kaa kɔwara baama.
 Wunen bibun bweseru
 ta koo bwese ni nu tien tem mwẽeri,
 kpa tu da tu sina
 wuu sìn mi goo kun maa wãa.
⁴ A ku nanda, domi a ñ sekuru wasi.
 A ku tuka, domi a ñ maa beeere biamɔ.
 Kaa wunen yellun sekuru duari.
 A ñ maa yaayamo
 nge me a nɔni sɔɔra wunen turorun saa sɔɔ.
⁵ Domi ne, wunen taka kowo na

sāawa nge wunen duro.

Nen yīsira Gusuno, wəllu ka tem Yinni,
ka Isireliban Yinni Dēero, ka handunia kpuron
Yinni.

Nena na nun yakia.

⁶ A sāawa nge tənun kurə gbiikoo
wi duro u yīna ma kurə wi, u nuki sankire.

Adama tē, na nun səəmə na mə,

⁷ na raa nun deri saa fiiko,
adama tē, kon nun mwa ka kīi bakaru.

⁸ Na raa ka nun məru kua too saa fiiko,
na nun nen wuswaa sīiyari,
adama tē, na wunen wənwəndu mə
nen kīi te ta ku ra kpen sə.

Ne wi na nun yakiamo, nena na yeni gerua.

⁹ Nge me na bōrua Nəwən saa səə,
na nəe, nim yibu bakaru ta n̄ maa tem kpuro
wukirimə,

nge meya na maa bōrua gisə
na nəe, na n̄ maa nun gerusimə ka məru.

¹⁰ Baa guunu nū n swənya,
ma gungunu nu kəsikira,
nen kīru ta n̄ nun dəsirarimə.
Meya maa bəri yen tēn nəə mwəeru na nun kua,
ta ko n wāawa sere ka baadommao.
Ne, Yinni Gusuno wa na yeni gerua,
ne wi na wunen wənwəndu mə.

Yerusalemu kpaa

¹¹ Yinni Gusuno u nəe,
Yerusalemu, wunen wi wahala ya so nge woo bəkə,
ma goo kun nun nukuru yemiasie,
wee, kon wure n wunen kpεεkpεεku swīi
kpə n nun bəni ka kpée gobiginu.

12 Kon wunen gbāraru bani
 ka kpee swāanu ka kpee booguginu,
 kpa ten gamboba ba n sāa kpee
 ni nu ballimō nge digi,
 ten kōsobun wāa yenu nu n sāa kpee swāanu.
13 Nena kon wunen bibu kpuro keu sōosi,
 kpa ben dukia ya n kpā.
14 Kon de a n dam mō.
 A ku wurura, a ku bērum ko,
 domi gāanu kun nun bēsumō.
15 Be ba wesianamō bu ka nun seesi,
 na n̄ wāa kā be.
 Be ba nōo tia kua bu ka nun wōri,
 kaa bu kamiawa.
16 A seko mēerio a wa.
 Nena na nūn kua u dōo bōonu wuremō,
 ma u tabu yānu sekumō.
 Ne turo wiya na ra maa goo seesie u nu bōku.
17 Yen sōna tabu yāni ba sekumō wunen sō,
 nu n̄ gāanu mō.
 Wi u kā maa nun da siri gbaburō,
 siribu koo yēro di.
 Yeniwa kon nēn sōm kowobu kua.
 Nge mēya kon maa bu faaba ko.
 Ne, Yinni Gusunōwa na gerua mē.

Gusunōn durom bakam

55

1 Yinni Gusunō u nēe,
 bēe be nim nōru ga mō, i na i nim nō.
 Baa bēe be i n̄ gobi mō, i na i mwa i di.
 I na i tam ka bom mwa i nō n kun ka gobi.
2 Mban sōna i bēen gobi dimō
 ye ya n̄ arufaani mō sōo.

Mban sõna i bεen səmburun are dimo
ye ya n̄ bεe debumə səo.

I man swaa dakio
kpa i wa i di ye ya gea sāa,
kpa bεen bwēra yu yemia dīa duronun sō.

³ I swaa dakima, i na nən mi,
kpa i wa i n wāa.

Kon ka bεe arukawani bōke
ye ya kun kpeemə,
n ka bεe durom sōəsi sere ka baadomməo,
mèn nəo mwεeru na Dafidi kua.

⁴ Wee, na nùn kua nən seedagii
bwese tukunun mi.

Na nùn kua nin sīna boko.

⁵ Nε, Gusunə wunen Yinnin sō,
kaa bwese tukunu sokusia,
kpa nu duki na wunen mi,
baa mε nu n̄ daa nun yε.

Domi nε, Isireliban Yinni Deerowa na nun bεere
wēemə.

⁶ N n̄ mən na, i Yinni Gusunə kasuo tε
saa ye u wāa bεen bōkuo.

I nùn sokuo sanam mε u wāa bεen turuku.

⁷ Kpa durumgii u win daa kəsi,
toro u maa win bwisiku kōsunu deri,
kpa u gəsira u wurama Yinni Gusunən mi.

U koo nùn wənwəndu kua,
wi, wi u ku ra suuru kpanε.

⁸ Yinni Gusunə u nεε,
nən bwisikunu kun sāa nge bεen bwisikunu.
Bεen kookoosu su n̄ maa sāa nge negisu.

⁹ Nge mε wəlla ka tem toma,
nge meya maa nən bwisikunu
ka nən kookoosu ka bεegisu tondinε.

¹⁰ Nge mε gura ka guru kpenu ra tem dwiiyasie,

kpa dĩanu nu se nu maa gbee wuko bweseru wẽ,
ka ye u koo di,

¹¹ nge meya nẽn gari yi na gerua,
yi ku ra kam wəri yi kun nẽn kĩru kue,
kpa yi nẽn himba yibia.

¹² Kã gem, i ko yari yorun di ka nuku dobu,
kpa bu bẽε kpara alafia sõo.

Guunu ka gungunu nu koo yẽeri bẽen wuswaaõ,
kpa dãa ni nu wãa yakasõ nu taki ko.

¹³ Mi sãki ra kpi, dãa ye ba mò siperε,
ka dãa kiki nubu durorugisa su koo kpi mi,
kpa ye kpuro yu ko yĩrera
te ta nẽn yiiko sõosimõ sere ka baadommaõ.

BɔNU ITASE

Yinni Gusuno

u koo bwesenu kpuro soku

56

¹ Ameniwa ne, Yinni Gusuno na gerua.
Na nee, i de i gem swiî dee dee
kpa i n sãa naanegibu.

Domi na ka faaba wee, na ñ tẽemõ.
Kon sõesi ma na sãa gemgii.

² Doo nõerugiiwa wi u mò ye na gerua,
ma u yõ dim dim u nẽn tõõ wẽrarugiru mem
nõowamme,

ma u ku ra tu disi doke,
ma u tii nẽni u ku ka kõsa ko.

³ Tõn tuko wi u ne, Yinni Gusuno sãamõ,
u ku gere u nee,
na ñ wuramõ u du nẽn tõmbun suunu sõo.
Wi ba maa matam kua sina kpaarun sõmburun sõ,
u ku gere u nee,

wee, u kua dāa gbeburu.

⁴ Domi ameniwa nε, Yinni Gusunø na gerua.
 Na neε, sina kpaarun søm kowo be,
 bà n nen tøø wεrarugiru mεm nøawammε,

ma ba mò ye ya koo man wεre,
 ma ba nen arukawani neni dim dim,

⁵ kon bu ayeru wε nen yenuø,
 kpa bu yñsiru yari
 n kere bà n daa bibu mara.

Kon bu yñsiru kε
 te ta ko n wāa sere ka baadommaø,
 ta ñ gbimø.

⁶ Tøn tuko be ba man sāamø,
 ma ba nen yñsiru kñ,
 ma ba sāa nen søm kowobu,
 be kpuro be ba tøø wεrarugiru mεm nøawammε,
 ma ba ñ tu disi dokemø,

ma ba nen arukawani neni,

⁷ kon ka bu da nen guu deerarø,
 kpa n de bu nuku dobu ko nen sāa yero.

Kon ben yāku dñø mwaararuginu
 ka ben yāku ni nu tie mwa nen yāku yero.

Domi ba koo nen dii te sokuwa
 bjesenu kpuron kana yero.

⁸ Nε, Yinni Gusunø,
 nε wi na Isireli be ba raa yarinε menna,
 kon maa bwese tukunu menna
 ka be, nen tømbu sannu.

Gusunø u Isireliban wirugibu

gerusimø

⁹ Beε gbeeku yεε kpuro, i na i di.

¹⁰ Domi be ba sāa Isireliban kñsobu,
 ba sāawa wñkobu, ba ñ bwisi mo.

Be kpuro ba sãawa nge bõo
 ni nu kun kpẽ nu wori.
 Ba ra kãwa ba n kpĩ
 ba n do kpa ba n dosimõ.
¹¹ Ba sãawa nge bõo
 ni nù n di, nu ku ra debu.
 Ba sãawa nge kparo laakari sãriba.
 Swaa ye ben baawure u kĩ,
 yera u ra swîi win tiin arufaanin sõ.
¹² Ba sokunamõ ba mõ,
 bu mènnama
 bu tam bõõbõm nõ,
 sia kpa bu maa ko mε
 domi tam mu yiba.

57

¹ Gemgibu bà n gu,
 goo ku ra bu weeweenu kue.
 Tõn geobu bà n wõruka,
 goo ku ra bwiseku ma tõn kõsoba ba bu sere ba go.
² Adama tõn geo be,
 ba ko n wërewa gõriõ ka bõri yendu.

Gusuno u bñu sãabu gerusimõ

³ I susima bεε,
 bwese te i ñ ka ne, Gusuno turo yõ,
 bεε be i sãa nge sõron bibu.
⁴ Wara i yεεmõ,
 wara i nõõ swiikinu koosimõ.
 I ñ yε ma i sãawa bwese te ta ku ra mεm nõ,
 te ta ra weesu ko?
⁵ Ma i bñu sãarun gari wõra
 dãa koo bakaru baateren nuurõ.
 Ma i ka bεen bibu yãkunu mõ

daanun goonə kpee baaba səə.

6 Bεε Isireliba,

daa torin kpee goriya yi sāa bεen būnu.

I ra yi yākunu koosi kpa i yi tam wisi.

I tamaa ne, Yinni Gusunə, kon ye tii marisiwa?

7 Guunu wəlləwə i ra bεen sāanu ko.

Miya i ra maa yə i yākunu ko.

8 I bwāarokunu mani bεen gambobən biruə,

ma i ka būnu arukawani bəkua.

Nu sāa nge durə tanə

be i kī i ka kpuna.

Ma i man biru kisi

i bεen yānu potira,

i bεen kpin yenu yasum sosi.

Wee i ben terenu mεera.

9 I tii gum sawa i da

i bεen būu wi ba mə Mələku deema.

I tii turare yēka mam mam

ma i səməbu gəra mi n toma.

Wee, i wəruma sere temə.

10 I ka bεen sirenabu wasire.

Adama i n̄ bwisika i nεe, bu n̄ arufaani gaa mə.

Ma i mə, i dam tie, i n̄ wasire.

11 N n̄ men na, waran beruma i mə,

i ka man nəni wəkumə.

Waran beruma i mə,

i n̄ ka man yaaye,

i n̄ maa man garisi.

Yēn sə na nəə maari saa tεebun di,

yen səna i n̄ man nasie.

12 Adama kon bεε səsəsi

ma bεen kookoo si i raa tamaa su dee dee sāa mi,

su n̄ bεε arufaani gaa mə.

13 Yen sə, i n̄ kuuki mə,

ì n somiru kanamɔ,
 bɛen būu dabi te, ta ñ bɛe wəramɔ.
 Kon dewa woo gu ka nu doona mam mam.
 Adama be ba man naanɛ sāa
 ba koo tem mɛ tubi di,
 kpa ba n wāa Siəniɔ, guu te na gəsan mi.

Yinni Gusuno

u koo win təmbu bɛkia

14 Ne, Yinni Gusuno, na nee,
 i tii suo i swaa səme.

I gāa kɔsunu kpuro wunɔ
 ni nu wāa nən təmbun swaa sɔo.

15 Ne, Gusuno Wərukoo, ne wi na dɛere,
 na wāa wəllə sere ka baadommaɔ,
 adama na maa wāa ka tənu
 wi ba taare ma win nuki sankire,
 kpa n ka nùn dam kɛ.

16 Na ñ kī na n bɛe taare wɛemɔ baadomma,
 kpa na n ka bɛe məru neni saa kpuro.

Nà n mò mɛ,
 nən taka koora kpuro ya koo kam kowa.

17 Nən məru ya seewa Isireliban
 taare bakan sɔ,
 ma na bu səeyasia sere na ñ maa kī n bu mɛeri.
 Adama ka mɛ, ba yɔrariwa ben mem nəɔ sari te sɔo,
 ma ba ben tiin gɔru kīru swii.

18 Na ben daa yɛ.

Ka mɛ, kon bu bɛkia,
 n bu kpara kpa n bu nukuru yɛmiasia.

Be ba gəo wooru sɔ ba sumɔ,

19 kon de bu nuku dobun kuuki ko.

Be ba wāa n toma ka be ba wāa turuku,
 ba koo bɔri yendu wa.

Ne, Yinni Gusuno, kon bu bɛkia.

Nena na ye gerua.

²⁰ Adama nuku kɔsurugibu
ba sãawa nge nim wɔkun nim kurenu,
ni nu ñ kpẽ nu yɔra sɛɛ,
ni nu ra n pɔtɔkɔ ka disinu sɔɔwa.

²¹ Nuku kɔsurugii kun bɔri yɛndu wasi.
Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nɔɔ bɔku geeru

58

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a nɔɔgiru suo ka dam nge mɛ kaa kpĩ,
kpa wunen nɔɔ gu nɔɔra nge kɔba.
A nen tɔmbu Yakɔbun bweseru sɔɔwa
ma ba durum kua.

² Tɔɔ baatere ba ra n man sokuwa
ba n kĩ bu già ye na kĩ bu ko.
Ba mò nge tɔn be ba gem swi,
be ba ñ nen woodaba deri.
Ba ra man kanɛ
n bu siria dee dee,
kpa ba n kĩ ba n ka man wāa.

³ Adama ba ra nɛɛ, mban sɔna ba koo maa nɔɔ bɔke,
domi na ñ bu mɛera.

Mban sɔna ba tii wahala mò,
domi na bu atafiru sãa.
Kpa n bu wisi n nɛɛ,
baa ì n nɔɔ bɔkumɔ,
bɛɛn tiin kĩra i ra n mò,
kpa i n bɛɛn sɔm kowobu dam dɔremɔ.

⁴ I ra n sikirinamɔwa i n sankinamɔ,
kpa i n nɔm kusenu soonamɔ ka nuku kɔsuru.
I n nɔɔ bɔkumɔ ma i mò mɛ,
ne, Gusunɔ na ñ bɛɛn gari nɔɔmɔ.

5 Nœ bœku te na kĩ, teya mi?
 I winu sikamœ nge yakasu,
 ma i saakiba seuba i tii torom wisimœ.
 Adama i tii kawewa mi ka gem?
 Nœ bœku ten bwesera kun man wẽremœ.
6 Wee nœ bœku te na kĩ.
 Be i bœkua nuku kãsurun sõ,
 i bu yõsuo.
 Be i raa dam dãremœ,
 i de bu doona.
 Kpa be ba yoru dimœ bœen mi,
 bu kara.
7 I bœen dãanu bœnù koowo
 ka wi u kun mœ u di,
 kpa i be ba kun wää y eru mœ nene bœen yenuœ.
 I n goo wa u sliimœ tereru,
 i nùn yānu wẽseyo u sebe,
 kpa i ku maa bœen winsim biru kisi.
8 Saa yera nœn durom mu koo bœe
 naawa nge buruku sõœ,
 kpa mi i mœera mœ yu bœkura fuuku.
 Meyä maa gem mu ko n da n bœe swaa gbiyiye.
 Ne, Yinni Gusuno,
 na kon ka bœe wää na n bœe kœsu.
9 Sanam meya ì n man soka,
 kon bœe wisi n nœe, nœ wee.
 I n bœen yobu kara,
 ma i murafitiru ka gari kœsi deri,
10 ì n gœero dãanu wœ,
 ma i maa sœaro debia,
 saa yera i ko yari yam wœkurun di,
 kpa yam wœku te, tu ko nge sõœ sœ.
11 Ne, Yinni Gusuno, kon bœe kpara sere ka
 baadommœ,

kpa n de i n deba baa mi dianu ku ra kpi.

Kon de bεen wasi yi dam wa,

kpa i n sāa nge gbee te ta kakoru mō,

n̄ kun me nge bwii yin nim ku ra kpe.

12 Saa yera i ko bansu seeya

si ba kō n te,

kpa i maa bani kpεεkpεεku wollo

ge ba swīi saa yellun di.

Sanam meya ba koo bεε soku

be ba ra bansu ka swεε sōme,

kpa bu de tōmbu ba n wāa mi sāa.

A tōo wērarugirun wooda mεm nōwā

13 Yinni Gusunō u neε,

i n tii nenua i kun sōmburu kue,

ma i bεen tiin kīru deri

i ka tōo wērarugirun wooda mεm nōwā,

ma i man bεere wē

i nen tōo deera te garisi tōo duroru,

ma i kun gari bεke saare,

14 saa yera i ko nuku dobu wa nen sāaru sāo,

kpa tōmbu kpuro bu bεε bεere wē,

kpa n bεε diisia tem me sāo,

me nā bεen sikado Yakəbu wē.

Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Ye ya Isireliba karane

ka Gusunō

59

1 I tamāa Gusunō kun dam mōwa
u ka bεε faaba ko?

I tamāa u n̄ swaa mō u ka bεen gari nō?

2 Aawo, n̄ n̄ me.

I n yē ma bεen tiin durum sōna i karane ka wi.

Bεen toranun sõna u bεε biru kisi,
ma ya dera u n̄ maa bεen gere swaa daki.
³ Bεen nōma ya yεm yiba, domi i tõmbu go.
Weesu ka gari kōsiya yi yarimō bεen nōsun di.
⁴ Weesa i ra n ka bεen berusebu siribu sokumō.
Bεen goo ku ra ka gem siribu de.
Seeda weesugia soora i ra n tāsa siri yeru mi.
Kōsa i ra bwisiku kpa i kom kōsum ko.
⁵⁻⁶ Bεen himba ya sāawa gāa kōsunu
nge waan sēa.
Bà n ye kōra,
surəkōra ta ra yande yari min di.
Wi u ye di u ko n gbimōwa.
Bεen bwisikunu nu sāawa nge naran wēe yi ya
tarimō.
N n̄ mō yi wāa yi ka gāa geenu ko,
nge bekuru te tōnu koo wukiri,
ma n kun mō yi ka gāanu yina mwa.
Nge meya bεen nōma ya sāa,
ya wāawa yu ka kōsa ko.
⁷ I ra n sendewa i ka kōsa ko,
kpa i n naasu sāu i ka tōnun yεm yari kam.
I ra n bwisikumōwa i ka tõmbu kōsa kua,
kpa i n tõmbu dām dōremō
i n ben yānu guramō mi i dua kpuro.
⁸ I n̄ alafian swaa yē.
Bεen sanu sanusu ku ra maa gem swīi,
sere swēe yi yi n̄ dende.
Wi u gesi bεen swēe yi mwa kpuro,
u ku ra bōri yēndu wa.

Isireliba ba ben durum

tuuba mò

⁹ Isireliba ba nεε, bεsen toranun sõna

wunε Yinni Gusunən faaba ya teemə
yèn nɔ̄a mwεeru a sun kua.

Sa yam bururam mara,
adama yam wɔ̄kuru sɔ̄ora sa s̄imə ka t̄e.
Sa mara s̄ɔ̄ u yari,
adama yam mu t̄iriwa sere ka gisɔ̄.

10 Sa s̄imə sa b̄ārimə
nge wɔ̄ko wi u gana babi.
Ma sa sokikiramo s̄ɔ̄ s̄ɔ̄
nge wi u wāā yam wɔ̄kuru s̄ɔ̄.
Baa me sa bwāā do,
besε ka gonu sa kua tia.

11 Sa gb̄āramə nge yaa ḡoba,
ma sa sumə nge kparukonu.
Yinni Gusunə, sa mara a sun yakia,
adama wunen faaba ya ka sun tonda.
N ñ koore su ye wa.

12 Domi besen toranu kp̄ea wunen wuswaaø,
ma besen durum ya besen daa s̄ɔ̄simə.

Sa besen toranu ȳe ni nu sun wāasi.

13 Sa kua taaregibu ka naane sarirugibu
wunε Yinni Gusunən mi.
Sa nun deri wunε wi a s̄aa besen Yinni,
ma sa nun seesi,
sa t̄ombu dam d̄ore.

Bwisiku weesugina nu ra n yiba besen ḡruso.

14 Yera n dera gem kun ka maa wāā besen suunu s̄ɔ̄,
ma faaba ya ka sun tonda.

Gem mu ku ra maa s̄ɔ̄sire mi t̄omba menne.

Sa ra mu teesiwa.

15 Gem mu kpa.

Wi u maa k̄sə suurimə
ba ra nūn wɔ̄riwa bu win yānu gura.

Yinni Gusunə

u koo tombu seeyasia

Ye Yinni Gusunə u wa ma gem kun maa Wāā,
ya ñ ka nùn naawē.

16 Ma u biti kua, yèn sō goo kun yen gari mò.
Yen sōna win tii u gōru doke u win dam sōssi.
Ma u tāsa win gem sōo,
17 u mu sebuā nge tarakpe,
ma u faaba doke wirō nge sii furō kōkōru.
U mōru kōsiabu sebuā nge yaberu,
ma u tii nisinu wukiri nge gurumusuru.

18 U koo baawure siri
nge mèn nōo win kookoosu nε,
kpa u ka win yibereba mōru ko,
baa be ba ka nùn toma,
19 kpa bu win yīsiru nasia
kpa win yiiko yu sōsira
saa sōo yari yerun di
n ka da sōo duu yerō.

Sanam me yibereba ba koo na nge daa bakarun nim,
Yinni Gusunən Hunde u koo bu gira bu doona.

20 Faaba kowo u koo na Yerusaləmun sō,
ka sere maa Isireliba be ba gōru gōsian sō.
Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

21 U maa nεε, win arukawani wee, ye u ka bu békumə. Win Hunde u ko n wāawa be sōo, kpa u win gari doke ben nōsə. Yin gεε kun doonə ben nōsun di, sere n ka da ben bibun bibun nōsə, saa tēn di sere ka baadomməo. Wi, Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

Yerusaləmu

ya koo kpam yiiko wa

60

¹ Yerusalemu, a seewo kpa a n ballimɔ,
domi yam bururam mu nun naawa.

Nε, Yinni Gusunɔn yiiko ya nun wukiri.

² Wee yam wɔ̄kura tem ka tɔ̄n
tukobu wukiri.

Adama wune, nɛn yiiko ya nun yam bururasie nge
sɔ̄o.

³ Bwesenu ka nin siŋambu
ba koo na bu s̄i yam bururam me sɔ̄o.

⁴ A mεerio a ka sikerena.
Be kpuro ba mennama
ba sisi wunen mi.
Ba ka wunen bibu wee tontonden di,
ba wɔ̄ndiaba bεewa.

⁵ A n bu wa ba wee,
kaa nuku dobu ko.
Wunen gɔ̄ru ga koo dora
sanam me bwesenu nu koo ka nun arumani naawa
saa nim wɔ̄kun guru giɔ̄n di.

⁶ Ba koo nawa ka yooyoo dabi dabiru
Madianin di ka Efən di.
Gaba koo maa na Seban di,
ba n wura ka turare sɔ̄ewa,
kpa ba n ne, Yinni Gusunɔ tɔ̄mamɔ.

⁷ Ba koo nun Kedaan yaa sabenu mennama,
kpa bu ka nun Nebayɔtun yaa kinenu naawa
a ka nu yākuru ko
ni nu koo man wεre,
kpa n nɛn sāa yero bεere sosi n kere yellu.

⁸ Mba n wee me,
nge guru wii wuroru,
n̄ kun me nge totobεre
ni nu wee nin dirɔ̄.

⁹ Wunen biba ba wee tem mi n toman di.

Goo nimkuu bakasa su gbia
 su ka bu sisi tontonden di,
 ka ben sii geesu ka wura
 bu ka man bεεrε wε,
 ne, wunen Yinni Dεεro,
 ne wi na nun wolle sua.

10 Tən tukoba koo wunen gani seeya,
 kpa ben sinambu bu ko wunen yobu bu nun sã.
 Yellu, na raa nun sεeyasia ka mɔru,
 adama tε, nen durom sɔ, na wunen wənwəndu wa.
11 Yerusalεmu, wunen gbārarun gamboba
 ba ko n keniarewa baadomma.
 Ba ñ bu kenumɔ sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru,
 kpa bwesenu ka nin sinambu
 bu ka du bu nun dukia wε.

12 Domi bwese ni nu yina nu nun sã mi, nu koo
 gbiwa. Ba koo ni kpuro kpeerasiawa.

13 Libanin bεεrε ya koo kpe,
 domi ba koo ka nun yen dãa gea naawa
 ye ba mò sipere ka oromu ka buyi,
 kpa bu ka nen sãa y eru buraru kua,
 kpa n nen wãa y eru bεεrε wε.

14 Be ba raa nun dam dɔremɔ mi,
 ben biba koo na wunen wuswaaø bu tii kawa.
 Be ba raa maa nun yaakoru mò,
 ba koo yiira wunen wuswaaø bu nun sã,
 kpa bu nun soku Siɔni,
 Isireliban Yinni Dεεron wuu.

15 Wune wi tɔmbu ba raa tusa ba deri,
 ba ku ra maa ne wunen mi,
 kon nun ko wuu burɔ sere ka baadommaø,
 kpa a n wunen tɔmbu nuku dobu wεεmɔ
 sere ka ben bibun bibɔ.

16 Bwese tukunu ka nin sinambu
 ba koo nun nɔɔri

nge mε bii mero u ra win bii bɔm kε,
 kpa a già
 ma nena na sāq Gusunø
 Yakøbun Yinni damgii
 wi u nun yakia
 ma u nun faaba mò.

¹⁷ Kon de wura yu koora mi sii ganda raa wāa,
 sii geesu maa mi sii wōkusu raa wāa.
 Kon dāa wuna n sii gandu kɔsire ko,
 kpa n kpenu wuna n sisu kɔsire ko.

Kpa n de bu nun kpara gem ka bɔri yendu səo.

¹⁸ Saa ye səo, ba ñ maa sannøsun damu nɔamø
 wunen temø.

Mεya ba ñ maa mu wɔrimø bu men yānu gura
 kpa bu mu deri bansu.

Domi kon nun kɔsu nge gbāraru,
 kpa a man siara nen faaban sɔ.

¹⁹ N ñ maa sɔ u koo nun yam
 bururasia sɔ səo.

N ñ maa suru u koo nun yam deerasia wōkuru.

Adama ne, Yinni Gusunøwa
 ko na n nun yam bururasie sere ka baadommaø,
 kpa a beeøe wa nen sɔ.

²⁰ Wunen nuku sankiranu kpuro nu koo doona.

Domi ne, Yinni Gusunøwa
 ko na n nun yam bururasie sere ka baadommaø.
 Sɔ u ra du, suru ra maa wōkuru ko,
 adama nen yam bururam mε, mu ku ra kpe.

²¹ Wunen tømbu kpuro ba ko n sāawa gemgibu,
 kpa ba n tem mε mɔ sere ka baadommaø.

Na bu girawa nge dāa kāasa.

Ba sāawa be na taka kua
 bu ka nen kpāaru sɔøsi.

²² Bwese kera ye ya piiburu bo,

ya koo ko bwese baka damgirun nuuru.
Nε, Yinni Gusunøwa kon ye ko fuuku
yen saa yà n tura.

*Yinni Gusunøn gøro
ka win gari*

61

- ¹ Yinni Gusunøn Hunde u ka man wāa.
Domi wiya u man gøsa
n ka dam sarirugibu labaari gea nøosia,
kpa n be ba nuki sankire nukuru yemiasia,
kpa n yobu sõ ma ba koo bu yakia,
kpa n maa pirisømba sõ ma ba koo bu kara.
² N kpara saa ye Yinni Gusunø u koo tømbu durom
kua,
n gere saa ye u koo win yibereba mørø køsie,
kpa n maa be ba gøa sõ kpuro nukuru yemiasia.
³ Ba gøa sõ Siønin sõ.
Adama Gusunø u man gøsa
n ka ben nuku sankiranu gøsia nuku dobu.
Ba ñ maa torom wisimø wirø,
dawani buru ba koo bøke.
Ben wuswaa kun maa burisinamø,
ya ko n sãawa nge be ba gum nubu durorugim
sawagia.
Ba koo ben yãa wønwønduginu pota
bu tðø baka yãnu sebe.
Saa ye søøra ba ko n sãa nge dãa
ni nu Gusunøn bøere sðøsimø,
ñ kun me nge gbee te ta win yiiko sðøsimø.
⁴ Ba koo ban gurusu seeya,
kpa bu wuu si ba raa køsuka yellu søme.
⁵ Bøø Isireliba, søba koo na beøen mi,

bu bεen yaa sabenu kpara,
 kpa bu maa bεe gbee səma kua.

6 Adama ba koo bεen tii sokuwa
 Yinni Gusunən yāku kowobu ka win səm kowobu.
 I ko bwese tukunun arumani gura,
 kpa i n ka woo kanamɔ.

7 Yinni Gusunə u nεε,
 ba bεe sekuru doke ta kpā.
 Təmba bεe yātam siemə,
 yen səna seku ten ayerɔ
 i ko n baa mə n kpā tən ben temə,
 kpa i n wāa nuku dobu səo
 bi bu n kpeemə.

8 Wi, Yinni Gusunə, gema u ra kā.
 U dam dərebu ka kom kəsum tusa.
 U koo win təmbu ben are wε dee dee,
 kpa u ka bu arukawani bəke
 ye ya ko n wāa sere ka baadommaə.

9 Bwesenu kpuro nu koo be ka ben
 bibun bweserun gari nə,
 kpa be ba bu wa kpuro bu già
 ma wiya u bu domaru kua.

Siarabun womu

10 Yinni Gusunə səora
 Yerusalem koo nuku dobu ko,
 kpa yen gōru ga n do win sə.
 Domi wiya u ye faaba kua
 u ye gem wε.
 Ma win faaba ye ka win gem mε,
 mu sāa nge burə yāa
 ni kurɔ kpao ka win durə ba doke.

11 Nge mε tem mu ra de dīa bweseru tu kpi,
 nge mεya Yinni Gusunə u koo win təmbu faaba ko

u bu b̄eere w̄e, kpa bwesenu kpuro nu ye wa.

Yerusalemu kpaa

62

- ¹ Yinni Gusunə u n̄ee,
wunə Yerusalemu, wunen k̄irun s̄õ na ñ marimə.
Na ñ maa w̄ēramə sere n ka nun faaba ko,
kpa yu s̄ōosira nge bururun s̄õ,
ñ kun m̄e, nge wii b̄on te ta d̄õ yabure,
- ² kpa bwesenu kpuro nu wa
ma na nun faaba kua,
kpa sinambu ba n wunen yiiko m̄eera.
Ȳisi kpaara ba koo ka nun soku
te n̄e, Yinni Gusunə kon nun k̄e.
- ³ Kpa a n s̄āa nge furə beeregū
ge ga ballimə n̄e, Gusunə wunen Yinnin n̄oma s̄ō.
⁴ Ba ñ maa nun sokumə wuu ge na deri.
Ba koo nun sokuwa n̄e, Yinni Gusunən nuku dobu.
Domi wunə s̄ōra n̄en nuku dobu wāa.
Ba ñ maa wunen tem sokumə bansu.
Ba koo mu sokuwa kurə kpao,
domi kon mu durə k̄e.
- ⁵ Nge m̄e bii durəbu ga koo ka gen kurə gbinna,
nge meya wunen bibu ba koo ka nun gbinna.
Nge m̄e aluwaasi u ra n nuku dobu m̄o win kurə
k̄ēeron s̄õ,
nge meya ko na n nuku dobu m̄o wunen s̄õ.
- ⁶ Wunə Yerusalemu,
na dera gaba s̄āa nge wuu k̄sobu
be ba ra n ȳo gbāraru wəllə,
ba ñ n̄o marimə s̄ō s̄ō ka w̄okuru.
B̄eε wuu k̄sobu,
b̄eε be i n̄e, Yinni Gusunə Yerusalemun gari
yaayasiam̄o,

i ku w̄era.

⁷ Iku de n w̄era sere n ka Yerusalemu sw̄ii,
kpa ya n beere mo handunia s̄o.

⁸ Ne, Yinni Gusuno, na b̄rua ka nen dam, na nee,
na n̄ maa wunen alikama yibereba w̄emō bu di.
Meya s̄obu ba n̄ maa wunen tam norumō,
me mu s̄aa wunen s̄omburun are.

⁹ Adama be ba alikama gā ba koo ye di,
kpa bu ne, Yinni Gusuno siara.

Be ba maa ben resemba s̄ora
ba koo yen tam n̄ ne, Yinni Gusunōn s̄aa yero.

¹⁰ Beε Yerusalēmugibu,
i yario saa wuun di,
i been tōn be ba wee swaa s̄onwa,
i yen kpenu wuna i n̄o nerasia.

I gidi b̄ra yōrasio ben bera ḡia.

¹¹ Wee ye ne, Yinni Gusuno, na handunian t̄mbu
kpuro s̄ōmo.

Na nee, i Yerusalēmugibu s̄ōwō i nee,
wee, ne, ben faaba kowo, na sisi
ka ben tōn be ba raa yoru mw̄era.

¹² Ba koo bu soku bwese te na ḡosa na yakia.
Wunē maa Yerusalēmu, ba n̄ maa nun sokumō wuu
ge na deri.

Ba koo nun sokuwa wuu ge na kī.

Yinni Gusuno u nasara

wa handunia kpuro s̄o

63

¹ Wara u wee Botisiran di
ye ya wā Edəmun temō,
u yabe swāaru sebau kom kom.
Ma u s̄imō ka win dam kpuro, ka toro sindu.

Yinni Gusunə u nεε,
 nεnə na wee n ka siri dee dee.
 Na dam mə n ka nən təmbu faaba ko.
² Mban sōna wunən yānu nu sōri
 nge wi u resem gamamə.
³ U wisa u nεε,
 nε turowa na da na təmbu taaka nge resem.
 Bwesenu kpuro sōo, baa tən turo u n nε u man somi.
 Na bu taaka na kəsuka ka məru,
 sere ben yem mu nən yānu wisi nu disinu kua.
⁴ Domi na g̥ru doke n ka məru kəsia.
 Tōra maa tura n ka nən təmbu yakia.
⁵ Na məera məera na biti soora.
 Na n wə wi u koo man somi.
 Goo sari wi u koo man dam k̥e.
 Adama nən məru ya man dam sosia na ka nasara
     Wa.
⁶ Wee, na təmbu taaka ka məru.
 Ba burisina nge tam nərobu nən mərun sō.
 Ma na ben yem yari temə.

Yinni Gusunə

u Isireliba durom kua

⁷ Kon Yinni Gusunən durom mε u sun kua kpara,
 kpa n nùn təma ye u sun kuan sō.
 Kon win tən geerun gari gere
 te u bəse Isireliba səəsi
 win wənwəndu ka win k̥i bakarun saabu.
⁸ U bwisika u nεε, sa sāawa win təmbu,
 sa n nùn tənu kandu kuammε.
 Yen sōna u sun faaba kua.
⁹ Besen wahala kpuro sōo, u sun somi.
 N n mə win gərardo u sun faaba kua,
 win tiiwə u sun yakia
 win k̥i kua win wənwəndun sō.

Ma u sun nəɔri saa yellun di.

10 Adama sa nùn seesi sa win Hunde nuki sanka.

Yen sənə u kua bəsen yibere

ma u ka sun tabu kua.

11 Ma sa Məwisin waati yaaya sa nεε,

mang Yinni Gusunə u wāā

wi u ka bəse ka bəsen wirugibu nim wɔku təburə.

Manə u wāā,

wi u dera win Hunde Dəero u wāā bəsen suunu səo.

12 Ma u Məwisi kpara ka win dam bakam.

U nim burana bəsen wuswaaə

u n ka yīsi beeeregiru yara

sere ka baadommaə.

13 U sun kpara nim bweru səo.

Ma sa sīa gbaburə

nge dumı yi yi duki mò,

sa ñ sokure.

14 Win Hunde u ka sun da sa wēra

nge me yāā kparo u ra ka win yaa sabenu de wəwəə.

Nge meya u sun kpara u ka yīsi beeeregiru yara.

Isireliba ba Gusunə

wənwendu ka somiru kanamə

15 Yinni Gusunə,

a meerima saa wəllun di

mi wunen wāā yee dəeraru ka yiikogira wāā,

kpa a Wa ye ya sun mò.

Manə wunen hania ka wunen dam mu wāā.

Wee a sun wunen kīru ka wunen wənwendu
wunari.

16 Adama wuna a sāā bəsen baaba.

Bəsen yīiyəbu kun maa wāā bəsen sikadoba səo.

Baa Aburahamu ka Isireli bā kun sun wure,

Yinni Gusunə, wuna a sāā bəsen baaba,

wunə wi a sun faaba kua saa yellun di.

17 Yinni Gusunə,

mban sõna a dera sa ka wunen swee tonda,
 ma besen gõrusu bobia,
 sa ñ maa nun nasie.
 A wurama besen kĩrun sõ bese be sa nun sãamø.
 Sa sãawa wunegibu saa yellun di.

18 Wee, saa fiiko tñnawa bese wunen tñn be a gøsa,
 sa sina tem me so.
 Ma besen yibereba ba wunen sãa yeru wori ba
 kõsuka.

19 Wee ya te, mìn di sa sãa nge be a ñ kpare,
 ka be ba ñ wunen yñsiru sœwa.
 Yinni Gusunø, sa nun mara
 a wøllu gïa kpa a sarama.
 À n tunuma, guunu nu koo diiri berum sõ.

64

1 Kaa n sãa nge dõ wi u dãa gbeba mwaaamø,
 ñ kun me wi u nim gbisisiamø,
 kpa wunen yibereba bu gïa nge me a sãa,
 kpa bu diiri wunen wuswaaø.

2 Yinni Gusunø,
 sanam me a sarama a maamaaki kua
 ye sa ñ ka yñiyø,
 guunu diira berum sõ.

3 Sa ñ gasø goon gari nœre.
 Wune baasi, sa ñ maa goo waare
 wi u yen bweseru kua
 win tñn be ba nùn naane sãan sõ.

4 Wi u gem swñi ka nuku dobu,
 ka sere be ba wunen wooda yaaye,
 ba sñimø ye sœ,
 bera a ra swaa gbiiye.
 Adama a ka sun mørku kua
 yèn sõ sa durum kua.

Ka mε, sa rα n durum ye mòwa sa n døo
saa yellun di.

5 Sa kua nge disigibu,
ma besen daa gea ya sāa nge yāa disinuginu.
Sa gbere nge wurusu,
ma besen durum ka sun doonø nge woo.

6 Goo sari wi u wunen somiru kasu.
Goo maa sari wi u ra nun kane bururu,
domi a sun wunen wuswaa berua,
ma a sun deri sa gøø døø besen durum sø.

7 Ka yen de, Yinni,
wuna a sāa besen baaba.
Sa sāawa nge søndu,
wuna a sun məmq ka wunen nøma.

8 Yinni Gusunø, a ku møru ko too,
a kun maa besen durum ye yaaye sere ka
baadommaø.

Adama a n yē ma sa sāawa wunen tømbu.

9 Wee wunen wuu si a gøsa su kua bansu.
Yerusalem ya wøruka.

10 Besen sāa yee burä deera te,
mi besen sikadoba ba ra raa nun sā,
ta døø mwaara.

Gāa gee ni sa maa mø kpuro, nu kam kua.

11 Kaa n yeniba kpuro meerawa a n nøø maari,
kpa besen nuki yi sankira n banda?

*Yinni Gusunø
u koo win yibereba seeyasia*

65

1 Yinni Gusunø u nεε,
na søøru kpeerewa n ka nen tømbun kanaru mwa,
adama ba ñ man gāanu bikie.

Na səəru sāa n ka bu nən tii səəsi,
adama ba n man kasu.

Ma na nəe, ne wee, baa mə ba n man soka.

² Na tən be ba ra n man seesimə nəma gəri saa
kpuro.

Tən be, swaa kəsa səəra ba ra n sīimə,
kpa ba n ben tii tiin bwisikunu swīi.

³ Ba ra n nən məru seeyaməwa kiri kiri.

Domi ba ra n būu yākunu məwa dāa konə,
ba n turare dōo dokemə yāku yenun wəllə
ni ba kua kə biriki.

⁴ Kpa ba n bikiaru dāamə sikao,
ba n wāa mi wōkuru kpuro.

Ba ra n kurusə yaa dimə
ka maa dīa sesenugingu ganu,

⁵ kpa ba n sere gabu səəmə ba n mō,
bu gesiro bu ku bu susi,
domi ba deere.

Adama nà n yeniba kpuro wa nən məru ra sewa
nge dōo wi u ku ra gbi.

⁶ Bəe nən təmbu, wee ye na gəru doke n ko tə.

Na n marimə.

Kon dewa i bəen kəsan are kpuro səbe.

⁷ Kon de i bəen durum səbe ka maa bəen
sikadobagia,

be, be ba man torari

ba būnu turare dōo dokeə guunu wəllə.

Kon bəe bəen kookoo si i kuan are kəsia.

⁸⁻¹⁰ I n resəm swaaru wa te ta nim mə,

i ra nəewa, bu ye derio mi,

bu ku ye sanku,

domi ya koo tam gem ko.

Nge meya kon ka Isireliba ka Yudaban sukum ko,
be ba gəru gəsia ba man kasu.

Kon bu g̃osi bu ko n̄en s̄om kowobu,
 kpa n bu domaru kua bu marura,
 kpa bu tem m̄e tubi di mi guunu wāa,
 bu ben wāa yenu ko mi.

Kpa Saronin w̄owa yu ko ben yaa sabenun kpara
 yeru,
 kpa Ak̄aon w̄owa yu ko nin s̄ori yeru.

11 Adama kon na n b̄ee deema
 b̄ee be i ne, Yinni Gusuno deri,
 ma i n̄en s̄āa yee d̄eera te duari te ta wāa guuru
 w̄ollo,

i da i dimo b̄ūu wi ba m̄ò Gadin nuuro,
 ma i b̄een n̄ori tam yibiamo
 b̄ūu wi ba m̄ò Menin s̄ō.

12 Wee na ka takobi sisi.

Kon de i yiira kpa bu b̄ee sakiri,
 domi na b̄ee soka, adama i n̄ man wurari.
 Na ka b̄ee gari kua, ma i n̄ man swaa daki.
 I kua ye ya n̄ wā n̄en n̄oni s̄oo.

Ma i swaa g̃esa ye n̄en g̃oru ga n̄ kī.

13 Yen s̄ōna na n̄ee,
 n̄en s̄om kowobu ba koo wa bu di kpa bu no.
 Adama b̄ee, g̃ōru ka nim n̄oru s̄ōra i ko i n wāa.
 N̄en s̄om kowobu ba koo nuku dobu ko.

Adama b̄ee, i ko n wāawa sekuru s̄oo.

14 Wee, n̄en s̄om kowo be,
 ba koo womusu ko ka nuku dobu.
 Adama b̄ee, i ko kuuki kowa nuku sankiranun s̄ō,
 kpa i n weewenu m̄ò.

15-16 Been g̃ōn biru,
 b̄een ȳisa n̄en s̄om kowobu ba ko n da ka gabu
 b̄rusi,
 bu n̄ee, Yinni Gusuno u de a gbi nge waane kasa.
 Adama ȳisiru gara ba koo ka t̄ombu domaru kua.

Ba koo tu kowa ka nε, Yinni Gusunən yīsiru,
 nε wi na sāa gemgii.
 Bà n maa bōrumo bu ka ben gari sire,
 ka nēn yīsi tera ba koo ka bōre.

Gusunə u koo tem kpam

ka wən kpaaru swī

Mεya yellun wahala ya koo doona.
 Kpa tōmbu bu yen gari duari.

¹⁷ Domi Yinni Gusunə u nεε,
 wee kon tem kpam ka wən kpaaru ko.
 Ba n̄ maa yaayamo ye ya raa koora yellu.
 Tōmba kun maa ye bwisikumo.

¹⁸ I yēerio,
 kpa i n wāa nuku dobu səə sere ka baadomməo
 ye kon taka kon sō.

Wee, na Yerusalemu kpaa banimo
 yè səə nuku dobu ko n wāa,
 kpa yen tōmbu bu yēeri.

¹⁹ Nēn tii kon yēeri Yerusalemu yen sō
 ka nēn tōmbun sō.

Ba n̄ maa wuri ka weeweenu nōomə mi.

²⁰ Biin gəə kun ko n maa wāa mi,
 n̄ kun me durə tōkə wi u kun win wāarun tōru yiba.
 Wi u wōə wunəbu (100) tura u ka gu,
 ba koo nūn garisiwa aluwaasi.

Wi u maa gu u n̄ wōə wunəbu (100) ye tura,
 ba koo nēwa, na yēro bōrusi.

²¹⁻²² Ba koo dia bani ba n wāa ye səə.

Goo kun diru banimo u kun wure te səə u sere gbi.
 Ba koo resəm dāa duure kpa bu yen marum di.
 Goo kun dāa duurumə u kun yen marum di u sere
 gbi.

Domi nən tən be na gəsan wāaru
ta koo dənya nge dārugiru,
kpa bu ben nəman səmburun are di.
²³ Ba ñ koo səmburu ko kam.
Ben biba kun maa gbimɔ,
domi be ka ben bibu, ba sāawa bwese
te nε, Yinni Gusunə na domaru kua.
²⁴ Bu sere kanaru ko bu kpe,
ko na n da bu wisiwa.

²⁵ Saa ye səo, purukanu ka yāanu
koo yakasu di yam tem.
Mεya gbee sinansu koo maa yakasu di nge kεtεba,
kpa waa ya kun maa gəbu.
Kōsa gaa, ñ kun mε asoro gaa kun ko n maa wāa
Sionis
nən guu deera ten wəllə.
Nε, Yinni Gusunəwa na gerua mε.

*Yinni Gusunəwa
u handunia mɔ*

66

¹ Yinni Gusunə u nεε,
wəlla sāawa nən sina gəna,
ma tem mu sāa nən naa sənditia.
N n men na, dii teren bwesera i ko kpī i man bania.
Nge wāa yee terà i ko man wē na n da n wēre mi.
² Ye kpuro nəgia.
Nəna na ye taka kua ka nən nəma.
Wi u tii kawe, u nuki sankire win durum sɔ,
ma u nən gari nasie,
wiya na ka nənu geu mεera.
³ Adama nən təmbun sāaru ta ñ arufaani gaa mɔ.
Nən nəni səo, wi u ka kεtε yākuru kua

ka wi u koo raa ka tənu yākuru ko, ba sāawa tia.
 Wi u maa ka yāaru yākuru mò
 ka wi u koo raa ka bō yākuru ko, ba sāawa tia.
 Wi u ka kēru naamō te ta sāa som,
 ka wi u koo raa ka kurusən yem na, ba sāawa tia.
 Wi u turare dō dokemō nēn yāku yerō,
 ka wi u būu sāamō, ba sāawa tia.
 Tən ben baawure u nēn swaa deri
 u swaa tuka mwa ye u kī,
 ma ben gōru ga n̄ bu taare wēemō.
4 Yen sōna nēn tii,
 kon de bu nəni swāaru wa ben kookoo sin sō.
 Kpa wahala yu bu deema ye ya koo bu nandasia.
 Domi na bu soka adama ba n̄ man wurari.
 Na ka bu gari kua, ma ba n̄ man swaa daki.
 Kōsa ba mò. Ma ba swīi ye nēn gōru ga n̄ kī.

Yerusalēmu kpaan bēere

5 Bēe be i Yinni Gusunən gari nasie,
 i swaa dakio i nō ye u gerumō.
 U nēe, wee, bēen mero bisibu
 be ba bēe tusa ba gira ben min di nēn yīsirun sō,
 ba bēe yaakoru mò ba mò,
 Yinni Gusunə u win yiiko sōsio,
 kpa bu bēen nuku dobu wa.
 Adama ben tiiwa ba koo sekuru wa.
6 I maa nōdā damguu swaa dakio ge ga nōoramō
 wuu.
 Yinni Gusunən nōwa ga naamō sāa yerun di.
 U win yibereba ben are kōsiamō.
7 Wune Yerusalēmu a sāawa nge tōn kurō
 wi u kun marubun wuriribu wa u ka mara.
 U n̄ marubun wahala wa, u ka bii tōn durō mara.
8 Wara yen bweseru nōore.
 Wara yen bweseru waare,

tən bweseru tu yari nəni kpaki teeru.

Adama nge mεya Yerusalεmu kpaa ya koo yen bibu
marusina
n kun ka marubun wahala.

⁹ Domi Gusunə bεen Yinni u nεε,
wi, wi u ra de tən kurə u gura sua,
wiya u koo nεε, u ku ma?

¹⁰ Bεε kpuro, bεε be i Yerusalεmu kī,
i nuku dobu koowo kpā i yεeri ka ye sannu.
I yεeri bεε kpuro,
bεε be i raa yen gəə wooru sō.

¹¹ Kpa bεen nukuru tu yεmia yen yiikon sō,
nge bii wi u bəm nərumə u debumə win mεron mi.

¹² Ameniwa nε, Yinni Gusunə na gerua.
Na nεε, kon de bəri yendu tu kokuma Yerusalεmuə
nge daarun nim,
kpa bwese tukunu nu ka dukia na mi, ya n kpā,
nge daa tən nim mu yiba mu bəo saramə.

Kon bεε nəɔri
nge mε bii mero u ra win bii bəm kε
kpa u nùn sua u taaru swīi u səsu.

¹³ Mεya kon maa bεε nukuru yεmiasia Yerusalεmu
mi,

nge mε bii mero u ra win bii nukuru yεmiasie.

¹⁴ Sanam mε i ko i ye kpuro wa,
bεen gōru ga koo dora,
kpa bεen dəm mu wurəma nge tom buruku yakasu.
Nε, Yinni Gusunə,
kon nən dəm sōsəsi nən səm kowobun sō,
kpa nən yibereba bu nən məru wa.

¹⁵ Wee, na sisi na wāa dōo yara səo.
Ma nən tabu kekeba ba sāa nge woo guna.
Na wee n nən məru kəsia,

kpa n təmbu səeyasia ka dəɔ yari.

16 Domi dəɔ ka takobiwa
nε, Yinni Gusunə, kon ka təmbu kpuro siri.
Tən dabira ta koo gbi dəma te.

17-18 Be ba ra n tii dəerasiamə
ba n daamə dāa səsə,
ba n būu sāamə mi,
kpa ba n kurusə yaa dimə
ka gunənu ka sere maa sese dabinu,
be kpurowa kon kam koosia.
Domi na ben kookoosu ka ben bwisikunu yε.
Nε, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Mennə dāaku

Wee saa ya tura n ka bjesenu kpuro menna. Ba
koo na kpa bu nən yiiko wa.

19 Kon nən dam yīreru doke ben suunu səə. Kon
de be ba yara nən siribun di bu da bu nən yiiko
kpara Taasisiə, ka Puluə, ka Ludiə mi tən towobə
wāa, ka Tubaliə ka Yafaniə ka sere mi n toma, mi
ba n nən gari nəore, ba n maa nən yiiko waare.

20 Kpa bu ka bəen mero bisibu wurama bjesenu
kpuron min di nən guu dəerarə Yerusalemə, ba
n yəəwa dumi wəllə ka keke be dumi gawe səə, ka
amakəəba səə, ka ketekunun wəllə, ka sere yooy-
oosun wəllə. Ba koo ka bu nawa nge me Isireliba
ba ra kənu doke gbəə dəeranə bu ka man naawa nən
sāa yero.

21 Kpa n yāku kowobu gəsi ben suunu səə ka be
ba koo Lefiban səmburu ko. Nε, Yinni Gusunəwa
na yeni gerua.

22 Nge me wən kpaaru ka tem kpam me kon ko
mu ko n wāa nən wuswaaə ka baadomməə, nge

mεya bεen bweseru ka bεen yīsira ko n maa wāa
sere ka baadommaø.

23 Suru kpao baawure sœ
ka tœ wērarugiru baatere sœ,
baawure u ko n da newa u yiira u man sã.

Nε, Yinni Gusunøwa na yeni gerua.

24 Adama ba ko n da tœn be ba man seesin gonu
wawa nu kpĩ tœwœ.

Domi kœkœ ni nu ko n bu dimœ, nu n gbimœ.

Dœ wì sœ ba ko n wāa, u n maa gbimœ.

Mεya ben gonu nu n ko n waabu wā.

Bibeli Gusunɔn Gari
The Holy Bible in the Baatonum language of Benin,
also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8